Серія довідників

Рада Національностей Народного Руху України (1989-1993)

Збірник документів

Упорядкував
Олександр Бураковський

Довідник ч. 54 - 1995

Видавництво Канадського інституту українських студій
Альбертський університет
Едмонтон, Альберта

Видавництво КІУСу періодично публікує довідники і дисертації. Примірники можна замовити у видавництві за адресою: Canadian Institute of Ukrainian Studies, 352 Athabasca Hall, University of Alberta, Edmonton, Alberta, Canada T6G 2E8.

Авторські права на назву серії і зміст кожного випуску належать Видавництву Канадського інституту українських студій (окрім спеціально обумовлених випадків). Авторські права на даний випуск (ч. 54) належать Видавництву КІУСу і Олександру Бураковському.

ДРУКОВАНО В КАНАДІ

CIUS Press publishes research reports, including theses, periodically. Copies may be ordered from the Canadian Institute of Ukrainian Studies, 352 Athabasca Hall, University of Alberta, Edmonton, Alberta, Canada T6G 2E8.

The name of the publication series and the substantive material in each issue (unless otherwise noted) are copyrighted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies Press. This issue (No. 54) is copyrighted by CIUS Press and Oleksandr Burakovsky.

PRINTED IN CANADA

UNIVERSITY OF ALBERTA
Canadian Institute of
Ukrainian Studies

Occasional Research Reports

THE COUNCIL OF NATIONALITIES, POPULAR MOVEMENT OF UKRAINE (RUKH) (1989-1993)

A DOCUMENTARY COLLECTION

Compiled and introduced
by Oleksandr Burakovsky

Research Report No. 54

Canadian Institute of Ukrainian Studies Press
University of Alberta
Edmonton 1995

Серія довідників

РАДА НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ (1989-1993)

ЗБІРНИК ДОКУМЕНТІВ

Упорядкував
Олександр Бураковський

Довідник ч. 54

Видавництво Канадського інституту українських студій
Альбертський університет
Едмонтон 1995

Зміст

Digitized by the Internet Archive
in 2016

https://archive.org/details/1989199354naro

Від упорядника

Із стародавніх часів Україна боролася за незалежність та свободу. Разом з українцями прагнули до свободи десятки інших етнічних груп, які віками жили в Україні. Для ілюстрації етнічного складу населення наведу таблицю динаміки змін національного складу населення України, підготовлену к. і. н. В. Сергійчуком (див. с. 8).

Бачимо, як змінювався характер народонаселення, які національні групи зростали в своїй кількості, які ж катастрофічно зменшувалися і зникають дотепер.

До всіх цих процесів не була байдужою передусім українська інтелігенція, яка на хвилі перебудови почала боротьбу за демократію і свободу в Україні. Так, на початку 1989 року з'явився Народний РУХ України, на чолі якого були представники інтелігенції. Саме в Спілці письменників України, в Інституті літератури ім. Т. Шевченка АН України, виникли перші паростки Народного РУХу за перебудову. Його провідниками були В. Яворівський, І. Драч, Д. Павличко, М. Попович, В. Дончик, В. Черняк, О. Влох, М. Брайчевський, І. Дзюба, Є. Сверстюк, М. Горинь, С. Тельнюк, І. Заєць, С. Конєв та багато інших.

Тоді, вже на перших, стихійних зборах, ще до Установчого з'їзду РУХу, виникла потреба в об'єднанні і координації зусиль всіх етнічних груп України в боротьбі за свободу. Так утворилася загальнореспубліканська Рада Національностей РУХу, яка об'єднала всі національні громади, товариства України, що виборювали демократичні принципи, готові були виступити проти тоталітаризму, проти монопольної влади компартії, проти “масової культури”, за відродження національної і людської гідності. Серед перших активістів РН не можу не назвати К. Васіла, М. Шааб, Є. Варду, Л. Мазепу, В. Кондратенка, В. Волохоновича, Л. Свадебу, О. Малицького, В. Гейченка, О. Замостян, М. Нестерова, М. Рзаєва, С. Печерського, багатьох інших.

РН НРУ була обрана одразу ж після Установчих зборів РУХу на загальнонаціональній конференції (І сесії РН НРУ) представників національних громад України, яка відбулася 11.02.90 р. На цій сесії були схвалені Програма, Декларація принципів, Положення про РН НРУ і багато інших документів, проект яких підготувала Координаційна Рада, обрана на Перших зборах РУХу.

У подальшому РН НРУ оновлювалася після кожного з'їзду РУХу. Вона розробила багато унікальних документів, які є своєрідним свідченням зростання національної і громадської свідомості національних меншин,

Динаміка змін національного складу населення України

Національності	1926*	1959	1970	1979	1989
Українці	23.218.860	32.158.493	35.283.857	36.488.951	37.419.053
Росіяни	2.677.166	7.090.813	9.126.331	10.471.602	11.355.582
Євреї	1.574.391	840.311	775.993	632.610	486.326
Білоруси	75.842	290.890	385.847	406.098	440.045
Молдавани	257.794	241.650	265.902	293.576	324.525
Болгари	92.078	219.409	234.200	238.217	233.800
Поляки	476.435	363.297	295.107	258.309	219.179
Угорці	869	149.229	157.731	164.373	163.111
Румуни	1.580	100.863	112.141	121.795	134.825
Греки	104.666	104.359	106.909	104.091	98.594
Татари	22.281	61.527	72.658	83.906	86.875
Вірмени	10.631	28.024	33.439	38.646	54.200
Цигани	13.578	22.515	30.091	34.411	47.917
Татари кримські	—	—	3.554	6.636	46.807
Німці	393.924	—	29.871	34.139	37.849
Азербайджанці	—	6.680	10.769	17.235	36.961
Гагаузи	—	23.530	26.464	29.398	31.967
Грузини	1.260	11.574	14.650	16.301	23.540
Чуваші	905	8.925	13.610	16.456	20.395
Узбеки	—	8.472	10.563	9.862	20.333
Мордва	1.171	11.397	14.692	16.545	19.332
Литовці	6.789	8.906	10.715	9.658	11.278
Казахи	—	4.694	7.555	7.171	10.505
Чехи	15.905	14.539	12.073	10.589	9.122
Корейці	104	—	4.480	6.061	8.669
Удмурти	—	2.828	4.910	6.562	8.583
Словаки	186	13.991	10.204	8.744	7.943
Башкири	114	3.345	3.672	6.367	7.402
Латиші	9.129	6.919	7.421	7.167	7.142
Інші	—	—	60.918	64.857	80.174
Разом	29.019.797	41.869.040	47.126.517	49.609.333	51.452.034

* Без врахування населення Криму, Закарпаття, Західної України, Північної Буковини та Хотинського, Акерманського й Ізмаїльського повітів Бесарабії

еволюції демократичного процесу в Україні, виразником його позитивних і негативних сторін, акценти в яких може розставити лише історія.

РН НРУ як структура громадсько-політичної організації РУХ, яким він був практично до IV з'їзду, була чи не єдиною в Україні демократично обраною представниками національних громад структурою, що, як могла, боролася за свободу національних меншин, за національну гідність і самосвідомість, за демократичну і незалежну Україну.

Однак, як це не дивно, після 1 грудня 1991 р. об'єктивні чи суб'єктивні історичні процеси призвели, на жаль, до розпаду РН НРУ у тому вигляді, в якому вона існувала до IV з'їзду РУХу, до VIII сесії, де проект запланованого РН нового "Положення про РН" був відкинутий керівництвом РУХу, як "такий що не відповідає новому Статуту РУХу-партії".

Представлений збірник документів, розроблених в РН НРУ, вміщує лише частину, але найважливішу, рішень, протоколів, ухвал, звернень, виступів, тощо, які відображають ідеї і дії представників національних товариств, комісій з міжнаціональних відносин крайових організацій РУХу, членів РН НРУ, її Президії і не потребують коментарів. У той же час історія виникнення цих документів, реакція на них в РУСі і за його межами, була і комічною, і драматичною, схожою на детективно-психологічний роман, і потребує окремої розмови. Всі документи друкуються згідно з Постановою РН НРУ від 18 червня 1992 р., їхні оригінали знаходяться в особистому архіві упорядника.

Представлені документи, подобається це сьогодні комусь чи ні, об'єктивно вже стали реалією нашого життя, нашого сумління, нашої історії і можуть стати у великій пригоді історикам, науковцям, фахівцям, всім людям, не байдужим до історичної спадщини, до того, як робилися перші кроки в боротьбі за незалежність України, доля якої була, є і буде нашою спільною долею.

Олександр Бураковський
Заступник Голови РН НРУ після I з'їзду РУХу,
Голова РН НРУ з II з'їзду РУХу
по VIII сесію РН НРУ (20.02.1993 р.)

ДОКУМЕНТИ

№ 1

ВИСТУП НА ЗБОРАХ КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ РУХУ

1 липня 1989 р.

Шановні голово, товариші! Мені доручено привітати Вас від товариства єврейської культури, що я і виконую з великим задоволенням.

Багато віків Київ і Україна були епіцентром єврейської культури в нашій країні. Перші згадки про євреїв у Києві датовані IX ст. Багато чого виніс мій народ за ці часи, але ще ніколи його культура і мова не були так жорстоко розчавлені і знищені, як це трапилося в середині XX ст. Це була велика трагедія цілого народу. Але чи це трагедія тільки єврейська? Чи це не загальне лихо усіх нас, братів по землі, по духу, по вихованню, по боротьбі, кінець кінцем, за свою незалежність! І тому перебудова та її дитятко — РУХ прийняті нами з ентузіазмом.

Товариші, у ті горезвісні часи не тільки євреї страждали. Була знищена найпередовіша, найреволюційніша частина суспільства, і українська інтелігенція як душа та совість народу практично зникла.

Але після квітня 85-го на зміну сліпій покірі прийшла надія на відродження людської гідності, національних культур, суспільства соціальної справедливості. І ось "Література Україна" надрукувала проект Статуту РУХу за перебудову, унікальний документ.

І що ж? Яку реакцію товариства викликав він? На жаль — неприйняття апарату. Чому? Може у нас все вже добре, і не треба боротися з соціальною несправедливістю?

Скільки десятиріч наші консервативні апаратні діячі декларували з трибун свободу, рівність, братерство, "невпинне зростання життєвого рівня трудящих"? Де це все?

І логічно, за все в житті треба сплачувати борги. Тому така реакція апарату на проект Статуту РУХу була для мене несподіваною. Бо що поганого в тому, що з ініціативи нової української інтелігенції виник РУХ не як альтернатива партії, а як камертон її діям. Не як конкурент партії, а як совість суспільства.

Але апарат терміново поставив "під рушницю" горезвісні ще з сталінських часів листи та статті "сормовських" робітників, вчених, журналістів, які з тих, чи інших причин ще дальтоніки у наших суспільних та соціальних справах. Бо поняття честі та безчестя, культури та святенництва, давно кинуті у загальний казан удаваної єдності. Саме це дає можливість супротивникам РУХу відверто натякати на націоналістичний характер його Статуту.

Але, товариші, чи, бодай, вчора не українська інтелігенція у самі чорні для, скажімо, єврейського народу часи виступала з підтримкою паплюженої людської гідності. Згадаймо М. Короленка, М. Хвильового, М. Рильського, П. Тичину, М. Бажана.

А сьогодні, чи не зусиллями І. Драча, Д. Павличка, С. Тельнюка, Б. Олійника, І. Дзюби, багатьох інших представників нової української інтелігенції, відбувається відродження єврейської культури! Нарешті, чи не український письменник місяць тому на ювілейній сесії, присвяченій 1100-річчю "кирилиці", дав відсіч представнику "Пам'яті", який звинуватив у всіх гріхах "жидо-масонів".

А що ж апарат, який критикує РУХ? Чому, наприклад, ніхто із офіційних кіл не виступив проти "Пам'яті", яка розпалює ворожнечу між народами, чому дозволяють друкувати у партійній пресі далекі від інтернаціоналізму твори? Чому, хоча б, досі у Київського Товариства єврейської культури немає ані свого притулку, ані друкованого бюлетеня? Хоча у Москві, Ленінграді, Прибалтиці, де і євреїв менше, та пізніше за нас вони об'єдналися у товариство, все це давно вже є?

Ось чому ми палко підтримуємо РУХ, підтримуємо боротьбу за процвітання української мови, мов усіх народів України. Ми віримо в інтернаціоналізм, в дружбу усіх людей нашої багатостраждальної Землі. Ця земля для нас — така ж мати, така ж ненька, як і для всіх людей, хто живе на ній і любить її.

Хай процвітають ленінські принципи людської гідності, ідеали справедливості й честі! Хай буде щасливим наше плавання у нуртуючому морі перебудови!

І останнє. Товариство єврейської культури виступає з пропозицією організувати при координаційному комітеті РУХу секції розвитку єврейської та інших національних культур у Києві і в Україні взагалі.

Дякую за увагу.

Член Координаційної Ради РУХу,
Голова КЕКПТ, *О. Бураковський*

№ 2

ЗВЕРНЕННЯ ДО НАРОДУ УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Серпень 1989 р.

Дорогі співвітчизники!

Оскільки в республіці розповсюджуються наклепницькі чутки про РУХ, звертаємося до вас із словами правди: головні гасла РУХу — демократизація, гласність, економічна, політична, культурна суверенність Української республіки в складі СРСР, екологічне й національне здоров'я України.

Боремося не за владу, а за те, щоб влада перейшла до рук демократично обраних Рад.

РУХ — інтернаціоналістська за духом, багатонаціональна організація, яка виступає за відродженя всіх мов і культур у республіці. РУХ — за консолідацію всіх передових сил України в процесі перебудови. РУХ — за справжню дружбу народів, глибоке взаєморозуміння між ними.

В РУСі працюють робітники і письменники, комуністи і безпартійні, українці і росіяни, білоруси і євреї, молдавани і болгари, поляки і угорці, кримські татари і греки, представники всіх національностей, віруючі й атеїсти, в РУСі беруть участь народні депутати СРСР.

Підтримуйте РУХ!
Не вірте брехливим поголоскам про нього!
РУХ — надія, РУХ — єднання народу!
Від оргкомітету по проведенню
установчого з'їзду Народного РУХу України

Іван Драч
Дмитро Павличко
Володимир Яворівський
Віталій Дончик
Леонід Сандуляк

ווענדונג צום פאלק פון אוקראיני̇שער סאוועטישער
סאציאליסטישער רעפובליק

סייערע לאנדסלייטן!

וויבאלד איבער דער רעפובליק פארשפרייטן זיך רעכילעס-
דיקע קלאנגען וועגן דער באוועגונג "רוך", מיר ווענדן זיך
צו אײך מיט ווערטער פון עמעס: די הויפט-לאזונגען פון"רוך"
זיינען אזעלכע: דעמאקראטיזאציע, עפנטלעכקייט, עקאנאמישע,
פאליטישע און קולטור-סווערניטעט פון דער אוקראיני̇שער
רעפובליק אין באשטאנד פון פ.ס.ס.ר.,עקאנאמישער און נאציא-
נאלער געזונט פון אוקראינע.
מיר קעמפן ניט פאר דער מאכט, נאר פאר דעם, אז די
מאכט זאל איבערגייען אין די הענט פון דעמאקראטיש אויסגע-
וואלטע סאוועטן.
" רוך " לויטן גייסט - א אינטערנאציאנאלע באוועגונג,
פולנאציאנאלע ארגאניזאציע, וועלכע טרעט ארויס פאר דעם
ווידערגעבורט פון אלע שפראכן און קולטור אין דער רעפובליק.
"רוך " - פאר קאנסאלידירונג פון אלע פארטגעשריטענע קויכעס
פון אוקראינע אין דעם ווידערבוייונגס-פראצעס. "רוך" שטייט
פאר עכטער פעלקער פריינשאפט סון טיפער קעגנזייטיקער
פארשטענדעניש צווישן זיי.
אין דער באוועגונג נעמען אקטיוון אנטייל ארבעטער און
שרייבער, קאמוניסטן און אומפארטייישע, אוקראינערן און
רוסן, ווייסרוסן און יידן, מאלדאוואנער און באלגארן,פוילן
און אונגארן, קרימישע טאטערן און גריכן, פארשטייער פון
אלע נאציאנאליטעטן, גלויביקע און אטעיסטן. אין דער
באוועגונג נעמען אנטייל פאלקס-דעפוטאטן פון פ.ס.ס.ר.
האלט אונטער די באוועגונג! גלויבט ניט די פאלשע רעכילעס
דיקע נאכבאמקער וועגן דער באוועגונג. " רוך " איז א האפע-
נונג, " רוך " איז א צוזאמען-אייניקונג פון פאלק!

פון ארגקאמיטעט אף דורכפירן
דעם גרונד-צוזאמענפאר פון פאלקס-
באוועגונג פון אוקראינע!

איוואן דראטש
דמיטרא פאווליטשקא
וולאדימיר יאווארייווסקי
וויטאלי דאנטשיק
לעאניד סאנדוליאק

№ 3

ПРОПОЗИЦІЇ СПІЛЬНОГО ЗАСІДАННЯ КИЇВСЬКОГО МІСЬКОГО ТОВАРИСТВА ЄВРЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ, КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ РУХУ ТА КОМІСІЇ З МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ВІДНОСИН КИЇВСЬКОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ РУХУ

Серпень 1989 р.

1. Выступить с инициативой создания в Киеве "Межнационального культурного центра" с учреждением в нем постоянно действующих секций еврейской культуры и всех других национальных культур Украины.

2. Совместно разработать "Обращение к Пленуму ЦК КПСС по межнациональным отношениям", указав в нем свое отношение как к активно юдофобствующей части нашей прессы (журналы "Молодая гвардия", "Наш современник", газета "Днепровская правда" и др.), так и к молчанию официальных представителей власти по отношению к этим проявлениям.

3. Выступить с предложением об организации в стране (в Украине) государственной комисии по борьбе с проявлениями антисемитизма и шовинизма.

4. Во время работы Пленума ЦК КПСС по межнациональным отношениям организовать в Киеве "Неделю возрождения в национальных культур в Украине так называемых "Малых народов", с чтением лекций, выступлением представителей всех национальностей, митингов на крупных предприятиях, передач по радио, телевидению, освещением в средствах печати и т. д.

5. При РУХе и КОЕК учредить постоянно действующую группу "Украинско-еврейской взаимопомощи и культурно-просветительской работы".

6. Организовать и провести "Круглый стол" по межнациональным отношениям с привлечением широкой общественности, работников печати, радио и телевидения.

7. Организовать конференцию с привлечением общественности, писателей, ученых на тему: "Есть ли у нас антисемитизм?".

8. Выступить с инициативой:

а) создания с сентября 1989 г. еженедельной начальной школы в центре г. Киева (или нескольких школ в районах города) по факультативному изучению идиш учениками начальных классов;

б) востановления в 1990 г. в Киевском государственном университете имени Т. Г. Шевченко кафедры еврейского языка и литературы;

в) переиздания имеющегося или разработки нового еврейского букваря на базе украинско-еврейской многовековой жизни на одной земле;

г) учреждения литературной премии имени Шолом-Алейхема.

9. Обратиться ко всем областным отделениям ОЕК и РУХа на Украине с просьбой помочь в восстановлении и мемориализации мест захоронения евреев — жертв фашистского геноцида.

10. Оказывать помощь и поддержку в выдвижении кандидатов в депутаты республиканских и местных органов власти.

Член правления КОЕК, член Координационного Совета РУХа
А. З. Бураковский

Август 1989 г.

№ 4

СПІВДОПОВІДЬ, «ЄВРЕЇ В НРУ» ПРОГОЛОШЕНА О. БУРАКОВСЬКИМ НА І УСТАНОВЧОМУ З'ЇЗДІ РУХУ

8 вересня 1989 р.

Вельмишановне товариство, Голово!

Заповнюючи анкету напередодні з'їзду, я відповів на останнє питання так: одне з основних завдань РУХу сьогодні — недемагогічне вирішення міжнаціональних відносин в Україні. Тому що взаємовідносини людей в суспільстві — це перший показник його здоров'я, його розвитку.

Філософи говорять: "Історія не червоніє". Ой, як червоніє! Безсиллям розтоптаної честі і проданої совісті, криком знищеної культури і мови, німим мовчанням попраної людської гідності.

Гласність і перебудова сколихнули застояне, покрите твнню лицемірства і брехні, тихе болото міжнаціональних відносин, без демократичного вирішення яких не розв'язати ніякої іншої проблеми. У нас в Україні, я б сказав — епіцентрі проживання багатьох національних груп, це питання стоїть особливо гостро. І, мабуть саме завдяки здоровим силам України, завдяки РУХу, у нас, слава богу, не було спровоковано щось ще зловісніше, ніж те, що явно, або завуальовано, відбулося та відбувається в Узбекистані і Грузії, Вірменії і Азербайджані.

Отже, національне питання! Що стоїть за ним? Не тільки для так званих "малих народів", але й для "великих". Перевірка ж показала, що українці й білоруси, узбеки й естонці, всі інші народи до цього часу відчувають міцну хватку "національної політики" минулих десятиріч. І те, що відбувається сьогодні в Україні, багато в чому завдяки діяльності РУХу: відродження української мови, культури, самосвідомості, історії, економіки, суверенітету та багато іншого — глибоко символічно.

Але сьогодні я буду говорити про "єврейське питання", застосовувати до якого у всіх випадках теорію "палки о двух концах" було б блюзнірством, бо які ж "два кінці" можуть бути, скажімо, у нацистсько-єврейських "відносин" в 30—40-х роках. Я сьогодні буду говорити про відносини євреїв і РУХу, про багатовікову і часто трагічну долю мого народу.

Від єврейського Завіту виникли Євангеліє і Коран, ідея Бога, поняття Душі, розуміння її безсмертя. Але це не врятувало євреїв. 2000 років тому римляни зруйнували Єрусалим і всіх, хто не відрікся від іудаїзму, — знищували. Відомі документи стверджують, що іудаїзм сповідувався в Києві задовго до хрещення і ствердження християнства. З тих давніх років євреї і живуть в Україні.

В середньовіччя євреї жили відокремлено. Аж до Французької революції єврейські гетто існували по всій Європі. Але епоха Відродження дозволила їм вирватися з духовної ізоляції, вони повсюдно одержували права громадянства, виборче право і т. ін. Але тепер вже антисемітизм, який, за визначенням Леніна, є "поширення ворожнечі до євреїв", почав спиратися не тільки на неприйняття іудаїзму, але й, ще більшою мірою, почав носити побутовий характер і часто ставав державною політикою.

Наприкінці минулого століття в Росії було введено горезвісні "межі осідлості" та "процентні норми", які призвели до першого масового залишення євреями Росії, так би мовити, "исходу". Через 20 років С. Єсенін після відвідування Америки писав: "Нью-Йорк на 30% єврейське місто. Євреїв ... загнала туди нужда блукань через погроми..."

24 лютого 1971 р. "Известия" надрукували лист 36 англійських євреїв. В ньому були і такі рядки: "Чорносотенці були винні у смерті тисяч євреїв у царській Росії. В 1918—20 роках білогвардійці... вбили 180 000 євреїв..."

Після революції, в 20-ті роки в Україні з'явились єврейські школи, театри, інститути, їдальні, колгоспи, бібліотеки. В 1927 р. в Україні нараховувалось 843 сільських і 42 селищних Ради національних меншин, з них — 95 єврейських. В 30-ті роки в Європі зароджується фашизм. В 1938 р. у Німеччині були спалені всі 177 синагог, а євреїв відправили в концентраційні табори. Приблизно в той же час в нашій країні закриваються всі єврейські школи та інститути, ліквідуються єврейські Ради.

19 вересня 1941 р. фашисти ввійшли в Київ, а через 10 днів всіх євреїв міста, а це були жінки, старики і діти, по-звірячому розстріляли в Бабиному Яру. Це була перша масова акція нацистського геноциду проти єврейського народу, що відбувався в усій поневоленій Європі. Це було початком катастрофи єврейського народу, що забрала 6 млн. Але не пройшло і п'яти років після закінчення війни, як на зміну фашистському геноциду прийшов сталінський державний антисемітизм у вигляді "боротьби з космополітизмом", "справи лікарів", знищення Єврейського антифашистського комітету, діячів єврейської культури, багатьма іншими прилюдними і таємними, а тому — ще більш бузувірськими — акціями приниження і дискримінації євреїв. Все це призвело до того, що за переписом 1979 р. на території країни проживало 1 811 000 євреїв, це 0,69% загального населення. Але ж сто років тому тут проживало більш як 5 млн.

Відомо, засвоєні з дитинства поняття і знання — фундамент становлення особистості. В дореволюційних підручниках історії не замовчувалась історія єврейського народу з найдавніших часів. В 1934 р. у нас була змінена структура середніх шкіл, запроваджено новий курс історії. З цього часу почали зникати з сторінок підручників відомості про єврейський народ і до 50-х років — зникла навіть згадка про євреїв. Нібито не з ними були пов'язані долі халіфатів, інквізиції, реформаторства, хрестових походів... І коли йшлося про справу Дрейфуса або Бейліса, говорили не про спалахи антисемітизму, а про "класову боротьбу". І до якого морального падіння треба дійти, щоб кажучи про фашистську навалу на нашу країну, "не помітити" гітлерівського геноциду, катастрофи цілого народу.

Чому ж дивуватись, якщо деякі люди, виховані на антиісторичних підручниках, на оскаженілій антисемітській пресі початку 50-х років, на лицемірстві і фальші багатьох десятиліть нашого життя, продовжують сьогодні традиції чорносотенства. Тільки перелік відверто "чорних" виступів на радіо і телебаченні, в періодичній пресі, союзних журналах, брошурах, що видаються масовим тиражем, зайняв би не одну сторінку. І це в той час, коли Карний кодекс передбачає відповідальність за розпалювання національної ворожнечі. Чому ж він не працює? Чому знову провокується виїзд євреїв з країни? Та тому, що державний антисемітизм, що існував

у нас до квітня 1985 р., сьогодні тільки трансформувався, прикривається гласністю і знаходить собі могутніх заступників і ідеологів, на жаль, у центральних журналах.

І. М. Дзюба в журналі "Трибуна лектора" № 4, 1989 р., писав: "Нам треба всіляко допомагати національним групам, поважати їх культуру, щоб зняти тавро антисемітів, яке приписували нам, українцям. Дехто дуже заінтересований в тому, щоб українців зобразити антисемітами. В той же час, антисемітські настрої подекуди бродять в нашій республіці, здебільшого серед аморфних малоросів..."

Так, "бродять" ці настрої, на жаль, досить часто. Але ж нині час інший. Коли ж ми почнемо не розкидати, а збирати каміння? Адже процес відродження культур всіх народів, що населяють нашу спільну багатостраждальну землю, неможливий без взаємної підтримки, без пошуку інтернаціональних шляхів розвитку суспільства. Ми розуміємо це. Ми добре розуміємо, що шлях до довір'я в пошуках спільного, що об'єднує наші народи, у взаємній повазі до наших культур, мови, а не в пошуках претензій і образ. РУХ — народне і інтернаціональне об'єднання, тому що очолює його молода, талановита українська інтелігенція, що не влади домагається, а справедливості і добробуту для народу. Ми підтримуємо Програму і Статут РУХу, ми за українську мову як державну, за справедливі демократичні вибори, за національно-культурну автономію, за стирання білих плям в історії народів, за суверенітет і розквіт економіки.

Ми виступили з ініціативою створення при РУСі представницької міжнаціональної комісії. Вона була створена. Нам запропонували провести спільне засідання Правління товариства єврейської культури з Координаційною Радою РУХу. Воно відбулося. На ньому було прийнято спільне Положення, де є і такі пункти:

— виступити з ініціативою створення в Києві регіонального, постійно діючого, представленого народами всіх національностей України Міжнаціонального центру; сприяти якнайскорішому відновленню в Київському університеті кафедри єврейської мови і літератури; звернутися до уряду з приводу меморіалізації десятків великих і малих "Бабиних Ярів" в Україні, взяти участь в цьому процесі; провести "Тиждень відродження національних культур", і багато іншого.

І, ой, як хочеться, щоб ці плани стали справою десятків і сотень тисяч українців і євреїв, що проживають поруч в Україні.

Але до цього веде дуже нелегкий шлях. Преса сьогодні ще іноді продовжує перекручувати правду, акцентувати увагу не на тому, що об'єднує. РУХ першим відчув цей прес, його "почерк", "режисуру". Тепер черга дійшла і до нас. Чого вартий, наприклад, рівень аргументів нашого "Антисіоністського комітету радянської громадськості"(АКРГ)? Ні до чого хорошого не може привести і циркулярно розмножена, видана 17.08.89 р. майже у всіх українських газетах, виконана в дусі сумно відомих закликів і звернень "сормовських робітників", стаття "Сіонізму — ні", підготовлена емісаром АКРГ. Або стаття "Культура — це політика" в № 9 (1989 р.) Московського "Вісника єврейської радянської культури" — по духу органа АКРГ. Такої ж мети добивається зовсім ще свіжий, з запахом друкарської фарби, номер київської "Робітничої газети" (від 29.08.89), де стаття "Об'єктивно про еміграцію" нічого об'єктивного в собі не несе, а подає

тенденційно підібрані факти, сіє недовір'я, а не взаєморозуміння. Можна навести безліч інших майже антисемітських прикладів.

Підтримуючи РУХ, ми за процвітання всіх народів України. Ми за те, щоб наші діти не соромились своєї національності. Ми за єврейське книговидавництво, періодичну пресу, національно-культурну автономію, народну самодіяльність, театри, видання підручників з мови. Ми за національне представництво в місцевих Радах і Верховній Раді республіки (сьогодні від України серед депутатів Верховної Ради СРСР нема жодного єврея). Ми за те, щоб доля людини вирішувалась не по запису в горезвісній "п'ятій графі", а відповідно до її людських і професійних якостей.

Ми впевнені, що ідеї РУХу переможуть і процвітання України неминуче, якщо тільки ми знову не скотимося до демагогії. Але це залежить від усіх нас. Ми віримо в мудрість наших народів. Ми віримо, що "єврейська вулиця", що так довго була "вулицею сліз" і так катастрофічно обезлюднює, повстане із безлічі несправедливих і огидних образ і докорів і стане такою ж "вулицею", як і десятки інших національних вулиць: із своєю мовою і культурою, із своєю не приниженою людською гідністю і честю. Хай буде свободною Земля наша!

Опубл.: "Літературна Україна". — 1989. — 19 жовт.

О. Бураковський

№ 5

ЗАЯВА «ПРОТИ АНТИСЕМІТИЗМУ», УХВАЛЕНА І УСТАНОВЧИМ З'ЇЗДОМ РУХУ

9 вересня 1989 р.

З'їзд РУХу, виступаючи проти будь-яких форм національного розбрату, простягає свою братню руку єврейському народові.

Народ, який багато сторіч живе на українській землі, народ, який уславився своїм талантом і трудолюбством, і досі не почувається рівноправним. Роки сталінізму та брежнєвщини, фашистський геноцид часів другої світової війни завдали йому непоправних втрат. Зараз євреї в Україні, як і в інших республіках СРСР, позбавлені своєї національної початкової, середньої та вищої освіти, своєї мови.

Це сталося не з вини нашого народу. Ми відкидаємо настирливо сформоване уявлення про українців як про антисемітів.

Антисемітизм в Україні тримається не в середовищі національно-свідомих і громадськи активних людей, а в зденаціоналізованій масі, яка мислить стереотипами і живиться вигадками. Втім, характерно, що в Україні антисемітські об'єднання не приживаються в час нашого соціального й національного пробудження.

З'їзд закликає всіх свідомих громадян України, представників усіх націй та народностей, що живуть на її території, піднести свій голос проти будь-яких форм антисемітизму, стати на захист і своєї гідності і гідності єврейського народу, його культури, науки, релігії, права на представництво у будь-яких виборних органах, його невід'ємного права говорити, творити,

навчати дітей мовою іврит чи мовою ідиш. На Україні повинні діяти єврейські культурні та просвітні центри, дитячі заклади, науково-дослідний інститут єврейської історії та культури, державні театри, ансамблі, видавництва, синагоги. Кожний свідомий громадянин України повинен допомогти в цьому єврейському народові!
Хай живе відродження єврейського народу! Геть антисемітизм!
Хай живе братерство і взаємодопомога!

**Ухвалено Установчим з'їздом
Народного РУХу України за перебудову**

№ 6

ЛИСТ ДО СЕКРЕТАРІАТУ НРУ ЧЛЕНА КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ НРУ О. БУРАКОВСЬКОГО

У секретаріат НРУ
10 січня 1990 р.

Прошу Секретаріат РУХу зібрати на спільне засідання членів Координаційної Ради РН НРУ (В. Мартиросяна, Д. Павличка, В. Брюховецького, М. Сергєєва, О. Волкова, О. Бураковського), обраних на І Установчому з'їзді РУХу, для обговорення проектів документів:

— принципів і положень про РН НРУ;
— напрямів діяльності РН НРУ;
— принципів виборності до РН НРУ і національного представництва;
— програми РН НРУ;
— плану роботи Координаційної Ради.

Робочі матеріали, проекти документів для обговорення, підготовлені членами Координаційної Ради, представниками національних товариств.

Член Координаційної Ради *О. Бураковський*

10.01.1990 р.

№ 7

ЗАЯВА НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ ПРО НЕПРИЧЕТНІСТЬ ДО АКЦІЙ, ЩО СІЮТЬ МІЖНАЦІОНАЛЬНУ НЕДОВІРУ

11 лютого 1990 р.

Ще не висохли сльози Чорнобиля, а в дім наш увійшло нове лихо — Сумгаїт. Ще не оплакали ми жертв землетрусу у Вірменії, як спостигли нас нові нещастя — трагедії Тбілісі, Фергани. Ми свідомі соціальної неоднозначності цих трагічних подій, розуміємо і те, що приховану пружину міжнаціональних конфліктів слід шукати не на кордонах наших братніх республік.

У нас немає ілюзій і щодо того, кому вигідно посіяти національний розбрат, хто боїться нашої єдності, єдності народів як гаранту демократичних перетворень суспільства.

В той час, коли політичні чорносотенці "в цивільному" розклеюють по містах України листівки антиєврейського, антивірменського та антиазер-

байджанського спрямування, поширюють чутки, ніби РУХ готує погроми, — працівники міліції виганяють з київських базарів продавців — громадян Закавказзя, а ідеологи цих акцій в засобах масової інформації лякають довірливого громадянина "екстремізмом" та "націоналізмом" ненависного їм РУХу.

Не приховуємо, так, РУХ є противником тих сил, які сьогодні насправді контролюють політичну ситуацію в країні, сил, що намагаються жити за законами вчорашнього дня.

Та ми виступаємо за відкриту парламентську боротьбу без підтасовок, інсинуацій та провокацій.

Ми категорично заявляємо ПРО НЕПРИЧЕТНІСТЬ РУХу ДО БУДЬ-ЯКИХ АКЦІЙ, ЩО СІЮТЬ МІЖНАЦІОНАЛЬНУ НЕДОВІРУ.

У цей драматичний період нашого буття РУХ знову й знову засуджує дії, спрямовані на нагнітання міжнаціональної напруженості. Це засвідчують наші програмні документи, це утверджуємо ми своєю практичною діяльністю.

Ми, як і весь наш стомлений, виснажений народ — за стабільність, за міжнаціональну злагоду, за мир і єдність! Іншого шляху немає.

Голова РУХу *Іван Драч*
Заступник Голови РУХу, народний депутат СРСР *Володимир Яворівський*
Голова Секретаріату РУХу *Михайло Горинь*

№ 8

ЗАЯВА СЕКРЕТАРІАТУ НРУ «ДАТИ ВІДСІЧ АНТИСЕМІТСЬКИМ ПРОВОКАТОРАМ!»

11 лютого 1990 р.

11 лютого 1990 р. у неділю Народний РУХ та Депутатський клуб України проводить мітинг Початок о 14.00 год., місце проведення: площа Жовтневої революції.

Керівництво Народного РУХу України з гнівом та обуренням сприймає антисемітські акції та заяви "Пам'яті" та подібних їй шовіністичних об'єднань. Провокаційні статті в журналах "Наш современник", "Молодая гвардия", газетах "Литературная Россия" і "Советская Россия", шовіністичний пленум СП РРФСР, чорносотенний мітинг на Красній площі, нарешті, останні заклики емісарів "Пам'яті" до проведення антисемітських акцій 5 травня 1990 року — то ланки одного брудного ланцюга.

Провокатори, керуючись шовіністичною ідеєю "единой и неделимой" імперської Росії, відмовляючи десяткам і сотням націй та народностей СРСР у праві на самовизначення аж до виділення, закликаючи до антисемітських акцій, кують тюремні грати й кайдани для всіх нас, у тому числі й для росіян. Дії і слова цих послідовників Пуришкевича і Шульгіна, Сталіна й Берії ганьблять нашу країну перед лицем усього цивілізованого людства. Ці дії та слова кидають нашу країну у пітьму гітлерівського націонал-соціалізму.

Керівництво РУХу від імені тисяч своїх членів та від імені багатьох мільйонів чесних громадян України — прибічників РУХу — категорично

і однозначно заявляє про свою підтримку єврейського населення і готовність боронити його гідність, спокій та життя. РУХ не дозволить зайдам-провокаторам порушити єдність, дружбу і братерство народів України.

РУХ вимагає від партійних, законодавчих та виконавчих органів Республіки дієвих заходів у справі негайного припинення й засудження антисемітської та будь-якої іншої антинаціональної пропаганди (включаючи й так звану "боротьбу з українським буржуазним націоналізмом", "боротьбу проти сіонізму" тощо). Органи охорони громадського порядку повинні негайно вступити у взаємодію з РУХом і забезпечити в Україні нормальне життя й спокій громадян. Особи, що займатимуться антисемітською пропагандою, мусять піддаватися суду і каратися як найлютіші вороги демократії.

Єврейські сестри та брати! РУХ з вами! РУХ за вас! Будь-яка провокація проти вас — це образа всьому нашому багатонаціональному народові! Будьмо ж єдині! За вашу і нашу гідність та свободу!

Секретаріат РУХу

№ 9

РЕЗОЛЮЦІЯ МІТИНГУ ДРУЖБИ НАРОДІВ, ПРОВЕДЕНОГО РН НРУ ПІД ГОЛОВУВАННЯМ О. БУРАКОВСЬКОГО, Є. ВАРДИ

20 лютого 1990 р.

Сьогодні країна переживає гостру кризу у політичній, економічній та соціальній сферах. Однією з головних причин, яка призвела до такого стану, є неправовий характер нашого суспільства, лицемірство національної політики, відверта безкарна шовіністична спрямованість окремих видань, журналів, газет, мітингів.

Така політика призвела до масового розповсюдження національних забобонів та міжнаціональної ворожнечі, занепаду національних культур, спотворенню асиміляційних та інших національних процесів.

В цих умовах і стало можливим створити "образ ворога" по відношенню до окремого народу, фальсифікувати історію та першоджерела. Наслідки цієї політики ми бачили у Сумгаїті, Фергані, Баку, на пленумі Спілки письменників РРФСР. Сьогодні таким "ворогом" обрано євреїв. Журнали "Наш современник", "Молодая гвардия", "Кубань" та деякі інші видання планомірно розпалюють антисемітизм, сіють серед населення паніку. На мітингах "Пам'яті" декларуються профашистські ідеї. І все це при замовчуванні з боку КПРС, уряду, МВС, прокуратури, більшості громадських організацій та республіканських засобів масової інформації. Саме мовчазне потурання шовіністам створює умови для міжнаціональних конфліктів.

Ми звертаємось до вас, народи України, де всі ми живемо разом багато століть. Не піддавайтесь на провокації! Не вірте чуткам! Не допускайте проявів дискримінації будь до кого! Бо сьогодні вас штовхають проти євреїв, завтра — знайдуть іншу жертву. Бо боротьба з антисемітизмом у цивілізованому суспільстві — справа інтернаціональна. Бо

неможливо збудувати правову демократичну державу на стражданнях будь-якого народу.

Наполегливо вимагайте від органів влади та правопорядку рішучої боротьби з будь-якою пропагандою міжнаціональної ворожнечі, притягнення до кримінальної відповідальності шовіністів з "Пам'яті" та інших подібних угруповань.

Вимагайте викриття у засобах масової інформації антисемітських видань "Політвидаву України" — книг Скурлатова, Корнєєва та інших шовіністичних публікацій!

Члени КПРС, вимагайте виключення з партії шовіністів, що входять до редколегії "Нашего современника" та інших видань, які пропагують міжнаціональну ворожнечу!

Пропонуйте депутатам та кандидатам у депутати включати до своїх програм положення про боротьбу з шовінізмом та досягнення міжнаціональної згоди!

Єдність — наша мета, наша сила!

20.02.90 р.

м.Київ, площа Незалежності

№ 10

ПРОЕКТИ ДОКУМЕНТІВ, ПРИЙНЯТИХ НА УСТАНОВЧІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ

11 лютого 1990 р.

ЗАЯВА
ДЕЛЕГАТІВ УСТАНОВЧОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НАРОДНОГО РУХу

Останнім часом в ряді центральних міст Росії, особливо у Ленінграді, Москві, активізували свою діяльність явно провокаційні групи так званої організації "Пам'ять".

До сьогоднішнього дня цьому шовіністичному формуванню не вдалося організувати на території України свої підрозділи ні діючі відкрито, ні під безвинними назвами "Інтерфронтів", "Единств" і "Союзов трудового народа".

Останні дії провокаторів з "Пам'яті" при спокійному спогляданні з боку імперського партійного керівництва, а також збігу цих дій з розповсюдженням закликів до насильства, відкривають нам очі, де народжуються і кому вигідні ці брудні чутки.

Ми з усією відповідальністю заявляємо, що громадянам України всіх національностей глибоко чужа і ненависна ідеологія цих політичних провокаторів.

Ми закликаємо всіх російських синів і дочок України, представників всіх інших національностей відмежуватись від провокаційної діяльності чорносотенної "Пам'яті".

Хай живе вільна, демократична, Українська республіка — захисник всіх народів і національностей України!

11.02.1990 р.

м.Київ

У Х В А Л А
УСТАНОВЧОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ РАДИ НАЦІЙ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ ЗА ПЕРЕБУДОВУ

1. Утворити Раду Національностей Народного РУХу України за перебудову, як складову частину Великої Ради.

2. Звернутися до Великої Ради РУХу з пропозицією затвердити документи установчої конференції.

3. Звернутися до Секретаріату РУХу з пропозицією доручити одному із своїх членів або новому працівникові вести справи Ради Національностей.

11 лютого 1990 р.

м. Київ

З В Е Р Н Е Н Н Я
ДО ВСІХ НАРОДІВ УКРАЇНИ

Браття! Для всіх нас Україна — наша Батьківщина. Всім нам тут жити й працювати. Всіх нас чекає спільна доля. І яка вона буде залежить тільки від нас, від народів, які живуть в Україні. Всі ми боремося за волю для всіх народів і здобути її можемо тільки разом. Нам судилося разом йти в майбутнє і ми мусимо іти разом як брати, як соратники, як друзі. Попереду шлях боротьби "за нашу і вашу свободу".

Не може бути вільним жодний народ, поки немає волі для українського народу, самого чисельного в Україні, який дав назву нашій республіці. Тому ми виступаємо за національне відродження та волю для українського народу, тому ми йдемо разом з ним. Але не може бути вільним український народ, якщо не будуть вільними інші народи України. Тому ми за єдність всіх народів України в їхній боротьбі за волю, за демократію, за майбутнє нашої спільної Батьківщини. Поодинці нас легко зламати, а коли ми разом, то нас не зламаєш.

Рада Націй, яка була проголошена установчими зборами Народного РУХу України за перебудову і яка створена сьогодні на установчій конференції, закликає громадян України, представників усіх націй, народностей та етнічних груп утворювати свої національні громадсько-культурні, громадсько-політичні організації, гуртуватися навколо РУХу і його ідей, вступати в РУХ.

Віримо, що Рада Націй стане виразником і захисником ваших інтересів і буде сприяти уникненню міжнаціональних конфліктів, грунту для яких в Україні нема і, сподіваємось, не буде.

Прийнято Установчою конференцією
Ради Націй Народного РУХу України за перебудову

11 лютого 1990 р.

ВІДОЗВА З ПРИВОДУ ЧУТОК В УКРАЇНІ

Знову, як і в минулі роки, в Україні цілеспрямовано поширюються чутки про можливі погроми євреїв. Цього разу до євреїв добавляються вірмени та азербайджанці. Ми впевнені, що всі ці чутки йдуть з одного джерела. Причому, провокаційні листівки із закликами виганяти вірмен і

азербайджанців з України розповсюджуються від імені міфічного "Комитета независимости Украины". Знову офіційні особи намагаються звести нас в оману, звинувачуючи в екстремізмі РУХ та інші неформальні громадсько-політичні організації. Невипадково ці чутки з'явились перед виборами. Реакціонери з числа партдержавного апарату, відчуваючи неминучість краху, намагаються кинути тінь на демократичні сили України і залякати населення можливим насильством, посварити народи та різні верстви населення між собою.

Не випадково органи влади демонструють дивне "безсилля" в спробах знайти конкретних поширювачів чуток та листівок.

Ми, представники різних національних груп, що входять до РУХу, з усією відповідальністю заявляємо:

— в міжнаціональних конфліктах зацікавлені лише ті, хто за їх допомогою хоче зробити в країні правий переворот і придушити всі незалежні громадсько-політичні сили;

— тільки прихильникам партбюрократичного диктату вигідна перед виборами атмосфера чуток, страху і напруженості;

— тільки реакція зацікавлена у провокуванні насильницьких дій, бо в мирних умовах вона не в змозі конкурувати з кандидатами демократичних сил на виборах;

— сьогодні ми не бачимо в Україні ніяких впливових громадсько-політичних організацій, які б закликали до насильства, пропагували б національну ворожнечу і могли підтримати провокації реакціонерів;

— таким чином, всю відповідальність за поширювання чуток і листівок, що створюють атмосферу страху і напруженості, за можливі провокаційні насильницькі дії на міжнаціональній та міжрелігійній основах повинні нести органи влади, партійні та адміністративні органи.

Ми закликаємо всіх громадян України, всі прогресивні громадсько-політичні організації викривати провокаційні чутки та їх творців, дати відсіч будь-яким провокаторам, зміцнювати єдність усіх демократичних і національно-демократичних сил України.

Прийнята Установчою конференцією
Ради Націй Народного РУХу України за перебудову

11 лютого 1990 р.

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ

Ми, члени РУХу, представники різних націй, виходячи з програми РУХу, створили Раду Націй РУХу і вважаємо, що

Рада Націй Народного РУХу України за перебудову:

— є рівноправною частиною Великої Ради РУХу поряд із Радою представників, Радою колегій та Радою депутатів;

— складається з національних представництв членів РУХу;

— наділяє національні представництва рівними правами;

— вважає, що тільки в незалежній, демократичній Україні можливий вільний та всебічний розвиток народів, що живуть на території республіки;

— сприяє функціонуванню РУХу як багатонаціональної структури;

— захищає інтереси всіх націй, народностей та етнічних груп України та їх право на утворення різних форм автономії;

— зв'язує РУХ з національними громадсько-культурними та громадсько-політичними організаціями народів України;

— протистоїть процесам денаціоналізації;

— бореться проти шовінізму, расової та національної нетерпимості;

— виступає за демократичні та гуманні засоби у розв'язанні міжнаціональних проблем, за проведення у життя відповідних статей Декларації прав людини;

— вірить у те, що створена на основі Ради Націй Руху Асамблея народів України зможе забезпечити реалізацію їх національних прав.

Прийнята 11.02.1990 р. на Установчій конференції
Ради Націй Народного РУХу України за перебудову

ПОЛОЖЕННЯ
ПРО РАДУ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ

23 лютого 1991 р.

І. Загальні положення

1. Рада національностей НРУ (РН) є складовою та рівноправною частиною Великої Ради РУХу (ВР) поряд з Політичною радою, Радою представників, Радою колегій та Радою депутатів і керується Статутом, Програмою РУХу та Програмою РН.

2. Склад РН обирається на її сесії і затверджується Великою Радою РУХу. Робота РН організовує Голова РН, що є одночасно заступником Голови РУХу, та два заступники Голови РН.

Перед Всеукраїнськими зборами РУХу, на сесії РН НРУ обираються Голова РН та його заступники. Кандидатура Голови РН НРУ затверджується Всеукраїнськими зборами РУХу.

РН розробляє та подає до ВР, її Президії, Всеукраїнських зборів РУХу пропозиції щодо питань національного життя в Україні.

3. Жодне рішення ВР з національних питань не має прийматися без узгодження з РН.

4. РН захищає і представляє інтереси всіх націй, народностей та етнічних груп України, чиї представники входять до РУХу чи співпрацюють з ним.

5. РН спирається в своїй роботі на комісії з міжнаціональних стосунків, які мають бути обрані в кожній крайовій організації РУХу, а також на всі національно-культурні товариства та організації, які існують чи створюватимуться в Україні.

6. Рішення РН, що стосуються проблем конкретної національної групи, приймаються тільки в присутності та за згодою відповідного національного представництва. В цьому випадку бажана присутність і представників, що не входять до РУХу.

7. РН має втручатися в усіх випадках, коли з боку влади чи інших громадських, політичних організацій проявляється дискримінація громадян за національною ознакою. Розв'язання таких питань повинно відбуватися виключно політичними, мирними засобами.

ІІ. Структура та вибори до РН

1. Члени РН можуть бути обраними на сесії РН двома способами:

1.1. Делегуванням від комісій з міжнаціональних стосунків, обраних на конференціях в кожній крайовій організації РУХу, які, в свою чергу, мають представляти існуючі національно-культурні організації, товариства, громади і т. і.

1.2. Безпосередньо на сесії РН з складу не представлених в крайових організаціях РУХу національно-культурних товариств і громад національних груп.

2. Право відкликання чи кооптування членів РН мають ті організації чи конференції, які делегували цих представників, при обов'язковому їх подальшому затвердженні на сесії РН більшістю в 2/3 голосів.

3. При наявності різних платформ (програм) у громадських об'єднань різних верств населення однієї національності рішення про їх відокремлене представництво у РН приймається більшістю в 2/3 голосів.

4. Ті малочисельні народності, які проживають в Україні і не матимуть змоги висувати своїх представників у РН, можуть делегувати свої повноваження іншим національним представникам. Таке делегування повноважень повинно супроводжуватися офіційною письмовою заявою, затвердженою уповноваженими представниками народності чи їх конференцією (зборами), яка має бути розглянута на сесії РН з прийняттям відповідного рішення.

5. Представники національних організацій, що не входять до РУХу і не співробітничають з ним, запрошуються на засідання і сесії РН, де їм надається статус спостерігачів з правом дорадчого голосу.

6. На сесії РН обирається її Президія в кількості не більш як 20 чоловік. Члени Президії РН є членами ВР РУХу. Президія РН вирішує поточні питання діяльності РН в проміжку між сесіями РН.

III. Права національних представництв у РН

Порядок роботи РН

1. Кожне національне представництво в РН має право:

узагальнювати, опрацьовувати та подавати до РН пропозиції та проекти ухвал з питань розвитку національно-культурних автономій;

опрацьовувати свої робочі програми і плани;

готувати проекти нормативних документів та законів, що стосуються національного життя, культури, мови, тощо;

оперативно реагувати на екстремальні ситуації в міжнаціональних стосунках.

2. Сесія РН збирається не рідше, як раз на рік. Засідання РН проводиться раз у три місяці. Повідомлення про дату зборів та порядок денний має бути направлено не пізніше, як за місяць до засідання.

3. При наявності суперечностей між національними організаціями РУХу, РН може створювати узгоджувальну комісію з представників організацій, між якими виникли суперечності. Очолювати комісію має член Президії РН, що призначається за спільною згодою сторін.

4. Всі документи, ухвали, декларації, протоколи РН, крім організаційних та процедурних, мають рекомендаційний характер для всіх комісій з національних стосунків крайових організацій РУХу та національних товариств і організацій.

Затверджено Великою Радою РУХу
23.02.1991 р.

ПРОГРАМА РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ РУХУ
(проект)

19 лютого 1990 р.

1. Вступ

Останні десятиріччя наша країна йшла до гострої кризи в політичній, економічній, соціальній і моральній сферах життя. Це стало можливим завдяки спадщині тоталітарної моделі суспільства, жорстокій уніфікації всіх народів країни, проведенню так званої "національної політики".

Нинішня ситуація, що складається в країні, надзвичайно складна і небезпечна. Найскладнішим і вирішальним в цьому питанні є міжнаціональні стосунки, побудовані, на жаль, на повному взаємному невігластві, штучно створюваному багато років.

Наївно вважати, що багаторічне пестування "образу ворога" щодо так званих малих народів не ускладнило національні проблеми, не загнало міжнаціональні відносини у безвихідь. Цьому сприяло і те, що багато десятиріч прийдешні інтереси народів свідомо приносили в жертву сьогоденним інтересам політиків в їх політичній грі. Це призвело до того, що народи прийшли до найпростіших алгоритмів мислення, до остраху, небажання, нарешті, невміння думати.

За довгий час були винищені лідери більшості національних культур. Все значніше, неординарне, талановитіше, все, що не причісувалося залізним гребінцем "національної політики" знищувалося.

2. Принципи, цілі, напрямки діяльності Ради Національностей НРУ

2.1. Рада Національностей НРУ виходить з того, що:

— основними показниками національної приналежності є рідна мова і національна самосвідомість;

— відродження всіх національних культур, людської гідності — могутній фактор побудови правової держави в нашій країні;

тільки в умовах дійсного політичного, культурного і економічного суверенітету можливий вільний розвиток народів;

— ідея перебудови і гласності, демократичне відродження України повністю збігається з інтересами всіх народів;

— пропаганда расової і національної виключності, шовіністичних і націоналістичних поглядів несумісні з дружбою народів і національною гордістю.

2.2. Рада Національностей вважає своєю метою:

— сприяння демократичному вирішенню проблем, які відносяться до існування і розвитку всіх національностей, що проживають на Україні, забезпеченню їх рівноправності;

— участь в удосконаленні законодавства по захисту права націй на самовизначення, їх національно-культурної автономії на Україні;

— протидія штучним методам інтеграції націй, вимушеній асиміляції, досягнення міжнаціональної згоди;

— координація дій усіх національних громадських організацій та товариств, що підтримують РУХ;

— сприяння відродженню структури РН у Верховній Раді України з обов'язковими виборами у цю Раду за окремим терміном;

— сприяння висуненню представників РН кандидатами у депутати Верховної Ради України та у міські Ради;

— проведення культурно-просвітньої роботи, інтернаціональне виховання народів України;

— організація і проведення "Форуму народів" України:

— проведення на телебаченні щомісячного "круглого столу" на тему обговорення міжнаціональних проблем;

— боротьба з усіма проявами національної дискримінації людини; з шовіністичною агітацією і пропагандою;

— сприяння відродженню в Україні міських, сільських та селищних національних Рад;

— сприяння розповсюдженню і виконанню в Україні усіх міжнародних актів, декларацій та постанов з прав людини.

2.3.Напрями діяльності Ради Національностей

2.3.1. *Науково-історичний.* Вивчення і розробка відповідних матеріалів для наукових конференцій щодо встановлення міжнаціональної згоди, культури міжнаціональних відносин і т. п.

2.3.2. *Агітаційно-пропагандистський.* Організація лекцій, бесід, видання літератури з питань встановлення міжнаціональної згоди, викриття будь-яких проявів міжнаціональної ворожнечі і дискримінації, заохочення для цієї роботи діячів культури, вчених, представників різних національностей.

2.3.3. *Організаційний.* Організація конференцій, семінарів з міжнаціональних питань. Створення і проведення республіканського "Форуму народів" для об'єднання усіх людей на принципах гуманізму. Заснування центру соціологічних досліджень з проблем міжнаціональних відносин.

2.3.4. *Правовий.* Добиватися, щоб закони УРСР, що передбачають відповідальність за порушення національної і расової рівноправності і практика їх застосування, відповідали вимогам міжнаціонального права і були гармонізовані з положенням і принципами:

— загальної Декларації прав людини;

— міжнародного Пакту про громадські і політичні права;

— Заключного Акту Наради з безпеки і співробітництва в Європі та Мадридського підсумкового документу;

— підсумкового документу Віденської зустрічі 1986 р. представників держав-учасниць Наради з безпеки і співробітництва в Європі.

3. Прикінцеві висновки

Сьогодні ситуація в країні надзвичайно складна і вибухова. Тільки в сполученні розуму, логіки і доброї волі можливо знайти вихід. Система подвійної бухгалтерії у "міжнаціональній політиці" перетворила країну у величезну порохову бочку. І тому збереження миру і єдності вимагає від всіх народів України миролюбності і поваги.

Рада Націй РУХу простягає руку всім, кому дороге майбутнє України, незалежно від національності чи віросповідання

Наш шлях до цього:

— взаємодія всіх демократичних національних організацій України;

— повага і об'єктивна проінформованість населення;
— юридичне переслідування осіб, винних у шовіністичних діях;
— розповсюдження правдивої і повної історії народів, їх релігій, культури. Виховання терпимості і почуття рівноправності націй;
— громадська, політична, милосердна, культурно-освітня і наукова діяльність, що служить гармонізації міжнаціональних стосунків.

**Наш шлях — це дорога від слова і дії
до взаєморозуміння і єдності**

19.02.1990 р.
м.Київ

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ І СЕСІЇ РН НРУ

11 лютого 1990 р.

І Слухали: про обрання членів Ради Національностей.
Постановили: обрати

Азербайджанське представництво
1. Алашов Надір Ісмаїл-огли, Київ
2. Теймуров Етибар Тельман-огли, Київ

Ассірійське представництво
3. Варда Євген Інвійович, Київ

Білоруське представництво
4. Кондратенко Володимир Максимович, Чернівці
5. Єфименко Михайло Кузьмич, Київська обл.
6. Волохонович Віталій Іванович, Київ

Грецьке представництво
7. Ялі Іван Іванович, Київська обл.
8. Голобородько Ірина Володимирівна, Одеса

Єврейське представництво
9. Котлик Бенціон Абрамович, Львів
10. Бураковський Олександр Залманович, Київ
11. Зісельс Йосип Самойлович, Чернівці

Корейське представництво
12. Лі Світлана Денхаківна, Київ

Литовське представництво
13. Бальсявічюс Альгімантас Ігнович, Луганськ

Німецьке представництво
14. Гегер Дмитро Ігоревич, Луцьк
15. Рілінг Едуард Робертович, Дніпропетровськ
16. Шааб Марія Віталіївна, Київ

Польське представництво
17. Башинський Мирослав Едуардович, Луцьк
18. Гановський Павло Олександрович, Київ

Російське представництво
19. Сахаров Геннадій Дмитрович, Дніпропетровськ
20. Бєляєв Олександр Іванович, Київ
21. Сергєєв Микола Васильович, Одеса

Румунське представництво
22. Терицану Василь Дмитрович, Чернівці

Українське представництво
23. Горбатко Володимир Вікторович, Дніпропетровськ
24. Нарійчук Федір Денисович, Одеса
25. Павличко Дмитро Васильович, Київ

Чехо-Словацьке представництво
26. Васіл Карл Павлович, Київ

II. Слухали: про обрання голови і заступника голови РН НРУ.
Постановили:
Головою РН НРУ обраний — Павличко Дмитро Васильович,
Заступником Ґолови РН НРУ обраний Бураковський Олександр Залманович

Секретар засідання I сесії РН НРУ *М. Шааб*

№ 11

ДОПОВІДЬ ЗАСТУПНИКА ГОЛОВИ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ НА ВЕЛИКІЙ РАДІ РУХУ

23 червня 1990 р.

Вельмишановне товариство!

Сьогодні, як і було зазначено в доповіді про політичний стан в Україні, вирішується доля народів України, які за весь час свого існування не мали своєї суверенної держави. Це велика біда. Бо століттями таке становище витравлювало почуття людської гідності. Сьогодні особливо боляче усвідомлювати, що вже тисячі народних героїв, які спромоглися піднятися над повсякденням, поклали на олтар свободи своє життя, так нічого і не здобувши. Але пам'ять народна жива. І може сьогодні той час, коли всі ці герої встануть поруч і зцементують ряди визвольного руху.

Але для цього найголовніше — єдність. А найдемократичніша і найміцніша єдність — це єдність, збудована на чутті єдиної родини, взаємоповаги незалежно від національності. Тому, поділяючи з усіма вами велику любов до нашої спільної землі, я хочу висловити свою думку з приводу найголовнішого, на мій погляд, що може в кінці кінців чи привести Україну до слави і свободи, чи знову відкинути у подальші поневіряння. Таким фактором є національне питання.

Історія вчить нас: там, де насильницьким шляхом створювались мононаціональні держави, наступав хаос, великі трагедії. Однією з основних трагедій нашої країни є горезвісна "національна політика", побудована на лицемірстві, брехні, насильстві.

За останні роки всі ці проблеми стали особливо гострими. Країна поляризується саме на цьому питанні і не розуміти це може тільки людина, яка живе за принципом: чим гірше, тим краще.

РУХ простягнув руку всім народам України. І ці народи усвідомлюють, що лише за умов свободи і суверенності українського народу можлива свобода всієї України, всіх людей, які проживають на цій землі. Тому РУХ багато з своїх відозв, декларацій, мітингів присвятив саме питанню об'єднання всіх прогресивних національних сил. Саме з цією метою на I з'їзді РУХу і була створена Рада Націй. Отож, я буду говорити про роботу Ради Націй РУХу, заступником голови якої я був обраний.

Хочу вам нагадати. Тоді, на з'їзді, точилася дискусія з приводу того, чи РН з дорадчим, чи з вирішальним голосом. Це питання ставилося на голосування. І більшістю голосів було проголошено, що Рада Націй має такі ж права, як Рада Представників і Рада Колегій. Але пізніше виявилося, що у післяз'їздівських документах про це немає й мови. І Рада Націй залишилась з дорадчим голосом. З цього приводу я вже виступав перед вами три місяці тому. II лютого цього року була проведена установча конференція РН, на якій було обрано голову РН (Д. Павличко), його заступника і 26 членів РН від усіх національних товариств України. На цій же конференції були прийняті: Декларація принципів, Звернення до народів України, Положення про вибори до Ради Націй.

Там же було оголошено проект Програми РН та інші документи.

Обрані на конференції члени РН звернулися до Секретаріату РУХу з пропозицією — затвердити всі прийняті на конференції документи і доручити вести секретарські справи РН. Але такої людини секретаріат не виділив. Немає у РН навіть якогось кутка з телефоном і якоюсь шафою для документів. Та і зібрати за цей час РН ми не змогли, бо ми не маємо для цього ні коштів, ні приміщення, щоб запросити людей з областей. Навіть пошта, яка приходить на адресу РН, не потрапляє до неї.

Не хотілося б стверджувати, що винні в цій ситуації тільки члени Секретаріату чи керівництво РУХу. І членам РН треба було бути більш настирливими, вимогливими, ініціативними.

За останні півроку багато що змінилося у національних товариствах, яких уже в Україні створилася значна кількість. На жаль, не всі вони співпрацюють з РУХом. І це є постійною проблемою для РН. Що ж сьогодні можна вважати спільним для всіх національних товариств:
— відсутність будь-яких приміщень, відсутність преси, неможливість достукатися з своїми проблемами до громадськості, до радіо і телебачення, байдужість до їх проблем з боку суспільства, та, на жаль, і з боку Великої Ради РУХу.

Два місяці тому Валентина Шевченко на сесії Верховної Ради СРСР заявила, що з національним питанням у нас немає ніяких проблем, що всі національні меншості створили свої товариства і все уже гаразд. Але це неправда. На жаль, офіційна політика така, що вона спрямована не на об'єднання народів і товариств, а на їх ізоляцію одне від одного, щоб не дати їм зміцнитись. До того ж, хоче він цього чи ні, веде і Український Фонд культури, при якому функціонує більшість існуючих національних товариств. Багато з них розкололись внаслідок його недемократичних методів співпраці. Таке, наприклад, сталося з Єврейським товариством, Тюркомовним центром, Німецьким товариством.

В той же час РУХ багато зробив для підняття національної самосвідомості народу, завдяки РУХу, його деклараціям, зверненням, масовим заходам зараз, дай, боже, і надалі, Україна є найспокійнішим регіоном у країні з точки зору міжнаціональних відносин.

Але сьогодні вже потрібні конкретні дії.

На звернення до керівництва РУХу з боку РН щодо конкретних дій нам відповідали, що зараз не до цього, що цим можна буде зайнятися, як тільки пройдуть вибори народних депутатів у Ради. Тоді вже ми всі запрацюємо.

Вибори вже пройшли. Але, на жаль, наші лідери, на мій погляд, помилково "розміняли" саме комісію з національного питання на головування в інших комісіях. Пощастило нам, і це безсумнівно заслуга Демократичного блоку, у міськраді, де головою Комісії з міжнаціональних питань і контролю за виконанням Закону про мови в Українській РСР обрали члена РН Світлану Лі.

Що ж, з погляду РН, треба зараз зробити, чого домагатися представникам РУХу у Верховній і міській радах:

1) негайного відкриття у Києві Центру міжнаціональних відносин, де були б представлені всі національні товариства України;

2) відкриття в КДУ факультету національних мов і літератур народів України;

3) в наступному навчальному році відкрити школи чи запровадити факультативне навчання мовами національних меншостей, зокрема, мовою ідиш, яка саме в Україні досягла свого ренесансу і саме тут майже вмерла;

4) відкрити в Київському педінституті факультет чи кафедру для підготовки фахівців-вчителів, які б могли в подальшому працювати на ниві відродження національних культур;

5) встановити спеціальні заохочувальні стипендії для студентів —представників національних меншин, які обрали собі шлях відродження своїх національних культур;

6) заслухати на засіданні комісії з питань міжнаціональних відносин міськради представників усіх національних культурних товариств і прийняти спеціальне рішення з цього питання;

7) поставити на Верховній Раді УРСР питання про систематичне надання часу на республіканському телебаченні і радіо для "круглих столів" з національних питань. Аналогічне питання поставити і перед міськрадою;

8) розглянути на спеціальному засіданні Верховної Ради питання про стан справ з національними архівами, рукописами, документами, які десятки років закриті у спецхранах, інших архівах. Особливо це стосується архівів єврейських громадських організацій в Україні, які в свій час були закриті, а їх працівники — знищені;

9) розробити перспективний план відродження національних культур усіх народів, які проживають в Україні. Обговорити цей план на засіданні РН, у пресі.

Найтерміновіші проблеми діяльності РН РУХу:

1) Відредагувати Статут РУХу щодо прав РН;

2) Впровадити в усіх крайових організаціях РУХу комісії з національних питань, які б представляли РН на місцях;

3) Провести до початку II з'їзду РУХу спеціальне засідання Великої Ради, присвячене роботі РН, затвердженню її Програми, розгляду стану справ на "національних вулицях" усіх народів України;

4) На II з'їзді РУХу створити комісію, яка б до кінця 1990 р. зібрала, скажімо у Києві, "Форум народів" для розгляду на ньому питання єдності всіх народів в побудові вільної, незалежної, суверенної України.

Слава Україні!

Заступник Голови РН НРУ *О. Бураковський*

№ 12

ВИТЯГ З РЕЗОЛЮЦІЇ V СЕСІЇ ВЕЛИКОЇ РАДИ РУХУ

Травень 1990 р.

"... Вважаючи, що програмні цілі РУХу недосяжні без загального культурного піднесення, беручи до уваги, що безнаціональної культури не існує, Велика Рада відкидає ідею почергового розв'язання проблем — спочатку економіка, потім культура. Економічне відродження України не спроможні здійснити малокультурні люди, позбавлені патріотичних почуттів та національної гідності. Рада вважає проблему відродження неподільною: економічний та науково-технічний прогрес мають йти одночасно з розвоєм української культури та культур інших націй, що живуть на терені України.

Оцінюючи стан міжнаціональних стосунків як елемент політичної ситуації, Рада констатує, що їх стан загалом кращий, ніж у багатьох інших республіках. Попри окремі інциденти, сили міжнаціонального розбрату не спромоглися набути масштабів загальноукраїнського лиха. Велика Рада схвалює рішучі й своєчасні дії Секретаріату проти спроб спровокувати міжнаціональні сутички під час виборчої кампанії.

Проте національні меншини в Україні ще не відчули певності у майбутньому, а подекуди не бачать ясної перспективи свого національного культурного існування. Триває еміграція євреїв та німців, зазнають утиску з боку місцевої влади кримські татари, провадиться діяльність з метою виходу Криму з складу України для задоволення амбіцій шовіністично орієнтованої частини російського населення.

За цих умов Велика Рада вважає за необхідне активізувати діяльність Ради Націй. V сесія Великої Ради затверджує склад Ради Націй, та її основні документи: Декларацію принципів, та Положення про Раду Націй. Велика Рада вважає за доцільне:

— включити питання про міжнаціональні стосунки та роботу Ради Націй до порядку денного наступної сесії Великої Ради, яку провести до II з'їзду РУХу;

— створити в усіх крайових організаціях РУХу комісії з національних питань, які б представляли Раду Націй на місцях;

— Раді Націй розробити і подати на розгляд наступної сесії Великої Ради перспективний план відродження національних культур народів України..."

№ 13

РІШЕННЯ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ РУХУ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ V СЕСІЇ ВЕЛИКОЇ РАДИ, НАПРАВЛЕНЕ В СЕКРЕТАРІАТ РУХУ

28 вересня 1990 р.

Секретаріатові РУХу

РН пропонує Секретаріатові терміново нагадати всім обласним осередкам про необхідність виконання рішень V сесії Великої Ради РУХу з приводу:

— створення в усіх крайових організаціях РУХу комісій з національних питань, які б представляли РН на місцях;

— для розробки перспективного плану відродження національних культур народів України не пізніше як за два тижні до наступної Великої Ради представити РН дані про стан справ з національним відродженням на місцях та свої пропозиції з приводу активізації діяльності РН.

У зв'язку з цим РН просить крайові організації РУХу обов'язково включити у свої делегації на II з'їзд РУХу представників національних меншин, які мешкають на їх території.

Це дозволить РН на II з'їзді РУХу більш представницьким чином обрати свій новий склад, який би продовжив загальну роботу по створенню нашої спільної демократичної, незалежної суверенної України. Слава Україні!

За дорученням РН
Заступник Голови РН РУХу ***О. Бураковський***

28.09.1990 р.

№ 14

СПІЛЬНЕ РІШЕННЯ РН РУХУ ТА «ДІЇ» ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ СЕСІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ

8 жовтня 1990 р.

У Комісію по підготовці II з'їзду РУХу

Члени РН та "Дії" на своєму спільному засіданні, обговоривши стан справ з підготовкою до Великої Ради РУХу і до II з'їзду РУХу, вважають за необхідне запропонувати Секретаріату РУХу провести 19.10.1990 р. сесію Ради Націй, на яку запросити всіх 26 її членів.

На цьому засіданні заслухати всі питання порядку денного ВР стосовно роботи РН, обговорити всі зауваження членів ВР щодо майбутньої структури РУХу, Статуту і Програми РУХу, які винести на обговорення ВР з подальшим обговоренням на з'їзді.

Члени РН і представники "Дії" звертаються до Комісії по підготовці II з'їзду РУХу, до членів ВР, а також до Секретаріату РУХу з проханням:

1) Включити всі резолюції та пропозиції, які будуть обговорені на ВР з приводу роботи РН, у заключні документи та матеріали з'їзду РУХу.

2) Надати, крім 26 мандатів, членам РН, певну кількість (приблизно 50) запрошень для членів "Дії" та представників національних товариств республіки.

3) У порядок денний II з'їзду РУХу включити обраних на з'їзд представників національних товариств і меншин від усіх крайових осередків з метою загального обговорення ними проекту нового складу РН, який буде запропонований з'їздові.

4) Терміново виділити із складу Секретаріату людину, яка б займалася справами РН, а в приміщенні РУХу (пл. Перемоги, м. Київ) — окрему кімнату з телефоном для можливості плідної роботи РН як до, так і після з'їзду.

За дорученням РН і „Дії"
Заступник Голови РН РУХу ***О. Бураковський***

№ 15

ДОКУМЕНТИ II СЕСІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ

19 жовтня 1990 р.

ЗАЯВА РАДИ НАЦІЙ РУХУ З ПРИВОДУ РЕЄСТРАЦІЇ «РАДИ НАЦІОНАЛЬНИХ ТОВАРИСТВ УКРАЇНСЬКОЇ РСР»

2 серпня 1990 р. Голова Ради Міністрів УРСР В.Масол підписав постанову про реєстрацію "Ради національних товариств Української РСР".

З цього приводу Рада Націй РУХу хоче заявити таке:

— виникла ця "Рада" як продукт апаратних ігор на противагу до діяльності Ради Націй РУХу та об'єднання національних товариств "Антишовіністична Дія" і вперше була терміново проголошена в той саме день і час, коли відбувалась конференція "Дії";

— статут "Ради" не обговорювався на зборах в жодному національному товаристві і представників на установчі збори цієї "Ради" ніхто не збирав;

— більшість тих, хто входить у призначений склад "Ради", — не визнають РУХ і не тільки не підтримують його, але й виборюють абсолютно протилежні імперські позиції;

— статут "Ради" не витримує ніякої критики. Він виголошує виключне право заснування та реєстрації національних товариств, їх представництва в органах влади, де від їх імені вирішує справи національного відродження;

— ця "Рада" є чергове "потьомкінське село" і викликає обурення представників національних товариств.

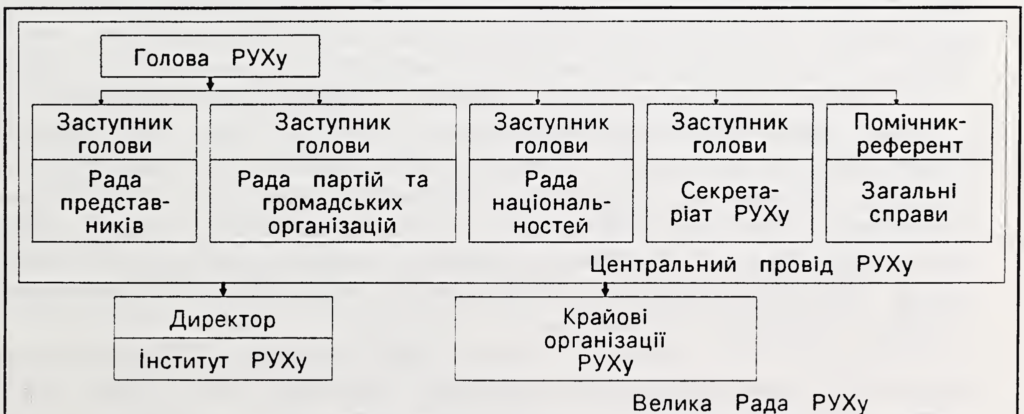
Рада Націй РУХу пропонує провести конференцію представників усіх національних товариств України для опрацювання цього питання.

Рада Націй РУХу вважає факт виникнення цієї "Ради" черговим спектаклем, розіграним тими, хто втрачає владу і чіпляється за неї, застосовуючи негідні методи.

Рада Націй РУХу

Схвалено на засіданні сесії Ради
Націй 19.10.1990 р.

ПРОЕКТ СТРУКТУРИ РУХУ, ЗАПРОПОНОВАНИЙ II СЕСІЄЮ НРУ

Прийнятий на II сесії РН НРУ 19.10.1990 р.

ПРОЕКТ СПІВДОПОВІДІ ВІД РН НРУ НА II ЗБОРИ РУХУ, ЗАСЛУХАНИЙ ТА ОБГОВОРЕНИЙ НА ЗАСІДАННІ II СЕСІЇ

РАДА НАЦІЙ ТА МІЖНАЦІОНАЛЬНІ СТОСУНКИ В УКРАЇНІ

Вельмишановне товариство! Сьогодні вирішується доля народів України, які за весь час свого існування ще майже не мали своєї суверенної держави. Таке становище витравляло у людей почуття людської гідності. Але найбільше — принижувала людину національна дискримінація, бо проголошені в країні прекрасні слова про рівність і братерство були блюзнірством.

За роки перебудови ця проблема стала особливо гострою, країна поляризувалась, розділившись на безбатченків і тих, для кого національна свідомість і повага до будь-якої нації — нерозривні.

Не існує поганих народів, є погані люди. Не буває колективної провини чи ненависті — ці категорії суто індивідуальні. І сьогодні йдеться не про те, щоб забути минуле (це неможливо, бо кожен, хто закриває очі на минуле, стає сліпим до сучасного), а йдеться про правду і справедливість з позицій доброзичливості і честі. І тому у нас немає ілюзій щодо того, кому вигідно сіяти національний розбрат.

Суспільство наше знову, вкотре, розштовхують по різні боки барикади, ім'я якій: культура, людська гідність, елементарна порядність.

Свого часу на Марсовому полі під С.-Петербургом відбувалися військові паради, де особливий захват викликав парад "павловців", які всі мали обов'язково бути кирпатими, цього вимагала традиція, запроваджена Павлом І.

Щось подібне спостерігається у столітті XX, уже в наші дні, коли, скажемо так: за формою носа стали визначати долю людини, долю цілих народів.

Не минуло це і Україну. Дуже багато поневірень і страждань зазнав український народ, всі народи, що живуть на цій багатостраждальній землі. Саме тому РУХ вже на І з'їзді створив Раду Націй, прийняв багато відозв, резолюцій і декларацій.

Отже, я буду, наскільки це дозволяє регламент, говорити про роботу Ради Націй РУХу і стан міжнаціональних стосунків в Україні, про проблеми відродження національних культур, національну самосвідомість, про все те, без чого, на наш погляд, неможливо побудувати демократичну державу.

За останній рік багато що змінилося у національних товариствах, яких в Україні вже кілька десятків. На жаль, не всі вони співпрацюють з РУХом. Які ж проблеми є спільними для всіх товариств? Відсутність будь-яких приміщень для роботи, відсутність своєї преси, неможливість достукатись зі своїми проблемами до громадськості, до радіо і телебачення, байдужість до їх корінних проблем з боку суспільства, відсутність коштів, велика поляризація поглядів, думок і програмних цілей майже в кожнім товаристві.

Влітку на сесії Верховної Ради СРСР колишній Голова Верховної Ради УРСР заявила, що з національним питанням в нас немає проблем і все уже гаразд. Але це не так. На жаль, досі офіційна політика в суспільстві направлена не на об'єднання народів та національних товариств,

а на їх ізоляцію одне від одного. Багато новоутворених національних товариств свідомо розколюються тими, хто формально повинен їх об'єднувати, для кого найголовніше, виявляється, проголосити про єдність і братерство, поставити відповідно "галочку". Для цього знаходять і відповідних виконавців. Штучно створюють деякі товариства і об'єднання, які майже нікого не представляють, які взагалі не обираються, а призначаються невідомо ким, але ясно для чого.

Яскравим прикладом такого недемократичного кабінетного призначення може бути новоутворена "Рада національних товариств Української РСР", що виникла як продукт апаратних ігор на противагу діяльності Ради Нації РУХу. Статут цієї організації не обговорювався на зборах в жодному національному товаристві і представників на установчі збори якої ніхто не обирав.

Така політика призвела до того, що багато національних товариств розкололись. Так, наприклад, сталося з Київським єврейським товариством, Республіканським тюркомовним центром, Німецьким товариством, та ін.

Із соромом доводиться констатувати, що з української землі ще не зникли негативні стереотипи щодо інших етнічних груп, що досі можна почути образливі слова на адресу їхніх представників.

Моральний клімат міжнаціональних стосунків не тільки не покращився порівняно з дореволюційним минулим, а й погіршився. Для його оздоровлення майже нічого не робить ні держава, ні громадськість, ні преса, ні школа.

Представникам деяких національних меншин в Україні при вступі до вищих учбових закладів, особливо — військових, доводиться долати штучні перешкоди. Багато з них змушені здобувати вищу освіту за межами нашої республіки, цілий ряд професій є сферою діяльності майже виключно представників "корінної нації" та росіян.

Перший з'їзд РУХу проголосив демократичні шляхи розвитку України для всіх її народів. Минув рік. На грунті РУХу почали створюватися партії: Республіканська, Демократична, Зелених, Соціал-демократична, Національна, Християнсько-демократична, Селянсько-демократична, багато інших. Плюралізм, отже, плюралізм.

Але принциповим питанням є те, що ставлення своє до тих чи інших течій РУХ має висловити. На жаль, це не простежується. Деякі партії, причому з демократичних, так чи інакше декларують тезис: "Україна для українців". Я вже не кажу про відверто шовіністичні заклики, які подекуди з'являються у друкованих органах деяких недемократичних течій.

Як до цього всього ставляться національно-культурні товариства? З болем! Сьогодні Рада Націй РУХу об'єднує багато національних груп, рухів, об'єднань. Це німці і поляки, чехи і євреї, тюркомовні народи і болгари, гагаузи і вірмени, росіяни і угорці, румуни і греки, литовці і білоруси, багато інших. Всього в Україні проживають представники 128 національностей. Не всі вони мають рівні можливості. Деякі не мають своєї державності навіть за кордоном. Їм нема звідки запросити вчителів мови, чи придбати підручники тощо.

Дуже гостро стоїть проблема кримських татар. Знову штучно ускладнюються умови для їх повернення на рідну землю. Невже досі не ясно, що тільки національно-культурна автономія кримських татар в складі України

при рівних можливостях для всіх народів Криму може зупинити негативні процеси. Не менш складне становище у німців. І їм не дають повернутися до своїх домівок. Навіть в Україні ще й досі в деяких районах пустують села, в яких колись жили німці.

Дуже складне становище у асірійців, які не мають ні підручників, ані фахівців.

Сьогодні в Україні проживає 400 тис. євреїв, а сто років тому було 6 млн. Відбувається вже не еміграція, а тотальний вихід цього талановитого і багатостраждального народу з землі, на якій століттями він жив.

Не перелічити проблем греків, караїмів, лемків, поліщуків, багатьох інших малочисельних груп. Цей сумний перелік можна продовжувати.

Аналіз стану міжнаціональних відносин в Україні дозволяє сказати, що процес демократизації суспільства значно відстає від процесу суверенізації. Тому є загроза збудувати суверенну, але недемократичну Україну. Міжнаціональний мир, який, слава богу, сьогодні домінує, має місце завдяки діяльності РУХу, завдяки загальній доступності української мови для всіх.

Але деякі симптоми, особливо в південних районах України, не такі оптимістичні. І тому РУХу як всеукраїнській громадській організації треба терміново вивчити ситуацію, розробити, скажімо, плани окремого впровадження Закону про мову для різних регіонів республіки і таке інше. Бо сьогодні, якщо не рахувати росіян, переважна більшість національностей в Україні зупинилися в своєму демографічному зростанні, а кількість багатьох скоротилася і продовжує катастрофічно скорочуватися. Одна з причин — русифікація і асиміляція, що їх десятиріччями прославляли як вияв справжнього інтернаціоналізму. Насправді — це трагедія, бо люди зрікаються своєї національності тому, що не бачать для неї життєвих перспектив. Це стосується всіх без винятку націй і національностей України.

Тому сьогодні ми бачимо РУХ як республіканський сенат, в якому мають бути представлені всі партійні, громадські, національні, релігійні організації, які будують незалежну, вільну, демократичну Україну. Тільки такий РУХ, на наш погляд, може стати вирішальною силою в побудові суверенної України.

Структура такого оновленого РУХу повинна мати три законодавчі ради: партій і громадських організацій, представників і національностей. Виконавчим органом має бути секретаріат. Але найголовніше — це те, що РУХ повинен об'єднувати студентів, робітників, селян, науково-технічну та національно-культурну інтелігенцію різних поглядів, об'єднувати їх має одне: визнання Статуту та Програми РУХу. І дуже насторожує те, що останнім часом інтелігенція, а саме вона утворила РУХ, почала дещо скептично дивитися на майбутнє своєї кровної дитини.

Що ж з погляду Ради Національностей РУХу треба сьогодні зробити, чого добиватися?

1. Терміново розробити механізм виборів у Парламент України представників найчисельніших національних меншин.

2. Створити у Верховній Раді УРСР окремий комітет з питань малочисельних національностей України.

3. Створити в Україні Міністерство в справах національних меншин, очолювати яке мають їх представники.

4. Відновлення і відкриття національних інститутів, кафедр, шкіл, дитсадочків, газет, театрів. Відкриття в кількох педінститутах України факультетів для підготовки фахівців, вчителів, які б змогли в подальшому працювати на ниві відродження національних культур. Встановлення спеціальних заохочувальних стипендій для студентів-представників національних меншин.

5. Організація окремого видавництва мовами малочисельних національностей України.

6. Організація систематичних міських і республіканських радіо та телепередач.

7. Термінове надання національно-культурним товариствам приміщень та певних коштів для можливості роботи.

8. Повернення національним меншинам об'єктів релігійного призначення і національних пам'яток, які свого часу були експроприйовані.

9. Розробка спільно з усіма національно-культурними товариствами республіки перспективного плану відродження їх культур.

Браття! Для всіх нас Україна — наша Батьківщина. І якою вона буде — залежить тільки від нас. Не може бути вільним жоден народ України, поки немає волі для українського народу, який дав назву республіці. Але не може бути вільним і український народ, якщо не будуть вільними інші народи України. Тому ми за єдність всіх народів України в їхній боротьбі за волю, за демократію, за майбутнє.

Ми закликаємо громадян України, представників усіх націй, етнічних груп, утворювати свої національні громадсько-культурні, громадсько-політичні організації, гуртуватися навколо РУХу і його ідей.

Віримо, що Рада Націй РУХу стане виразником і захисником наших спільних інтересів і буде сприяти уникненню міжнаціональних конфліктів, грунту для яких в Україні нема і, сподіваємося, не буде.

Ми заявляємо, що громадянам України всіх національностей глибоко чужа і ненависна шовіністична ідеологія.

Хай живе вільна, демократична, незалежна, суверенна Українська республіка — захисник всіх народів і національностей України!

За нашу і вашу гідність та свободу! Слава Україні! Слава всім народам, які живуть на цій багатостраждальній землі!

ПЕРСПЕКТИВНИЙ ПЛАН ВІДРОДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР НАРОДІВ УКРАЇНИ

Сьогодні, коли в нашій країні активізуються процеси національного відродження, здійснюється реформа політичної системи, перед громадськістю і населенням України постають проблеми, які потребують свого вирішення в найкоротші строки. Серед цих складних проблем, що зачіпають свідомість і почуття мільйонів жителів України, на перший план виступають питання державного суверенітету, збереження й розвитку національної культури, рідної мови, культури і мов всіх національностей, що проживають в республіці, відродження історичної і культурної спадщини, народних традицій, звичаїв, побуту, захисту від проявів зневаги або обмеження громадських прав представників будь-якої нації.

Рада Національностей РУХу, виходячи з рівноправності культур всіх національностей та етнічних груп, що населяють Україну, вважає, що громадянам України будь-якої національності має бути забезпечене право на вільний розвиток своєї культури та мови, національної школи, підприємств та установ культури (театрів, музеїв, видавництв та ін.). Українська держава повинна сприяти створенню громадянами іноетнічних груп власних культурних об'єднань, асоціацій, культурно-освітніх товариств та спілок, національних культурних осередків. Має бути незаперечно визнаним принцип культурно-національної автономії для громадян будь-якої національності, незалежно від їх кількості та часу проживання на території республіки.

Ці основоположні принципи відродження національних культур народів України повинна закріпити Верховна Рада республіки, прийнявши закон "Про культуру в Україні".

Рада Національностей РУХу вважає, що процес національного відродження вимагає більш енергійних дій з боку влади. Для забезпечення прав національних меншин при вирішенні питань загальнодержавного рівня слід створити при Раді Міністрів УРСР Комітет у справах національностей. Необхідно доручити Уряду України термінову розробку Державної програми розвитку освіти і культури народів України.

Вже сьогодні в урядовій програмі відродження культури національних меншин слід передбачити такі заходи:

1. Організувати сторінки місцевих видань газет, а також радіо і телепередачі мовами національних груп, що проживають на території республіки.

2. В місцевостях компактного проживання населення певної національності створити необхідну мережу шкіл і класів з вивченням мови цієї національності. При наявності відповідних умов переводити на ці мови навчально-виховний процес з обов'язковим вивченням української і однієї з іноземних мов. З цією метою забезпечити у 1991—1995 рр. підготовку педагогічних кадрів та видання необхідної кількості навчально-методичної літератури і посібників.

3. Переглянути до 1.06.1991 р. навчальні плани та програми усіх навчальних закладів і передбачити в них необхідну кількість годин для вивчення української та інших національних мов, історії і культури народів, а також іноземних мов з тим, щоб учні і студенти досконало оволоділи ними.

Створити при педагогічних вузах і університетах школи юного філолога, регулярно проводити олімпіади з української та інших мов і літератур, історії та культури регіону серед учнів загальноосвітніх шкіл, профтехучилищ, учнів середніх спеціальних та студентів вищих навчальних закладів.

У місцях компактного проживання національних спільностей при наявності відповідних умов відкривати дошкільні установи або групи з вихованням дітей на їх національній мові з обов'язковим проведенням занять з української мови.

4. В місцевостях, де є значний прошарок неукраїнського населення, створювати в загальноосвітніх українських школах факультативне вивчення мов національних груп.

5. Розширити мережу державних і громадських літературних краєзнавчих, етнографічних музеїв, а також музеїв видатних діячів

іноетнічних культур. Сприяти роботі по збиранню усної поетичної творчості народів України.

Проводити республіканські телевізійні фестивалі народної музики, свята фольклору, народної пісні національностей, що живуть на території республіки.

6. При комплектуванні бібліотек враховувати потребу читачів у літературі, а також в періодичних виданнях українською та іншими мовами.

7. Розробити та здійснити програму видання різноманітних українсько-іншомовних та іншомовно-українських словників, у тому числі словників термінологічної лексики.

8. Створити республіканську міжвідомчу науково-методичну раду з питань культурно-мовної політики, головними завданнями якої повинні бути координація і контроль роботи по вивченню і дослідженню української та інших мов, вивченню попиту на навчально-допоміжну літературу, визначенню видавничої діяльності.

9. Переглянути структуру і обсяги підготовки кадрів, які володіють мовами народів України, з метою повного забезпеченя до 1995 р. потреб закладів народної освіти і культури в національних кадрах.

10. Забезпечити підготовку спеціалістів вищої кваліфікації із знанням мов національних меншостей через аспірантуру і докторантуру.

11. Передати всі культові споруди у придатному для використання стані тим парафіям, які колись ними володіли і домагаються їхнього повернення.

12. Переглянути програми підручників з історії, з яких за останні 70 років було штучно вилучено все, що стосується історії народів, які населяють територію України.

13. Виконання державної програми розвитку освіти і культури народів України щорічно розглядати у Раді Міністрів УРСР.

Схвалено II сесією
Ради Національностей РУХу 19.10.1990 р.

ПЛАН РОБОТИ
РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ НА 1991 РІК

Зміст заходу	Відповідальний за виконання	Виконавці	Термін виконання
1.Підготувати і провести науково-практичну конференцію з питань міжнаціональних відносин в Україні	О. Бураковський	О. Майборода О. Найман	до 30.10.1991 р. (в рамках проведення "Форуму народів")
2.Забезпечити участь в міжнародній конференції у Москві з прав національних меншостей в СРСР	Л. Шульман	О. Бураковський Л. Мазепа А. Ковальова Л. Шульман	за планом конференції
3.Налагодити ділові контакти з національно-культурними товариствами в Україні	К. Васіл	К. Васіл В. Волохонович О. Замостян	протягом року

Зміст заходу	Відповідальний за виконання	Виконавці	Термін виконання
4.Організувати колективне звернення до місцевих Рад про виділення приміщень для національно-культурних товариств	В. Гейченко	О. Замостян В. Волохонович К. Васіл	30.05.91
5.Вивчити питання про можливість створення детальної етнографічної карти України і підготувати пропозиції з цього питання	Н. Турбал	Н. Турбал О. Майборода Є. Варда	30.08.91
6.Створити при РН комісію по вивченню стану міжнаціональних відносин в армії	К. Васіл	О. Замостян Є. Варда	30.09.91
7.Налагодити тісне співробітництва РН з Центром по вивченню міжнаціональних відносин в Україні АН УРСР	О. Майборода	Л. Шульман	протягом року
8.Заслухати правління асоціації "Антишовіністична дія" про заходи, спрямовані на покращання роботи	В. Крижанівський	О. Найман О. Бєляєв В. Крижанівський	30.04.91
9.Організувати політичну і матеріальну підтримку кримських татар	Ю. Огульчанський	М. Рзаєв М. Нестеров	протягом року
10.Підготувати звернення національних меншин про підтримку ідеї створення співдружності суверенних держав	В. Гейченко	Є. Варда О. Бураковський В. Гейченко	01.03.91
11.Підготувати і подати у Верховну Раду УРСР доповідь про стан і проблеми міжнаціональних відносин в Україні	В. Крижанівський	В. Крижанівський О. Бураковський Л. Шульман О. Майборода	30.09.91
12.Підготувати і провести "Форум народів України"	Є. Варда	Є. Варда В. Волохонович О. Замостян Н. Турбал	до 30.10.91
13. Надати допомогу росіянам, що проживають в Україні, в ство ренні республіканського національно-культурного товариства	В. Волохонович	В.Волохонович О.Бєляєв А.Васецький Н.Турбал	протягом року
14.Разом з РАУ підготувати і провести наукову конференцію на тему "Україна і євреї"	О. Бураковський	О. Бураковський Л. Шульман О. Найман	липень 1991 р.
15.Налагодити інформування Ради Національностей про політику партій і громадських організацій в національних питаннях і організувати взаємодію з ними	В. Гейченко	В. Гейченко К. Васіл М. Нестеров	протягом року

Зміст заходу	Відповідальний за виконання	Виконавці	Термін виконання
16. Підготувати і провести конференцію з питань забезпечення права кримських татар на національно-адміністративну автономію	Ю. Огульчанський	Ю. Огульчанський В. Гейченко Л. Шульман	до кінця року
17. Створити при РН секції з основних напрямів діяльності: — секція національної згоди з представництвом від усіх національностей; — технічно-інформаційна секція; — фінансово-господарська секція; — секція з міжконфесійних стосунків; — організаційна (координаційна) секція; — наукова секція; — секція зовнішніх зв'язків; — секція для вивчення міжнаціональних відносин в армії; — етнографічна секція; — секція для зв'язку з партіями і організаціями.	О. Бураковський	Всі члени президії	постійно

Заступник Голови Ради Національностей НРУ *О. Бураковський*

Схвалено II сесією РН НРУ 19.10.1990 р.

№ 16

ВИТЯГ З РІШЕННЯ II ЗБОРІВ РУХУ ПРО ОБРАННЯ ГОЛОВИ РН НРУ

27 жовтня 1990 р.

"...обрати Головою Ради Національностей Народного РУХу України п. Олександра Бураковського..."

Голова РУХу *І. Драч*
Голова Секретаріату РУХу *В. Бурлаков*

№ 17

ЛИСТ ГОЛОВАМ КРАЙОВИХ РАД РУХУ З ПРОХАННЯМ ВКЛЮЧИТИСЯ У ПІДГОТОВЧУ РОБОТУ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ СЕСІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ

20 грудня 1990 р.

Головам Крайових Рад РУХу

В зв'язку з рішенням 5 сесії Великої Ради РУХу, у всіх Крайових Радах мали бути утворені Комісії з міжнаціональних стосунків, до складу

яких обрані представники всіх національних товариств і груп населення, які спілкуються, чи співчувають РУХу.

Ці Комісії мали розробити перспективні плани роботи, пов'язані з станом міжнаціональних стосунків в краї, з роботою місцевих національних товариств і т. п.

Рада Національностей РУХу планує провести 2 лютого 1991 р. у Києві республіканську сесію, на якій обрати новий склад РН, уточнити її Програму, Положення, інші документи та резолюції.

РН просить всі Крайові Ради не пізніше 15 січня провести вибори нового складу своїх Комісій з міжнаціональних стосунків, залучити до їх роботи якнайбільше число національних товариств та груп населення, розробити відповідні документи та резолюції, надіслати їх у РН до 20 січня та обрати на сесію РН двох делегатів.

Контакти з РН тимчасово по вівторках та четвергах (з 19.00—22.00), та по суботах (з 10.00 — 12.00) за адресою:

252032, м. Київ, бул. Тараса Шевченка, 37122.

тел. (044) 224-91-51, 274-20-77

Голова Ради Національностей РУХу *О. Бураковський*

20.12.1990 р.

№ 18

ЛИСТ ГОЛОВАМ КРАЙОВИХ РАД РУХУ, НАДІСЛАНИЙ НА ДОДАТОК ДО ЛИСТА ВІД 20 ГРУДНЯ 1990 Р.

27 грудня 1990 р.

Головам Крайових Рад РУХу

На додаток до листа Ради Національностей РУХу від 20.12.1990 р.

У відповідності до рішення 5-ї сесії Великої Ради РУХу про утворення Комісій з міжнаціональних відносин при Крайових Радах Вам необхідно до 15 січня 1991 р. провести перевибори чи вибори Комісій.

В Комісії бажано ввести представників всіх національних товариств, що діють у Вашому регіоні, чи національних груп населення. Для повноправного представництва у Комісії з міжнаціональних питань товариство чи група населення повинна співпрацювати з місцевими організаціями РУХу. Якщо ж Рада національного товариства не співпрацює з РУХом, але співчуває його платформі чи підтримує окремі його заходи, вона може направити в Комісію своїх спостерігачів з правом дорадчого голосу.

На цих же конференціях належить вибрати делегатів на третю сесію Ради Націй РУХу з правом вирішального голосу і дорадчого голосу. Бажано, щоб це були представники національних груп чи товариств. Делегати повинні мати при собі відповідні документи про повноваження (протоколи).

В зв'язку з організаційними труднощами кількість делегатів повинна бути мінімальною і не перевищувати трьох чоловік. Про склад делегації просимо повідомити в Раду Національностей до 20 січня.

Голова Ради Національностей РУХу *О. Бураковський*

27 грудня 1990 р.

№ 19

ПРОТОКОЛ № 2
ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ РН НРУ

25 грудня 1990 р.

Заслухавши доповідь Голови РН НРУ О. Бураковського, Президія РН пропонує для успішного проведення наступної III сесії РН доручити:

1. Загальну підготовку та проведення III сесії РН О. Бураковському.
2. Організацію чергувань РН, відповідальність за приміщення для проведення III сесії РН, підготовку мандатів, необхідного реквізиту, реєстрування делегатів, чергування, оформлення документів делегатів, розмноження резолюцій та ін. — В. Гайченко.
3. Зв'язки з усіма крайовими організаціями РУХу, зокрема — з їх комісіями з міжнаціональних питань, телефонування, тестування, інформування, контроль роботи комісій — К. Васіл.
4. Підготовку проектів резолюцій, декларацій, розмноження для делегатів III сесії Програми РН, Положення про РН та ін. — Є. Варда.
5. Організацію конференції Київських національних товариств з метою обрання від них по два делегати на III сесію РН — В. Волохонович.
6. Поновлення роботи "Дії", як однієї з найважливіших міжнаціональних структур, яка може делегувати на III сесію РН своїх делегатів — О. Бєляєв.
7. Проведення наступного засідання Президії РН — 2.01.1991 р. з порядком денним: заслухати відповідальних по напрямах роботи і підготовка до III сесії РН НРУ.

Секретар засідання Президії РН *К. Васіл*

№ 20

П Р О Т О К О Л
III СЕСІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ РУХУ

2 лютого 1991 р.
м. Київ

Відкриття сесії.

Сесію відкриває вступним словом Голова Ради Національностей **Олександр Бураковський.**

Слово для привітання надається Голові Народного РУХу України **Іванові Драчеві.**

Іван Драч. Привітав учасників сесії. Відзначив, що проблеми, які порушує сесія, дуже важливі на сьогоднішній день, і що вирішення їх не може не позначитись на майбутньому житті України. Незважаючи на те, що дотепер в Україні було досить спокійно щодо національних конфліктів, але вже є перші їхні паростки. Це, насамперед, Крим, а також Південна та Східна Україна. Не можна до цього ставитися легковажно. РУХ добре зробив, що включив до своєї структури Раду Національностей, яка зможе згуртувати всі національні меншості, що проживають в Україні, і спрямовувати їх на єдність для бойкотування нав'язуваного нам центром референдуму, для того, щоб всім разом домогтися суверенної України, де могли б жити і співпрацювати нормально українці та всі народи, що

населяють Україну. РУХ сприятиме проведенню в Україні наукових конференцій, де будуть розглядатися спільні національні питання. Підкреслює, що проблеми, які ставить на сьогодні сесія може найголовніші, без розв'язання яких не може бути вирішення інших проблем. Бажає успіхів у роботі.

Слово для привітання має народний депутат України, член Народної Ради **Володимир Крижанівський.**

Володимир Крижанівський. Вітає учасників сесії. Відзначає, що національні проблеми в Україні не мають реальної загрози, але погіршення економічного та соціального становища може прискорити національні конфлікти. Велика загроза в цьому плані йде ще від політики КПУ, яка діє за принципом "розділяй і володарюй". КПУ багато вже зробила в деформуванні національних почуттів народу, Тому треба бути дуже пильними, не вірити заграванням КПУ в питаннях національної політики. Передача окремих храмів, створення національно-культурного центру "Дружба" — це тільки замилювання очей, це підступність. Тільки демократичний рух стоїть на справді інтернаціональних позиціях і прагне домогтися, щоб усі народи, що живуть в Україні, могли жити однаково вільно й щасливо і може навіть краще, ніж у себе на прабатьківщині. Бажає успіху й щастя учасникам сесії.

Вибори президії: Голова — Олександр Бураковський, Заступник Голови — Волеслав Гейченко, Секретар — Олена Замостян.

Вибори секретаріату.
Вибори редакційної комісії.

Затвердження порядку денного сесії
1. Доповідь Голови Ради Національностей РУХу О. Бураковського.
2. Обговорення доповіді.
3. Вибори нового складу Ради Національностей.
4. Прийняття змін до Програми Ради Національностей.
5. Обговорення і прийняття ухвал сесії.
6. Вибори президії Ради Національностей.
7. Засідання нового складу Ради Національностей.

Затвердження регламенту сесії: доповідь — 10 хв., виступи — до 5 хв., повторні виступи, репліки — до 3 хв.

Доповідь Голови Ради Національностей про роботу і завдання Ради Національностей **О. Бураковського.**

Доповідь мандатної комісії, **К. Васіл.**

Слово надається **Н. Юхневій** — керівникові оргкомітету міжнародної конференції по правах національних меншостей, м. Ленінград.

Дає інформацію про міжнародну організацію з прав національних меншостей, її завдання і напрям роботи. Повідомляє, що 1991 р. у Москві планується проведення міжнародної конференції з прав національних меншостей, на якій будуть розглянуті два питання: 1) права людини і права національних меншостей, чи не вступає ця концепція у протиріччя;

2) криза імперії та зміна статусу етнічних груп. Запрошує взяти участь у конференції.

Є. Варда — голова ассірійського культурного товариства, м. Київ.

Ситуація в імперії загострюється. У нас в Україні Крим — це перша ластівка загострення національної проблеми, партократія буде робити все, щоб залишити імперію недоторканою. Ми повинні бути пильними щодо інформації, а вірніше дезінформації, яку подають засоби масової інформації. Вона дуже неточна, а подекуди провокаційна. Окремі московські видання продовжують нагнітати шовіністичні настрої. Найважливіша робота зараз з національними культурними товариствами — це агітація проти союзного договору. Без вільної України не буде вільного життя для всіх національностей, що живуть на території України.

Ю. Огульчанський — член антишовіністичної організації "Дія", м. Київ.

Ще 2—3 роки тому, коли почався національно-визвольний рух, ми тут в Україні вітали представників національних меншин, що виступали на мітингах та інших зібраннях українською мовою. Нам треба радіти, що під дахом Руху об'єдналися представники майже всіх національних меншин, що проживають в Україні. Треба підтримувати таку політику, розширювати звязки. Треба позбавлятися комплексу існування старшого брата і твердою ходою наближатися до суверенної України. Важливою і принциповою повинна бути в Русі позиція Ради Національностей щодо кримсько-татарської проблеми.

Л. Мазепа — почесний голова Товариства польської культури, м. Львів.

Мені здається, що у вільній суверенній Україні не повинно існувати національних проблем, всі на цій землі повинні жити в рівних умовах. Дуже добре, що створено Раду Національностей, бо в Україні проживає дуже багато інших народів і треба вирішувати їхні проблеми, а також залучати їх до вирішення загальнодержавних проблем. Треба мати на увазі, що проблеми національних стосунків у різних регіонах України дуже специфічні. Це стосується національних меншин, що проживають в середніх регіонах України та на її кордонах. Наприклад, у Львові на сьогодні немає загострення національних стосунків, а в Закарпатті вони існують. На це треба звернути увагу Раді Національностей й проводити в цих регіонах дуже обережну, але активну роботу. Національні товариства повинні мати свої приміщення, центри, в яких можна було і будувати свій дім.

А. Ковальова — представник російської фракції, м. Луганськ.

Рада Національностей не повинна стати тільки "інтернаціональним клубом". Для вирішення проблем потрібно створення узгоджувальних комісій. Далі, РН повинна розробити етнографічну карту, для чого звернутися до перепису 1926 та 1948 років. Важливим є відновлення національних автономій, так звані кадастри, які будуть мати право захисту національних прав та виконуватимуть політичні функції. Скласти програму концепцій роботи з національними меншостями. Створити інформаційний банк з метою обміну досвідом. Узгодження всіх дій і заходів з РУХом. Створення національних товариств за принципами — культурно-просвітницькими та правозахисними. Диференційний підхід до національних меншостей різних регіонів, зокрема шахтарського краю, індустріальних міст тощо.

О. Майборода — представник центру по вивченню міжнаціональних проблем АН УРСР, м. Київ.

Вже кілька років ми живемо в умовах, що сприяють національному відродженню всіх, хто живе в Україні. В АН УРСР створено навіть центр для вивчення міжнаціональних стосунків, але оскільки наша Академія на сьогодні залишається ще дуже консервативною, то досі не створено належних умов для плідної роботи в цьому напрямі. Потрібна допомога національних товариств — обмін досвідом роботи, статистична інформація. Важливою залишається проблема вивчення й створення національного середовища в армії. Цим питанням поки ще ніхто не займається. Є багато інших проблем у центрі. Тому ще раз звертаємося за допомогою до національних товариств.

С. Печерський — депутат Одеської міськради, єврейська секція Одеської крайової організації, м. Одеса.

Вважає, що останні накази президента — антиконституційні і тому Рада Національностей повинна мати чітку позицію в цьому питанні. Пропонує спрямовувати роботу Ради Національностей у таких напрямах:

1. Створення узгоджувальних комісій з питань законності.

2. Звернути особливу увагу на створення Новоросії як провокації партократії, спрямованої на підрив демократичних течій в Одесі.

3. Проблема євреїв в Одесі як наслідок розвитку ситуації в державі. Налагодження зв'язків з усіма товариствами, з єврейськими громадами як на території України так і за її межами, в тому числі з Ізраїлем.

4. Створення кваліфікованих пропагандистських груп для кваліфікованого роз'яснення народові ситуації в Україні та імперії; кваліфікована пропаганда — основа перемоги.

5. Керівники РУХу повинні їздити по областях, зустрічатися з населенням, це також дуже важливо.

6. Робітникам слід протистояти закликам партократії до створення робітничих загонів для наведення порядку.

Ф. Вердієв — представник азербайджанського культурного центру.

Ситуація в країні дуже трагічна. Загострюються національні конфлікти у різних регіонах вмираючої імперії. Центральна преса весь час дезінформує, а часто і провокує національні конфлікти. Азербайджан переживає зараз тяжкі часи. Консервативний уряд робить усе можливе й неможливе для перекриття демократичних рухів.

Звертається до сесії з проханням не вірити і роз'яснювати у своїх національних товариствах, що Народний Фронт Азербайджану ніколи не підтримував і не збирається підтримувати політику Хусейна. Зупинився на праві кримських татар самим вирішувати свою подальшу долю. Щодо референдуму, то пропонує бойкотувати його взагалі.

Л. Свадеба — доцент Рівненського педінституту, член секретаріату крайової організації НРУ з міжнаціональних стосунків, м. Рівне.

Привітала сесію від імені російського товариства м. Рівне. Підкреслює, що загострення національних стосунків дійсно провокується партократією. Наводить кілька конкретних прикладів, як партійні керівники виступили проти РУХу, наголошуючи на його нібито націоналістичних тенденціях. Підкреслила необхідність послідовної пропаганди за РУХ, за суверенну

Україну. Виступала за підтримку національної Армії, яка зможе захищати національні проблеми на своїй землі. Запевнила, що Рівненська крайова організація бере на себе вирішення всіх питань з національних проблем.

Є. Варда. Зачитує листа, в якому повідомляється про ліквідацію україномовного дитячого садка у Мінському районі м.Києва за рахунок нібито відкриття в цьому приміщенні єврейської школи. Це знову схоже на провокацію. Таким діям треба запобігати, пропонує підтримати лист-звернення ТУМу.

В. Вартанова — голова вірменського культурного товариства, м. Львів.

Вітає сесію, бажає успіху у створенні соборної незалежної України. Але на сьогодні ця мрія про незалежність дуже затьмарена міжнаціональними конфліктами. Вже спрацьовує вироблена, розроблена центром, схема створення національних конфліктів. Що коли сьогодні ми маємо приклади цих провокацій у Прибалтиці, Криму та Грузії, то ні в якому разі не можна забувати, що все почалося з Карабаху, де сьогодні продовжується злочинне порушення елементарних прав людини, де продовжує литися кров безвинних людей, де не захищаються права людини, цілої нації на самовизначення. Не можна замовчувати і забувати про найтяжчі злочини, спровоковані центром у Сумгаїті та Баку, що та безкарність призвела до нових злочинів, що вона триває і нині. Просить хвилиною мовчання вшанувати пам'ять загиблих безвинних людей у Сумгаїті та Баку.

Підкреслила, що Рада Національностей повинна реагувати на всі конфліктні ситуації, які відбуваються в будь-якому регіоні нашої країни. Це допоможе згуртувати людей всіх національностей, що проживають в Україні, на боротьбу за незалежну соборну Україну.

Перерва (10 хв.)

Л. Шульман — член Великої Ради РУХу. (Доповідь у протоколі відсутня)

В. Гейченко — заступник Голови Ради Національностей РУХу. (Доповідь у протоколі відсутня).

Е. Теймуров — представник Народного Фронту Азербайджану в Україні.

Організація, яку я тут представляю, це демократична організація, яка діє як на території Азербайджану, так і за її межами. Діяльність її спрямована на побудову демократії в Азербайджані, який на сьогодні, на жаль, затиснутий консервативним комуністичним керівництвом.

Відзначив, що Раді Національностей треба сприяти поверненню кримських татар на рідну землю, у Крим.

Щодо Сумгаїта, то це питання тільки вірмен та азербайджанців. Конфлікти, що там відбуваються, це наслідок насамперед Горбачовської перебудовчої політики.

О. Батурин — член Волинської крайової ради, м. Луцьк.

Підкреслює, що не все, що стосується національних конфліктів, є провокаціями з боку партократії. Багато в чому винуваті і керівники РУХу, які мало працюють у напрямі розробки національної політики РУХу.

В. Дивнич — кореспондент газети ТУМу "Слово", м. Київ.

Проблема Нагірного Карабаху — дуже болюча тема і надзвичайно важлива, бо стосується і України як аспект національних стосунків вірмен та азербайджанців, що проживають тут. Багато в чому ця проблема залежить від достовірної інформації. Завдання Ради Національностей досконало вивчити це питання, дати по можливості найточнішу інформацію

і визначитися у цій проблемі. Суть проблеми у тій злочинній моделі центру, що призвела до національних конфліктів у всіх регіонах. Зараз ця модель спрацьовує у Криму. Тому Карабаська проблема дуже актуальна і важлива на сьогодні і потребує негайного достовірного вивчення.

М. Нестеров — представник Тернопільської крайової ради РУХу (естонське товариство), м. Тернопіль.

Згоден з паном Батуриним у тому, що національна політика РУХу ще не розроблена і треба негайно зайнятися цією проблемою. Ніякого референдуму, повне бойкотування. Проблеми Криму повинні вирішувати татари. КПРС — до відповідальності за провокацію національних конфліктів.

А. Найман — секретар антишовіністичної організації "Дія", м. Київ.

Розповідає про завдання цієї організації. Проблема антишовінізму на сьогодні дуже актуальна. Шовінізм дуже поширений у середовищі російських письменників. Пропонує внести резолюцію про відмежування української спілки письменників від російської, якщо вона продовжуватиме подібну політику.

О. Бєляєв — член ліберально-демократичної партії, м. Київ.

Питання референдуму. Безумовно його буде проведено. Тому важлива агітація народу за концепцію, що висунута на нараді демократичних сил у Харкові.

Н. Турбал — заступник голови російського культурного товариства ім. А. Сахарова, м. Львів.

У Львові зараз відбувається розкол між російськомовним населенням. Раді Національностей слід звернути на це особливу увагу і не допустити створення інтерфронтів, як це сталося в інших регіонах. Закликає до єдності та об'єднання всіх демократичних сил.

І. Голобородько — представник Одеського крайового РУХу (грецька секція), м. Одеса.

Греки і болгари на території України — це живий приклад насильницької русифікації. Підкреслює, що створення Новоросії — це прорахунок РУХу і треба негайно працювати у цьому напрямі, бо наближається референдум і існує загроза програти його.

Г. Нарійчук — представник українського культурно-просвітницького товариства "Лелека" м. Миколаїв.

Підтримування тісних зв'язків з національно-культурними товариствами. Демократизація суспільства. На півдні зараз панує партократія, центр намагається створити якусь нову націю. Треба піднімати свідомість народу, спрямовувати діяльність Ради Національностей на цю дуже гостру проблему.

В. Кондратенко — представник Чернівецького крайового РУХу, російське товариство, м. Чернівці.

Представники всіх національностей, що проживають у Чернівцях знаходять загальну мову, крім румунів, що відмежувалися від усіх, мають свої територіальні претензії і не розуміють, що від вирішення цих та інших проблем залежить чи буде суверенною Україна. Треба також вже розробити закон про громадянство України. У Криму треба розпочати створення національних татарських сіл, сільрад тощо. Це допоможе у майбутньому вирішенню окремих питань.

Л. Ковальчук — референт Політичної Ради РУХу, м. Київ.

Читає протокол про наміри щодо референдуму, прийнятий на нараді представників політичних партій та громадських організацій України. Закликає підтримати його.

Г. Сахаров — член Ради Національностей, м. Дніпропетровськ.

Ми зібралися тут обговорити стратегію і тактику Ради Національностей. Чи можна не звертати увагу на антикомуністичні настрої народу. Наш головний противник — КПРС. Слід посилати своїх людей у всі куточки України з агітацією проти референдуму. Завдання для Ради Національностей — добиватися виходу на радіо та телеканал, створення своєї преси для поширення об'єктивної інформації.

А. Дермайнер — представник демократичних сил "Єднання", м. Донецьк.

Розкриває завдання і напрями роботи "Єднання". Створено комісію, секції по напрямах роботи. Основна увага — боротьбі з шовінізмом.

К. Васіл — член Ради Національностей РУХу, Голова чехо-словацького культурного товариства, м. Київ. (Доповідь у протоколі відсутня).

М. Шааб — співголова Київського регіонального товариства німців "Відродження".

Сесія розглядає питання дуже важливі для національних товариств. Завдання Ради Національностей — допомагати національним товариствам відроджувати свою культуру. Проблеми німців в Україні загострилися останнім часом. Проблеми збереження етносу не розв'язуються, національне та економічне становище надзвичайно тяжке. Німці готуються до свого другого з'їзду, але є загроза, що з'їзд не зможе вирішити основних проблем німців. Триває масова еміграція.

А. Васецький — голова товариства російської культури, м. Івано-Франківськ.

Ідол шовінізму іде від центру, є загроза перетворення окремих російських товариств в інтерфронти. Треба досягати національної єдності на основі національної ідеї. Треба добиватися гарантій надання особливих прав національним меншостям.

В. Крижанівський — член ради Одеського крайового товариства української мови та культури "Південна громада", член ради Одеської крайової організації РУХу, м. Одеса.

Зауважує, що РУХ та Народна Рада здають свої позиції. Немає чітких рекомендацій, чітких позицій щодо референдуму. Треба об'єднатися з усіма демократичними рухами для збереження суверенної незалежної України. Треба звернути увагу на розвиток процесів демократизації в армії. Ми ще там не працюємо і це дуже погано.

Голова Ради Національностей РУХу ***О. Бураковський***

Секретар ***О. Замостян***

№ 21

ПРОГРАМА III СЕСІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ РУХУ

2 лютого 1991 р.

10.00—11.00 — реєстрація учасників сесії
11.00—11.05 — відкриття сесії (І. Драч, В. Крижанівський)
11.05—11.30 — інформація про результати регістрації
— вибори президії (О. Бураковський, В. Гейченко, О. Замостян)
— вибори секретаріату (Л. Шульман, В. Гейченко)
— вибори редакційної комісії (Є. Варда, О. Майборода, Ю. Огульчанський)
— мандатна комісія (К. Васіл, О. Бєляєв)
— затвердження регламенту сесії
— затвердження порядку денного сесії
11.30—11.40 — доповідь Голови РН про роботу РН
11.40—13.10 — виступи делегатів — обговорення доповіді
13.10—13.20 — перерва
13.20—14.00 — виступи делегатів
14.00—14.10 — затвердження кількісного складу РН і порядку голосування
14.10—15.10 — обідня перерва. Висунення представниками краєвих організацій кандидатів в новий склад РН
15.10—15.30 — висунення і обговорення кандидатів у РН
15.30—16.00 — вибори РН
16.00—16.30 — прийняття змін до Програми РН
16.30—17.30 — обговорення і приняття ухвал сесії
17.30—18.00 — вибори президії РН
18.00—18.15 — закриття сесії
18.15—18.45 — засідання нового складу РН.
19.00 — прес-конференція

Регламент сесії:
доповідь — 10 хв.; виступи — до 5 хв.;
повторні виступи, репліки — до 3 хв.

№ 22

СКЛАД РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ, ОБРАНОЇ НА III СЕСІЇ

2 лютого 1991 р.

Прізвище, ім'я, по-батькові	Місто	Представництво	Місце роботи
Бураковський Олександр Залманович, Голова Ради	Київ	Єврейське товариство ім. Шолом-Алейхема (Голова товариства)	Нач. сектора КВНДІР-зв'язку письменник, СПУ
Гейченко Волеслав Васильович, заст. Голови	Київ	"Антишовіністична дія"	ІМФ АН УРСР, ст.наук.співробітник
Васіл Карл Павлович, заст. Голови Ради	Київ	Республіканське Чехо-Словацьке товариство, співголова	Нач. відділу НВО "Електронприлад"

Прізвище, ім'я, по-батькові	Місто	Представництво	Місце роботи
Волохонович Віталій Іванович, член Ради	Київ	Республіканське Білоруське товариство, відповід. секретар	Ст. методист Міністерство культури
Варда Євген Інвійович, член Ради	Київ	Республіканське Ассірійське товариство, співголова	Зав. відділом ТУМ
Бєляєв Олександр Іванович, член Ради	Київ	"Антишовіністична дія"	Викладач Київського інституту культури
Печерський Семен Якович, член Ради	Одеса	Крайова організація НРУ, комісія з міжнаціональних стосунків	Робітник
Буторін Олексій Пилипович, член Ради	Володимир-Волинський	Крайова організація НРУ, комісія з міжнаціональних відносин	
Кондратенко Володимир Максимович, член Ради	Чернівці	Білоруське товариство	Викладач
Зісельс Йосип Самойлович, член Ради	Чернівці	Республіканська асоціація єврейських організацій	
Рзаєв Мамед, член Ради	Київ	Товариство азербайджанців, "Антишовіністична дія"	Студент
Свадеба Лідія Василівна, член Ради	Рівне	Крайова організацізя НРУ	Доцент УІІВГ
Мазепа Лєшек, член Ради	Львів	Львівське польське товариство	Професор консерваторії
Вартанова Віра Асатурівна, член Ради	Львів	Вірменське товариство "Ахпюр"	Науковий співробітник
Турбал Ніна Лук'янівна, член Ради	Львів	Крайова організація НРУ, комісія з міжнаціональних відносин	Поетеса, СПУ
Крижанівський Володимир Петрович, член Ради	Київ	"Антишовіністична дія"	Депутат ВР УРСР
Найман Олександр Якович, член Ради	Київ	"Антишовіністична дія"	Зав. відділом "НДІпроект"
Шааб Марія Віталіївна, член Ради	Київ	Німецьке товариство	Аспірантка УФК
Ковальова Алла Дмитрівна, член Ради	Луганськ	Крайова організація НРУ, комісія з міжнаціональних відносин	Викладач Машинобудівельного інституту
Майборода Олександр Микитович, член Ради	Київ	"Антишовіністична дія"	Науковий співробітник Інституту історії
Малицький Олександр Георгійович, член Ради	Миколаїв	Крайова організація НРУ, комісія з міжнаціональних відносин	
Васецький Андрій Анатолійович, член Ради	Івано-Франківськ	Крайова організація НРУ, комісія з міжнаціональних відносин	Зав. кафедрою мед-інституту
Нестеров Микола Степанович, член Ради	Тернопіль	Крайова організація НРУ, комісія з міжнаціональних відносин	Працівник виконкому
Дермайнер Анатолій Григорович, член Ради	Донецьк	Союз Дем. сил "Єднання"	Ген. директор асоц. "Деловое сотрудничество"
Шульман Леонід Маркович, член Ради	Київ	Крайова організація НРУ	КДУ, професор
Дивнич Вадим Віталійович, член Ради	Київ	"Антишовіністична дія"	Журналіст

Прізвище, ім'я, по-батькові	Місто	Представництво	Місце роботи
Замостян Олена Василівна, член Ради	Київ	Товариство "Друзі Вірменії"	Кореспондент інформагенції "Республіка"
Нарійчук Федір Денисович, член Ради	Одеса	Українське товариство "Лелека"	С. н. с. селекційного інституту
Крижанівський Володимир Якович, член Ради	Одеса	Крайова організація НРУ, комісія з міжнаціональних відносин	Редактор селекційного інституту
Фольберт Андрій Євгенович	Київ	Голова Київського регіонального товариства німців "Відергебурт"	Інженер
Огульчанський Юрій Антонович	Київ	Крайова організація НРУ	"Просвіта"
Сахаров Геннадій Дмитрович	Дніпропетровськ	Крайова організація НРУ	Робітник
Осадчук Петро Ілліч	Київ	Крайова організація НРУ	Поет, Депутат ВР України

№ 23

СКЛАД ПРЕЗИДІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ, ОБРАНОЇ НА III СЕСІЇ РН НРУ

2 лютого 1991 р.

Бураковський Олександр	—	Голова РН	Київ
Васіл Карел	—	заст. Голови РН	Київ
Гейченко Волеслав	—	заст. Голови РН	Київ
Варда Євген	—	член Президії РН	Київ
Волохонович Віталій	—	-"-	Київ
Майборода Олександр	—	-"-	Київ
Свадеба Лідія	—	-"-	Рівне
Мазепа Лєшек	—	-"-	Львів
Крижанівський Володимир	—	-"-	Одеса
Печерський Семен	—	-"-	Одеса
Нестеров Микола	—	-"-	Тернопіль

Голова РН НРУ *О. Бураковський*

№ 24

УХВАЛИ, РЕЗОЛЮЦІЇ, ЗВЕРНЕННЯ, ЗАЯВИ III СЕСІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ

2 лютого 1991 р.

УХВАЛА III СЕСІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ РУХУ (ЗВЕРНЕННЯ ДО ВЕЛИКОЇ РАДИ РУХУ)

1. Звернутися до Великої Ради РУХу з пропозицією:

а) затвердити обраний склад Ради Національностей, як складової частини Великої Ради РУХу;

б) затвердити документи, резолюції і ухвали, прийняті III сесією Ради Національностей.

2. Просити Провід РУХу затвердити прийнятий III сесією Ради Національностей РУХу її штатний розклад.

2 лютого 1991 р.
м. Київ

Голова РН НРУ *О. Бураковський*

ДО СТАНОВИЩА В КРИМУ

Історія Криму від 1783 р., коли було зруйновано суверенну державу кримських татар, є типовим прикладом зухвалого ставлення до прав народів з боку Російської імперії, яка зараз носить ім'я СРСР.

Економічний і культурний занепад, зменшення частки татар серед населення півострова, нарешті, насильницьке виселення за межі батьківщини, що було справжнім актом геноциду — такі трагічні віхи в долі корінної нації Криму. Вона й досі не має змоги повернутися на землю, яка належить їй за правом історичної спадщини. Рішення про відновлення історичної справедливості щодо кримських татар виявилося, політичною декорацією, за якою приховані справжні політичні наміри союзного центру. В реальному житті кримські татари позбавлені можливості отримати на законних підставах землю, будівельні матеріали, зазнають морально-психологічних утисків. І це тоді, коли за останні два роки для прописаних у Криму виділено 260 тис. повномірних садових і дачних ділянок, що значно перевершує кількість всіх кримськотатарських сімей. Кримські татари позбавлені представництва у Верховній Раді УРСР від Криму — тієї землі, що колись належала їхнім предкам, де вони мали власну незалежну державу.

Перешкоди, які чиняться кримським татарам — це ніщо інше, як продовження старої політики "поділяй і володарюй" в нових умовах. Старі проімперіалістичні сили стурбовані можливістю об'єднання демократичних сил всіх національностей Криму. Під приводом повернення Криму автономії, вони підняли в компартійній пресі області нечувану кампанію дискредитації демократичних перетворень в Україні. Вони заперечують право народу України на самовизначення у власній незалежній державі, відкидають положення Декларації про суверенітет України. Російська більшість Криму залякується вигаданою загрозою насильницької українізації, одночасно розповсюджуються чутки, нібито саме Київ чинить перешкоди поверненню татар. В той же час українське населення позбавляється можливості здійснення прав на розвиток культури, отримання інформації та освіти рідною мовою.

Рада Національностей РУХу, визнаючи історичні і демографічні особливості регіону, урочисто заявляє, що запорукою вільного розвитку Криму є суверенна демократична українська держава. Ми закликаємо всі народи усвідомити, що лише в умовах незалежності українська держава буде спроможна гарантувати автономний державний устрій Криму, права всіх національностей в державному управлінні, в економічній і культурній сферах.

Ми хочемо, щоб нас почули демократичні сили всіх груп населення: "Виборюючи свої права, пам'ятайте про такі ж права інших національностей!" Хай кожна людина, кожна партія й організація, кожен народ продемонструють свій демократизм через ставлення до долі

кримських татар. Допомога цьому народові повинна стати спільною справою всіх людей України. Доки не буде справедливо розв'язане це питання, жоден народ не матиме впевненості у завтрашньому дні, в тому, що його землю не заселить інший народ за правом сильнішого і чисельнішого.

Залишити кримсько-татарське питання нерозв'язаним — значить дати моральне виправдання майбутнім окупаціям, майбутньому етноциду і денаціоналізації народів. Ситуація навколо Криму є лакмусовим папірцем, на якому перевіряється щирість національної політики Союзу. Потурання його шовіністичним амбіціям означатиме кінець сподіванням народів на відновлення їхніх історичних прав. Солідарність з кримськими татарами — це солідарність з правдою, справедливістю, із загальнолюдськими моральними цінностями.

Ми закликаємо Верховну Раду УРСР якнайшвидше розглянути проблеми Криму і спільно з представниками основних національностей області відшукати оптимальні форми майбутнього устрою півострова. Ми віримо в розсудливість кримського населення і закликаємо його до стриманості і толерантності. Не піддавайтесь на провокації — в них зацікавлені лише ті, хто боїться втратити владу в майбутній демократичній Україні. Гуртуймося у боротьбі за здійснення прав людини. Наша єдність — гарантія відновлення історичної справедливості щодо всіх націй. Поки ми єдині — ми непереможні.

Рада Національностей РУХу

Схвалено III сесією
Ради Національностей РУХу 2 лютого 1991 р.

ЗВЕРНЕННЯ ДО НАРОДУ УКРАЇНИ

Останнім часом політична ситуація в країні різко погіршилася. Національна криза в Прибалтиці, окупація її радянськими військами, розстріл мирних людей у Вільнюсі, наступні вбивства у Ризі, спровоковані так званими комітетами національного порятунку, що створені філіями КПРС, ще раз підтвердили імперські амбіції центру, його небажання визнати суверенітет Литви, Латвії, Естонії та інших союзних республік.

Союзний уряд, КПРС і президент всіляко перешкоджають здійсненню права народів на побудову своїх незалежних держав, сприяють розпалюванню національних конфліктів, які мали трагічні наслідки в Середній Азії, Закавказзі і викликали напруженість у Молдові.

Черга дійшла і до України. З метою не допустити її повної назалежності, консервативні сили прагнуть викликати розбрат між українцями та представниками інших націй, що живуть в Україні. То поширюються чутки про "єврейські погроми", то підкидають плітки про наміри галичан створити свою осібну державу. Мета цих чуток відома: посіяти недовіру і чвари між українцями і неукраїнцями, "західняками" й "східняками".

Дорогі побратими! Шановна багатонаціональна громадо землі української!

Настав вирішальний момент в житті України. Або вона здобуде незалежність, або назавжди залишиться колонією останньої імперії. Відкиньмо сумніви, станьмо до змагання за свободу й незалежність соборної України — єдиної Вітчизни для українців і росіян, поляків і

євреїв, білорусів і молдован, греків і болгар, людей різних етнічних коренів, які зійшлися на одній землі, під одним небом.

Ми розуміємо, чому багато хто побоюється виділення України з СРСР. Десятиріччями працювала пропагандистська машина, щоб сплюжити саму ідею незалежності народів. Цілеспрямовано нав'язувався синдром жаху від самої думки про окрему Українську державу. Насправді ж незалежна Україна — це Україна, зв'язана з усім світом, а Україна в СРСР надійно ізольована від усього, крім імперського центру. На жаль, ця пропаганда, що велася під прикриттям інтернаціоналістської демагогії, не була безплідною. Багато ще людей, які підсвідомо лякаються якихось вигаданих національних утисків з боку українців, примусової українізації тощо.

Відкиньмо сумніви! Шляхом утворення незалежної держави перетворимо Україну з сировинного придатку імперії на цивілізовану, високорозвинуту країну. Така мета вимагає спільної праці всього народу України. Попереду важка праця. Адже необхідно розв'язати низку проблем: відродження духовності і національної гідності, переорієнтацію господарства на найновіші та екологічно чисті технології, оздоровлення отруєних земель, річкових і джерельних вод, повітря. Це наше найперше завдання.

Збереження імперії — це повернення України до статусу "внутрішньої колонії", з якого вона вже ніколи не вийде і за який доведеться розплачуватися не тільки нам, а й наступним поколінням як українців, так і всіх, хто живе поруч з ними. Незалежність — це шанс на свободу, на демократію, на прогрес.

У цей визначальний для Батьківщини час закликаємо тебе, народе України, до зваженості і мудрості; сказати рішуче "НІ" союзному договору і ствердне "БУТИ СПІВДРУЖНОСТІ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ!"

Рада Національностей РУХу

Схвалено III сесією
Ради Національностей РУХу 2 лютого 1991 р.

ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УРСР

Шановні депутати!

Сучасна ситуація в Радянському Союзі — це розбурхане море пристрастей і емоцій, в якому окремі люди і цілі етнічні спільності шукають шляхи оновлення і демократизації суспільства.

Події 13 січня ц.р. у Литві показали, що необережні кроки в національному питанні вміло використовуються імперським колоніальним механізмом, живлять деструктивні сили, які не бажають примиритися з процесом побудови незалежних держав, що розпочався в республіках.

Багатомільйонна громада України з гордістю може відзначити, що до цього часу вона уникала міжетнічних чвар, свідомість більшості населення республіки стоїть над спокусою розв'язувати свої проблеми за рахунок інших народів.

Разом з тим, враховуючи чутливість національних почуттів, їхню подекуди нестійкість, ми не повинні заспокоювати себе гаслами про споконвічний інтернаціоналізм українського населення, що, мовляв, став

його генетичною прикметою. Ситуація в Україні, ззовні спокійна, приховує в собі потенціал етнічного конфлікту внаслідок невизначеного становища, в якому опинився український народ і всі народи, що живуть поруч з ним.

Український народ, який є корінним, найчисленнішим в республіці, досі позбавлений можливості відновити в Україні незалежну державу. Без неї його мова, культура, традиції, історична пам'ять, духовний розвиток приречені на подальший занепад. Це було б страшним ударом і по всіх інших народах України, бо в суспільстві, де найбільша нація не здатна історично самореалізуватися, неминуче запанує низький рівень культури міжнаціональних стосунків, взаємні звинувачення, упередженість, які будуть стимулюватися колоніальним становищем України і низьким життєвим рівнем її населення.

Одночасно, ті негативні прояви в міжнаціональних стосунках в Україні, з якими доводиться зустрічатися, вміло використовуються імперським центром, який подає себе єдиним гарантом громадянських прав для всіх національностей, залякуючи їх жупелом українського самостійництва. Тим самим відволікається увага від того, що саме центр був і є ініціатором політики національного гноблення, яка втілюється у формі "п'ятої графи", інструкцій, якими для ряду національностей обмежено професійний вибір і соціальне сходження, у формі поблажливого ставлення до чорносотенних організацій і т. д. Між тим корінні нації, позбавлені своєї державності, змушені на практиці проводити політику центру, приймаючи на себе несправедливі звинувачення в тому, що вони нібито є її ініціаторами.

До тих пір, поки боротьба з національними утисками в Україні не стане державною політикою, доти імперія зможе знаходити найманців для здійснення своєї єдинонеділимської політики, використовуючи наївну віру людей у те, що з придушенням національних рухів зникне національна нерівноправність.

Таким чином, справжня національна рівноправність стає потребою дня і однією з найважливіших умов побудови незалежної української держави, а незалежність України, в свою чергу, може бути єдиним гарантом міжнаціональної гармонії на її території.

Рада Національностей РУХу закликає Верховну Раду УРСР як невідкладні кроки у політиці гармонізації міжнаціональних відносин в Україні вжити таких заходів:

1. Прийняти постанову про вилучення з усіх анкет ганебної "п'ятої графи".

2. Розпочати утворення за ініціативою етнічних спільностей національно-культурних автономій з обов'язковим представництвом їх у Верховній Раді УРСР.

3. Розгорнути програму наукового вивчення національного питання в Україні, причин розповсюдження шовінізму серед населення республіки та шляхів боротьби з ним, для чого негайно створити належні умови для роботи Центру міжнаціональних відносин АН УРСР, вирішивши питання з його фінансуванням і виділивши йому приміщення, де могли б розміститися національно-культурні товариства.

4. Відкрити при університетах і педагогічних інститутах республіки кафедри для підготовки кадрів для роботи на ниві національних культур.

5. Активізувати процес створення шкіл, класів з навчанням національними мовами.

6. Ввести в практику роботи комісій Верховної Ради УРСР заслуховування представників національних культурних товариств з приводу проблем, з якими вони стикаються, і надавати товариствам всебічну підтримку. В першу чергу, розглянути питання про стан культурної спадщини етнічних спільностей України, про заходи боротьби з шовінізмом в Україні.

7. Зобов'язати правоохоронні органи ширше використовувати можливості закону для боротьби з пропагандою шовінізму, з національною дискримінацією. Виконання цього доручення взяти під контроль відповідних комісій Верховної Ради УРСР та рад народних депутатів всіх рівнів.

Рада Національностей РУХу

Схвалено III сесією
Ради Національностей РУХу 2 лютого 1991 р.

ЗАЯВА РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ З ПРИВОДУ 50-ї РІЧНИЦІ ПОЧАТКУ ФАШИСТСЬКОГО ГЕНОЦИДУ ЩОДО ЄВРЕЙСЬКОГО НАРОДУ

У 1991 році минає 50 років від початку знищення євреїв у Бабиному Яру. Бабин Яр — це один з епізодів, який став символом страждань єврейського народу. Бабин Яр став по суті апогеєм геноциду, який розгорнули фашисти по всій Європі.

Звертаючись думками до тієї страшної трагедії, ми, представники всіх національностей, розцінюємо її як свідомий злочин і вимагаємо притягнення до суду всіх, хто брав у ньому участь, незалежно від терміну давності.

Пропонуємо Верховній Раді УРСР оголосити 29 вересня Днем пам'яті жертв фашистського геноциду. Раді Міністрів УРСР до 29 вересня 1991 року розробити заходи по увічненню пам'яті жертв геноциду в усіх великих і малих Бабиних Ярах, яких так багато в Україні. Вважаємо за доцільне провести у вересні 1991 року в Києві форум народів України, на якому розглянути ситуацію із забезпеченням громадянських прав усім людям незалежно від їх національності.

Закликаємо всіх громадян, громадські та політичні організації, державні установи звернути особливу увагу на проблеми міжнаціональних відносин в Україні, наполегливо працювати над створенням умов, сприятливих для розвитку кожного народу, що живе на українській землі.

Рада Національностей РУХу

Схвалено III сесією
Ради Національностей РУХу 2 лютого 1991 р.

№ 25

МАТЕРІАЛИ ПОЗАЧЕРГОВОЇ СЕСІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ

19 травня 1991 р.

ПОСТАНОВА
ПО ПРОЕКТАХ ЗАКОНІВ УРСР «ПРО НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШОСТІ» І «ПРО НАЦІОНАЛЬНІ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНІ ОДИНИЦІ»

Заслухавши і обговоривши проекти законів УРСР "Про національні меншості" і "Про національні адміністративно-територіальні одиниці" в УРСР" Рада Національностей постановляє:

1. Вважати запропоновані проекти законів у наявній редакції такими, що не спроможні забезпечити інтереси національностей республіки і не сприятимуть гармонізації міжнаціональних відносин в УРСР.

2. Гармонізації етнополітичної ситуації в республіці, забезпеченню прав всіх етнічних спільностей найкраще відповідав би "Закон про національні права громадян України". Закон про національно-адміністративні одиниці може бути принятий тільки після утворення Української незалежної держави.

3. Законодавство з міжнаціонального питання повинно розроблятися тільки після прийняття нової Конституції України в пакеті з іншими законами, в першу чергу, про українське громадянство, а також грунтуючись на міжнародних пактах з прав людини.

4. Доручити Президії Ради Національностей узагальнити зауваження щодо законодавства в міжнаціональному питанні, висловлені на засіданні Ради, і передати їх до Комісії з питань державного суверенітету, міжреспубліканських і міжнаціональних відносин Верховної Ради УРСР і до групи при Раді Міністрів УРСР, яка працює над альтернативними проектами, і до Народної Ради.

5. Доручити Президії РН утворити робочу групу для постійного контакту з комісіями Верховної Ради УРСР і з Радою Міністрів УРСР і Народною Радою в процесі розробки законодавства з міжнаціонального питання.

19 травня 1991 р.
м. Київ

Голова РН НРУ *О. Бураковський*

ПОСТАНОВА
ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО п. 2 ПОСТАНОВИ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УРСР № 385

1. Звернутися до Кабінету Міністрів УРСР про внесення змін в пункт 2-й постанови КМ УРСР від 21 грудня 1990 р. № 385 такого змісту:

"Національно-культурні товариства, національні земляцтва та їх культурно-просвітні організації звільняються від сплати реєстраційного збору".

19 травня 1991 р.
м.Київ

ЗАУВАЖЕННЯ ДО ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УРСР «ПРО НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШОСТІ»

19 травня 1991 р.
м. Київ

№ статті	Зміст зауваження	Ким внесене зауваження
1	Визначення національної меншості невдале. Бажано наблизити його до міжнародних правових актів.	Комісія з міжнаціональних стосунків при Львівській КО НРУ
1	Надання українцям в ряді випадків статусу меншості зовні демократичний акт, але він може надто ускладнити адмін.-тер. поділ України і внести елемент непорозуміння в психологію міжнац. стосунків.	Президія Ради Національностей НРУ
2	Запропонований принцип формування представницьких органів фактично ігнорує плюралізм поглядів всередині етнічної групи і створює передумови її тоталітаризації. Дане положення закону повинно бути узгодженим з усіма національними товариствами.	Президія НРН НРУ
2	Рада представників нацменшостей при ВР УРСР повинна мати право законодавчої ініціативи, постановки відповідних питань на порядок денний сесії ВР. Передбачити в законі утворення аналогічних рад на обласному рівні.	КМС при Львівській КО НРУ
2	Відповідно до закону Української Центральної Ради 1918 р. "Про національно-персональну автономію" передбачити утворення національних союзів з наданням їм статусу державних органів.	КМС при Луганській КО НРУ
3	Статтю доповнити словами: "Питання міжнаціональних стосунків, суперечок або конфліктів розглядаються відповідними правовими та адміністративними органами".	Президія РН НРУ
5	Після слів "в записах актів громадянського стану" додати "і в інших документах, де потрібно визначати національну приналежність". Статтю доповнити правом громадян на відтворення в актах ЗАГСу та в інших офіційних документах своїх справжніх імен та прізвищ, перекручених внаслідок помилок або записаних з порушенням національних мовних норм.	Президія РН НРУ
5	Вилучити з паспортів та усіх документів положення про національність.	КМС при Миколаївській КО НРУ
5	Відповідно до закону УЦР "Про національно-персональну автономію" надати національним союзам право утворення національних кадастрів, поєднавши з правом кожного громадянина входити до того чи іншого кадастру або виходити з нього.	КМС при Луганській КО НРУ
5	Зобов'язати статистичні та інші організації задовольняти запити представницьких органів етнічних спільностей щодо інформації про реальну кількість представників конкретної націнальності по всій території України.	КМС при Львівській КО НРУ
6	Замість слів "зі своєю історичною батьківщиною" ввести слова — "з будь-якою іншою країною".	Президія РН НРУ
6	Надати представникам національних меншостей право вступу в громадські організації на території історичної батьківщини.	КМС при Львівській КО НРУ

№ статті	Зміст зауваження	Ким внесене зауваження
7	Всю статтю вилучити як передчасну.	КМС при Рівненській КО НРУ
8	У другому реченні після слова "культур" додати "і освіти".	Президія РН НРУ
8	Визначити конкретну форму державних асигнувань. Доцільно передбачити не окремі статті бюджету, а конкретні програми розвитку меншостей, на виконання яких виділяти кошти цільовим призначенням. Передбачити координацію асигнувань на розвиток національних меншостей з системою оподаткування: залишати основну частину податків в місцевих бюджетах, звідки виділялися б кошти на розвиток меншостей, виходячи з місцевих обставин, звільнити від оподаткування частину прибутку, що виділяється на розвиток національних культур.	Президія РН НРУ
8	Передбачити безкоштовну аренду національно-культурними товариствами та їх просвітніми організаціями приміщень, забезпечення їх поліграфічною базою протягом року після реєстрації, безкоштовну теле- і радіотрансляцію мовами національних меншостей.	
10	Передбачити фінансування державного бюджету преси та інформації мовами національних меншостей.	КМС при Львівській КО НРУ
11	Передбачити, що дитячі і начальні заклади мовами національних меншостей створюються на базі державних закладів з фінансування з державного бюджету. Надати організаціям національних меншостей право запрошувати вчителів з історичної батьківщини.	КМС при Львівській КО НРУ
12	Статтю конкретизувати, чітко визначивши, ким, за чий рахунок і з якою метою направлятимуться за межі України студенти — вихідці з національних меншостей.	Президія РН НРУ
13	Окреслити порядок запровадження мов національних меншостей в роботу установ і організацій.	Президія РН НРУ
14	Концепція статті принципово невірна. Необхідно, щоб закони України творилися з врахуванням національних і культурних традицій, а не навпаки.	КМС при Київській КО НРУ
15	Звільнити національні культурні товариства та їхні підрозділи від сплати реєстраційного внеску.	
16	Передбачити, щоб поточний ремонт, консервація і реставрація пам'яток національної культури здійснювалася державним коштом.	КМС при Львівській КО НРУ
17	Слова "повинні враховувати" замінити на "зобов'язані враховувати".	Президія РН НРУ
4, 6, 9, 10, 15, 16	Статті мають загальнодекларативний характер і мають бути доопрацьовані в бік конкретизації.	Президія РН НРУ
Додаткова	Передбачити окремі заходи для захисту так званих дисперстних груп, а також груп, які не мають своїх національно-державних утворень за межами України.	КМС при Луганській КО НРУ
Додаткова	Передбачити зобов'язання української держави укласти відповідні угоди з країнами, звідки походять національні меншості, про спільні зусилля по їхньому культурному розвитку.	Президія РН НРУ

ЗАУВАЖЕННЯ ДО ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УРСР «ПРО НАЦІОНАЛЬНІ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНІ ОДИНИЦІ В УРСР»

19 травня 1991 р.
м. Київ

№ статті	Зміст зауваження	Ким внесено зауваження
1	Закон повинен надати можливість для утворення нац. адмін.-тер. одиниць не на базі існуючих адміністративних одиниць, а виходячи з реального розселення компактних етнічних груп.	Президія РН НРУ
4	Замість запропонованої редакції доцільнішим було б зазначити, що утворення нац. адмін.-тер. одиниць має на меті гарантувати національним меншостям можливість більш повного забезпечення своїх інтересів у відповідності до Конституції УРСР та чинного законодавства.	Президія РН НРУ
6	Статтю викласти в такій редакції: "В нац. адмін.-тер. одиницях діловодство здійснюється мовою за вибором населення. Документи видаються двома мовами — державною і обраною населенням".	Президія РН НРУ
7, 8	Друга мова — крім державної — повинна обиратися населенням, а не встановлюватися законом.	Президія РН НРУ
9	Судочинство має вестися тільки державною мовою згідно з законом про мову в УРСР.	КМС з міжнац. стосунків при Рівненській КО НРУ
10	Статтю вилучити як несумісну з правами людини і законом про мови в УРСР.	КМС при Рівненській КО НРУ
10	Статтю викласти в такій редакції: "Особам, які не знають мови населення, яке дало назву нац. адмін.-тер.одиниці, може бути відмовлено у прийнятті на державну службу в межах цієї одиниці".	Президія РН НРУ
11	Статтю доповнити положенням — "захисту від будь-яких проявів національної ворожнечі, образи чи зневаги".	Президія РН НРУ
12	Недоцільно надавати Верховній Раді УРСР право ліквідувати нац. адмін.-тер. одиниці в зв'язку із зміною їхньої національної структури. Побоюючись такого розвитку подій, населення одиниці стане протидіяти міграції іншонаціонального населення. Крім того, прецедент такого роду на рівні району може бути перенесений на рівень області, республіки, а потім і всієї країни.	Президія РН НРУ
Додаткова	Передбачити можливість надання окремим регіонам особливого конституційного статусу.	КМС при Київській КО НРУ

№ 26

ЛИСТ ДО КОМІСІЇ З ПИТАНЬ МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ВІДНОСИН ЛУГАНСЬКОЇ КРАЙОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ

Лютий 1991 р.

Шановні колеги!

Президія Ради Національностей з великим інтересом ознайомилася з підготовленим Вами проектом закону "Про національні права громадян

України". Його положення без сумніву становлять основу майбутнього закону. З свого боку, Президією розроблено концепцію того ж самого закону.

Просимо Вас уважно розглянути концепцію і доопрацювати Ваш проект згідно з нею, звертаючи особливу увагу на структуру закону і його цілісність з концептуальної точки зору.

Враховуючи нагальність питання, будемо дуже вдячні, якби Ви завершили цю справу найближчим часом.

Телефон для консультацій — 518-35-66 (дом.); 229-18-92 (сл.)

Майборода Олександр Микитович.

Голова Ради Національностей НРУ *Олександр Бураковський*

№ 27

ПРОЕКТ КОНЦЕПЦІЇ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО НАЦІОНАЛЬНІ ПРАВА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ», РОЗРОБЛЕНИЙ КОМІСІЄЮ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ

Червень 1991 р.

Преамбула

Народ України являє собою спільність людей, яка складається з громадян України будь-якої національності. Територія держави Україна складається з етнічної території корінної нації — українців і етнічної території кримських татар — Криму. Кожен з обох народів є історичним володарем відповідних етнічних територій. Багатонаціональний склад народу України як і компактне розселення ряду етнічних груп не може бути підставою для постановки питання про відокремлення від України будь-якої її частини. Державна територія України є неподільною.

Народ України, спираючись на Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права і Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, залишає за собою виключне право розпоряджатися природними багатствами і ресурсами, розташованими на території держави. Ніхто з громадян України не може бути обмежений у доступі до розпорядження природними ресурсами на підставі його національної приналежності. Національна приналежність громадянина не може бути підставою як для надання йому переваг, так і для його дискримінації. Всі громадяни України мають рівні права на діяльність, спрямовану на забезпечення політичних, соціальних, економічних, культурних інтересів національностей, до яких вони себе відносять, якщо ця діяльність не суперечить Конституції України і чинному законодавству.

Розділ І. Визначення національної приналежності

Закон звільняє громадянина від вимоги визначати свою національність в усіх офіційних документах. Жоден офіційний документ, який стосується особи громадянина, не може містити в собі пункт про його національність. За бажанням громадянина закон надає йому право вільно визначати свою національність згідно з своєю самосвідомостю і своїми національними симпатіями, або оголошувати себе людиною без національності. Закон

надає громадянину можливість відтворювати в офіційних документах його національне прізвище та ім'я відповідно до національної традиції.

Розділ II. Участь в державному управлінні

Оскільки принцип "одна людина — один голос" створює для українців, як більшості населення, більш сприятливі умови для участі в державному управлінні, даний закон покликаний надати національним (етнічним) групам гарантії їх рівноправної участі в цьому процесі. Під національною (етнічною) групою розуміється група громадян однієї (неукраїнської) національності, яка усвідомлює спільність своїх інтересів і має почуття солідарності для їх здійснення.

В законі має бути положення, що виборчі округи по виборах депутатів обласних, Верховної Ради та Президента України утворюються з урахуванням розселення національних (етнічних) груп.

При Верховній Раді України створюється Рада представників національних (етнічних) груп з правом законодавчої ініціативи, постановки питань на порядок денний сесії Верховної Ради.

Рада національних представників формується з числа осіб, делегованих вищими форумами кожної національної групи на строк дії повноважень Верховної Ради. В разі розпуску Верховної Ради і дострокових виборів питання переобрання депутата до Ради національних представників залишається в компетенції національної групи. Порядок скликання і роботи форумів є внутрішньою справою кожної національної групи.

У складі Верховної Ради утворюється комісія з міжнаціональних питань. Центральним органом державного управління з національних питань є Державний комітет у справах національностей при Кабінеті Міністрів УРСР. Функції і порядок координації діяльності Ради національних представників, комісії Верховної Ради і Держкомнацу визначається даним законом.

При виконкомах рад, на території яких понад 10% населення становлять представники однієї з національних груп, створюються комісії з національних питань, до компетенції яких відносяться всі питання забезпечення потреб національних груп і міжнаціональних відносин.

Розділ III. Національно-територіальна автономія

В Українській державі на територіях рад, де представники однієї з неукраїнських національностей становлять понад 50% населення, можуть створюватися національні адміністративно-територіальні одиниці (національні райони, національні селища, національні сільради). Такі одиниці утворюються законодавчим шляхом на підставі волевиявлення більшості населення. Вони є автономними у вирішенні питань господарювання на своїй території, визначення мови діловодства і навчання, місцевих засобів масової інформації, напрямів культурного розвитку, що не може бути підставою для ущемлення прав громадян інших національностей, які проживають на їх територіях.

У тих випадках, коли територія компактного проживання національної групи поділена між різними адміністративно-територіальними одиницями, населення цієї національності має право поставити питання про перегляд

існуючого адміністративно-територіального поділу. Такого роду питання вирішуються законодавчим шляхом на підставі волевиявлення населення.

Розділ IV. Національно-персональна автономія

Закон надає право громадянам неукраїнської національності на створення національно-персональних автономій. В законі визначається кількість голосів, потрібних для утворення національно-персональної автономії. Встановлюється право на вільний вхід і вихід з неї. Визначається порядок ведення національних кадастрів. Закон окреслює коло питань, які належать до компетенції національно-персональної автономії.

Розділ V. Національний розвиток

Закон грунтується на тому, що кожна національність в Україні має право на вільний економічний, соціальний, культурний, демографічний розвиток. Закон гарантує всім національностям рівні можливості щодо свого розвитку, вимагає поваги до мови і культури кожної національності.

Всі національності повинні мати рівні можливості для свого розвитку. Заходи, спрямовані на пріоритетний розвиток однієї з національностей, яка зазнала запенаду внаслідок дискримінаційної політики щодо неї, закон не визначає як дискримінацію інших національностей при умові, що ці заходиноситимуть тимчасовий характер і будуть припинені по досягненню поставленої мети. Зокрема, в такому вимірі закон має оцінювати заходи по відродженню української мови і культури, зокрема, запровадження української мови як державної в Україні.

Закон має домагатися цілеспрямованої державної політики щодо розвитку національних груп, в тому числі у вигляді конкретних державних програм соціального, освітнього, культурного спрямування. Закон повинен зобов'язати державні органи взяти на себе більшу частину витрат по розвитку національних мов і культур.

Розділ VI. Національні громадські організації

Закон виходить з права громадян на утворення організацій (товариств, об'єднань тощо) з метою сприяння національному розвитку, якщо їх діяльність не суперечить Конституції України і чинному законодавству. Національним громадським організаціям гарантуються пільги в питаннях оподаткування, наймання приміщень, забезпечення обладнанням, сировиною і матеріалами. Закон гарантує національним громадським організаціям, а також окремим громадянам право вільного спілкування з громадськими організаціями і окремими громадянами інших країн з метою сприяння розвитку національностей в Україні.

Заключна частина

Закон вимагає від державних органів, виходячи з конкретної міжнародної ситуації, укладати угоди з країнами, звідки походять національні (етнічні) групи в Україні, для сприяння їх розвитку. Закон виходить з пріоритету міжнародних пактів щодо політики в галузі міжнаціональних відносин і прав людини, перед законодавством Української РСР.

№ 28

АЛЬТЕРНАТИВНИЙ ПРОЕКТ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО НАЦІОНАЛЬНІ ПРАВА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ», РОЗРОБЛЕНИЙ КОМІСІЄЮ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ

Липень-серпень 1991 р.

Преамбула

Громадяни України незалежно від своєї національності у сукупності являють собою народ України, який є суб'єктом Української держави і, як такий, має виключне право розпоряджатися землею, її надрами, природними багатствами і ресурсами, розташованими на території Української держави. Ніхто з громадян України не може бути обмежений у доступі до розпорядження природними ресурсами на підставі його національної приналежності.

Українська держава гарантує своїм громадянам поряд із загальногромадянськими також і національні права. До національних прав належать:

— право на вільне визначення громадянином своєї національної приналежності;

— право на участь у здійсненні національної політики;

— право на державне самовизначення для націй, які не мають державності за межами України;

— право на національно-територіальну автономію;

— право на національно-персональну автономію;

— право на захист від дискримінації за національною або расовою ознакою;

— право на національний розвиток.

Надання громадянам України національних прав не вивільняє їх від додержання іншого законодавства Української держави, а також не може бути використаним для постановки питання про відокремлення від України будь-якої її частини.

Розділ І. Визначення громадянами своєї національної приналежності

Стаття 1. Кожен громадянин України має право вільно визначати свою національність згідно з власною самосвідомостю і національними симпатіями, або оголошувати себе людиною без національності.

Стаття 2. Будь-який тиск на громадян з метою примусити їх визначати свою національність забороняється. Не дозволяється будь-яке примушення на громадян до відмови від своєї національності.

Стаття 3. Жоден офіційний документ, який стосується особи громадянина, не може містити в собі пункт про його національність.

Стаття 4. Кожен громадянин має право на відтворення в офіційних документах свого національного прізвища та імені згідно з національною традицією.

Розділ II. Участь у здійсненні національної політики

Стаття 5. Поскільки принцип "одна людина — один голос" створює для українців як найчисленнішої національності країни більш сприятливі

можливості для участі в здійсненні національної політики, даний закон гарантує національним (етнічним) групам рівноправність в цьому процесі.

Під національною (етнічною) групою розуміється група громадян однієї (неукраїнської) національності, яка усвідомлює спільність своїх інтересів і має почуття солідарності для їх здійснення.

Стаття 6. Виборчі округи по виборах депутатів обласних, Верховної Ради та Президента України утворюються з урахуванням розселення національних (етнічних) груп.

Стаття 7. При Верховній Раді України створюється Рада представників національних (етнічних) груп з правом законодавчої ініціативи, постановки на порядок денний сесії Верховної Ради питань, що належать до сфери національної політики в Україні.

Рада національних представників формується з осіб, делегованих Національними Радами кожної національної групи на строк дії повноважень Верховної Ради. За національними Радами закріплюється право дострокового відкликання своїх представників. В разі розпуску Верховної Ради і дострокових виборів питання переобрання делегата до Ради національних представників залишається в компетенції Національної Ради.

Стаття 8. В складі Верховної Ради України утворюється комісія з національних питань, яка діє в рамках компетенції, визначеної правовими актами, якими регулюється функціонування Верховної Ради.

Стаття 9. При виконкомах рад, на території яких понад 10% населення складають представники однієї з національних груп, створюються комісії з національних питань, до компетенції яких належать питання розвитку національних груп і міжнаціональних відносин.

Стаття 10. Представники кожної етнічної групи на території рад, де вони складають меншість, мають право на самоорганізацію у формі національної общини. Порядок обрання і функціональні обов'язки лідерів общини визначаються представниками етнічної групи.

Виконкоми місцевих рад в питаннях, що стосуються етнічних груп, діють з урахуванням позиції національних общин.

Стаття 11. Центральним органом, на який покладається реалізація національної політики Української держави, є Державний комітет у справах національностей при Раді Міністрів України.

Стаття 12. Кожна національна (етнічна) група має право утворювати Національну Раду, яка є її повноважним представником. Національна Рада обирається на з'їзді національної групи і виконує такі функції:

— виступає від імені групи як юридичний суб'єкт;

— виступає ініціатором програм національного розвитку своєї групи, бере участь в їх розробці і реалізації;

— представляє інтереси групи в органах законодавчої, виконавчої і судової влади.

Відповідальність за рішення і дії національної Ради не можуть перекладатися на всю національну (етнічну) групу.

Стаття 13. Національностям України надається право на створення національного Конгресу України. Рівень представництва і порядок обрання делегатів на Конгрес вирішується шляхом консенсусу представниками національних Рад. Конгрес виконує координаційні, посередницькі і

законодорадчі функції, надає національностям можливість висловлювати свої інтереси, веде пошук шляхів гармонізації міжнаціональних відносин.

Стаття 14. В разі міжетнічних суперечок, претензій або конфліктів їх розв'язання здійснюється у судовому порядку за участю всіх вищеозначених в законі органів в межах відведених їм компетенцій. За згодою Верховної Ради, Ради національних представників та судових органів до розгляду справи можуть залучатися експерти з міжнародних організацій, які здійснюють контроль за ситуацією в галузі прав людини в країнах світу.

Розділ III. Державне самовизначення національностей, які не мають державності за межами України

Стаття 15. Тим національностям в Україні, які не мають державності за її межами, закон надає можливість державного самовизначення в межах Української держави за умов стабільності і недоторканості її кордонів.

Стаття 16. Умовами, за яких національності надається право на державне самовизначення, є компактність її розселення, достатня демографічна база, здатність до господарського самозабезпечення і правового самоврядування.

Стаття 17. Форма державного самовизначення визначається виходячи з реального територіального, демографічного, економічного і соціального стану національності.

Стаття 18. Державне самовизначення окремої національності може здійснюватися тільки на підставі референдуму (опитування), на якому за самовизначення проголосувало понад 50% всього населення території, на якій референдум (опитування) проводився.

Стаття 19. Рішення про надання в межах України державного статусу окремій національності виноситься Верховною Радою України за поданням Національної Ради тієї національності, яка претендує на такий статус. Процедура реалізації права національності на державне самовизначення визначається Верховною Радою України разом з юридичним суб'єктом, який виступає від імені національності, а також офіційними представниками всіх зацікавлених сторін.

Розділ IV. Національно-територіальна автономія

Стаття 20. На територіях рад, де представники однієї з неукраїнських національностей складають понад 50% населення, можуть утворюватися національні адміністративно-територіальні одиниці (національні райони, національні селища, національні сільські ради).

Стаття 21. Підставою для утворення національної адміністративно-територіальної одиниці є наслідки референдуму (опитування), на якому за неї проголосувало понад 50% населення території, на якій проводився референдум (опитування).

Стаття 22. Рішення про утворення національної адміністративно-територіальної одиниці виноситься Верховною Радою України за поданням органів влади тієї місцевості, де пропонується утворення такої одиниці. Процедура утворення національної адміністративно-територіальної одиниці

визначається Верховною Радою України разом з офіційними представниками всіх зацікавлених сторін.

Стаття 23. В тих випадках, коли територія компактного проживання національної (етнічної) групи поділена між різними адміністративно-територіальними одиницями, закон надає їй право ставити питання про перегляд існуючого адміністративно-територіального поділу. Рішення про зміну адміністративно-територіального поділу виноситься Верховною Радою України з урахуванням волевиявлення населення згідно з чинним законодавством.

Стаття 24. Органи місцевого самоврядування національної адміністративно-територіальної одиниці здійснюють свої функції згідно з законом "Про місцеві ради народних депутатів України і місцеве самоврядування", будучи автономними у вирішенні питань господарювання на своїй території, визначення мови діловодства, навчання і місцевих засобів масової інформації, напрямів культурного розвитку за умови, що не будуть ущемлюватися національні права громадян іншої національності, які проживають на їх територіях.

Стаття 25. Представники інших національностей на території національно-територіальної автономії мають право на самоорганізацію у формі національної общини відповідно до статті 10-ї даного закону.

Стаття 26. Рішення про ліквідацію національної адміністративно-територіальної одиниці може бути винесено Верховною Радою України. Підставою для такого рішення може бути тільки волевиявлення більш як 50% населення одиниці, або явна політика дискримінації інших національностей з боку тієї національності, яка дала назву національній адміністративно-територіальній одиниці.

Розділ V. Національно-персональна автономія

Стаття 27. Кожна національна (етнічна) група в Україні має право на утворення національно-персональної автономії як форми національного об'єднання, яке представляє і захищає права її членів.

Стаття 28. Рішення про утворення національно-персональної автономії виноситься Верховною Радою України на підставі подання від організацій, що репрезентують ту національність, яка вимагає такої автономії, або на підставі колективного звернення громадян цієї національності, якщо під зверненням підписалося не менш як 1 тис. осіб або не менш як половина громадян цієї національності, якщо її кількість не перевищує 1 тис. осіб.

Стаття 29. До компетенції національно-персональної автономії належить облік громадян даної національності шляхом складання національних кадастрів, утворення органів, які виступають від імені даної групи і організовують роботу, спрямовану на її всебічний розвиток.

Стаття 30. Занесення громадян до національних кадастрів, а рівно викреслення їх з національних кадастрів проти їхньої волі забороняється. Кожен громадянин є вільним у входженні або виході з національного кадастру.

Стаття 31. Рішення про ліквідацію національно-персональної автономії виноситься Верховною Радою України тільки за рішенням вищого форуму національної групи, або коли кількість її членів скоротилася до розміру, при якому вони перестають виступати окремою групою.

Розділ VI. Захист від дискримінації за національною або расовою ознакою

Стаття 32. Кожен громадянин України має право на захист з боку Української держави від дискримінації за національною або расовою ознакою.

Під дискримінацією за національною або расовою ознакою розуміється явне або приховане обмеження прав громадян через їхню національну чи расову приналежність в питаннях юридичної захищеності, працевлаштування, соціального просування, доступу до освіти, образа національних почуттів та національної гідності словом чи ділом, а також надання переваг одній з національностей перед іншими в питаннях її розвитку.

Заходи, спрямовані на пріоритетний розвиток однієї з національностей, яка зазнала занепаду внаслідок дискримінаційної політики щодо неї, закон не визнає як дискримінацію інших національностей за умови, що ці заходиноситимуть тимчасовий характер і будуть припинені по досягненню поставленої мети.

Стаття 33. Юридичний захист громадян від дискримінації за національною або расовою ознакою здійснюється через судові органи згідно з чинним законодавством.

Стаття 34. Закон дозволяє залучення міжнародної експертизи для встановлення фактів дискримінації за національною ознакою.

Стаття 35. Кожен громадянин і кожна національна група мають право на повну компенсацію матеріальних і моральних збитків, заподіяних їм внаслідок дискримінації, в тому числі примусової депортації, незалежно від терміну давності.

Розділ VII. Національний розвиток

Стаття 36. Всі національності в Україні мають рівні права на вільний економічний, соціальний, культурний, демографічний розвиток.

Стаття 37. Всі громадяни України мають рівні права на діяльність, спрямовану на забезпечення політичних, соціальних, економічних, культурних інтересів національностей, до яких вони себе відносять, якщо ця діяльність не суперечить Конституції України і чинному законодавству.

Стаття 38. Закон надає право представникам всіх національностей на створення організацій (товариств, об'єднань, асоціацій тощо) з метою сприяння національному розвитку.

Національні громадські організації мають право на пільги в питаннях оподаткування, найма приміщень, забезпечення обладнанням і матеріалами.

Стаття 39. Частина прибутку державних, громадських, приватних, кооперативних підприємств та організацій, яка йде на культурно-просвітницьку роботу, якщо наслідком цієї роботи не є комерційна вигода, звільняється від оподаткування, що має бути відбитим у відповідних законодавчих актах Української держави.

Стаття 40. Національності, які економічно не спроможні самостійно забезпечити свій розвиток, мають право на державні програми свого розвитку та на їх фінансове забезпечення з державних коштів.

Стаття 41. Національності в Україні вільні від державного втручання у визначення пріоритетних напрямів свого розвитку.

Стаття 42. Національні громадські організації та окремі громадяни мають право вільного спілкування і співробітництва, обміну інформацією з державними, громадськими організаціями і окремими громадянами інших країн з питань сприяння розвитку національностей в Україні.

Заключна частина

Застосування даного закону в Українській державі має здійснюватися з врахуванням світового досвіду в галузі захисту прав людини при обов'язковому обміні інформацією з усіма зацікавленими установами та організаціями незалежно від їхнього місцезнаходження. Якщо положення даного закону суперечать міжнародним договорам, до яких приєдналася Україна, то застосовуються положення міжнародного договору.

№ 29

ЗАЯВА ПРЕЗИДІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ ЩОДО ЗАКОЛОТУ «ГКЧП»

20 серпня 1991 р.

Громадяни України!

Рада Національностей Народного РУХу України оцінює антиконституційну акцію, здійснену 19.08.91 р. групою, яка назвала себе "Державний комітет по надзвичайному стану", як державний військово-компартійний переворот, що має на меті введення диктатури для того, щоб згорнути демократичні реформи, відродити і посилити тоталітарну систему управління в країні.

Прихід до влади незаконного й злочинного ДКНС відкине суспільство знову до сталінсько-брежнєвських часів, призведе до непоправного удару не тільки по основах демократії, але й по бажанню всіх людей до Незалежності, розвитку національних традицій, мов, культур, відродженню.

РН НРУ засуджує ганебні дії путчистів і звертається до громадян України (до українців, росіян, поляків, євреїв, кримських татар, угорців, вірмен, греків, німців, азербайджанців, до людей всіх національностей та конфесій) із закликом — не виконувати жодного розпорядження узурпаторського, самозваного "комітету", не співробітничати з ним ніякою мірою і формою і слухатися лише законно обраних органів влади.

Президія РН НРУ

11.00 — 20.08.91 р.
Актовий зал СПУ, м. Київ

№ 30

ТЕЛЕГРАМА НА АДРЕСУ ЧЕТВЕРТОЇ СЕСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ВІД ПРЕДСТАВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ТОВАРИСТВ У ДЕНЬ ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

24 серпня 1991 р.

Представники національно-культурних товариств України підтримують проголошення демократичної суверенної держави, прийняття Акта про незалежність України.

Ми розцінюємо це, як єдино реальний шлях до відродження всіх національних культур.

Віце-голова Київської асоціації корейців Світлана Лі
Від Київського товариства поляків М.Ромейко
Ассірійського товариства Є. Варда
Вірменського товариства В. Хачатурова
Чехо-Словацького товариства К. Васіл
Товариство азербайджанців М. Рзаєв
Єврейського товариства О. Бураковський
Грузинського товариства Р. Чілачава
Товариства дагестанців Г. Гасанов
Німецького товариства А. Фольберт
інші...

24 серпня 1991 р.

№ 31

ЛИСТ-ЗАПРОШЕННЯ ДО УЧАСТІ У КОНФЕРЕНЦІЇ «НАЦІОНАЛЬНІ ТОВАРИСТВА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ВІДРОДЖЕННЯ І СУЧАСНІСТЬ»

9 липня 1991 р.

Головам комісій з міжнаціональних відносин краєвих організацій РУХу,
Головам національних товариств,
всім членам національних товариств,
об'єднань, організацій України

Рада національностей РУХу України запрошує Вас взяти участь в конференції "Національні товариства України: проблеми відродження і сучасність", проведення якої заплановане на першу половину вересня ц.р. На конференції планується обговорення проблем національних товариств, їх робота по відродженню національних культур, традицій, мови, питання представництва національних меншин у Верховній Раді України, місцевих радах та побудови незалежної, демократичної України.

Ми закликаємо Вас до співпраці з Радою Національностей РУХу, в складі якої працюють представники майже усіх областей України, усіх краєвих організацій РУХу.

В Україні проживає люди 128 національностей і всі вони однаково потерпіли від нівелюючої "національної політики", яка протягом десятиріч проводилася в Радянському Союзі.

Ми виступаємо за те, щоб громадяни України всіх етнічних груп могли вільно розвивати свої національні традиції, культуру та науку. Щоб держава, її влада якнайшвидше і без усяких передумов узяла на себе старі борги по духовній та матеріальній підтримці всіх національних меншин. Ми за те, щоб були створені умови для спільного вирішення проблем міжнаціональних відносин, розвитку демократії і взаємоповаги до кожного громадянина республіки незалежно від його національної, релігійної чи політичної приналежності.

РН РУХу пропонує об'єднати свої зусилля навколо РУХу — найбільш масової всенародної організації України, організації, завдяки діяльності якої стала можливою демократизація в республіці, виникнення національних товариств, тощо.

Ми простягаємо руку всім демократичним силам України для спільного вирішення національних проблем, для спільних дій по забезпеченню прав і свобод вільної людини — громадянина суверенної України.

Голів національних товариств, керівників комісій з питань міжнаціональних відносин Крайових організацій РУХу просимо довести зміст цього документа до широкого загалу громадян свого регіону без огляду на те, чи співпрацюють вони з РУХом, чи не співпрацюють.

Заявку на участь в конференції просимо направляти на адресу Ради Національностей НРУ.

Схвалено Радою Національностей РУХу

9 липня 1991 р.

№ 32

МАТЕРІАЛИ ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ

1 серпня 1991 р.

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОБОВ'ЯЗКИ ЗАСТУПНИКА ГОЛОВИ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ З ПИТАНЬ РОБОТИ З НАЦІОНАЛЬНИМИ ТОВАРИСТВАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ В УКРАЇНІ

1. Організація і підтримка зв'язків з національно-культурними товариствами в Україні.

2. Організація спільних з національними товариствами заходів культурного і політичного спрямування.

3. Налагодження взаємодії з національними товариствами, які ще не співпрацюють з НРУ.

4. Організація спільних з національними товариствами акцій на підтримку національного миру в Україні.

5. Підготовка сесій і засідань РН і Президії РН (порядок денний, проекти рішень та ін.).

6. Налагодження роботи і підтримка постійного зв'язку з Комісіями з питань міжнаціональних стосунків крайових організацій НРУ.

7. Організація проробки і правової експертизи проектів нормативних документів ВР і РМ України. Розсилка зауважень і висновків РН та інших документів у відповідні установи.

8. Підготовка документів РН для їх розгляду на Великій Раді і Проводі НРУ. Допрацювання документів по зауваженням керівних органів НРУ.

9. Участь в організації і проведенні масових заходів НРУ в питаннях, що входять в компетенцію РН.

10. Організація роботи РН по вирішенню поточних питань міжнаціональної політики НРУ.

11. Консультація працівників РУХу з питань політики НРУ в міжнаціональних відносинах.

12. Чергування по РН НРУ для консультування працівників РУХу і громадян з питань міжнаціональних відносин.

13. Надання методичної допомоги національним товариствам у вирішенні питань організації їх діяльності.

14. Збір даних про стан і тенденції розвитку міжнаціональних відносин в Україні і окремих регіонах республіки.

15. Організація співробітництва з міжнародними організаціями в справах прав національних меншин.

16. Збір і систематизація публікацій результатів теоретичних розробок питань міжнаціональної політики в Україні і за кордоном.

17. Вивчення установчих документів національних товариств для оцінки їх платформи в національному питанні.

18. Підготовка матеріалів для засобів масової інформації з питань політики НРУ в національному питанні.

19. Розробка і організація виконання річних і поточних планів РН.

Заступник Голови НРУ *О.Лавринович*
Голова РН НРУ *О.Бураковський*

1.08.1991 р.

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОБОВ'ЯЗКИ ЗАСТУПНИКА ГОЛОВИ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ З ПИТАНЬ ЗВ'ЯЗКІВ З ПОЛІТИЧНИМИ ПАРТІЯМИ ТА ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В УКРАЇНІ

1. Організація зв'язків з політичними партіями в Україні.

2. Вивчення національної політики партій, які діють в Україні, в національних питаннях.

3. Збір і систематизація даних про стан української діаспори.

4. Організація спільних з політичними партіями та громадськими організаціями акцій на підтримку міжнаціонального миру в Україні.

5. Вивчення політичної ситуації в прикордонних районах України.

6. Розробка спільних з партіями та громадськими організаціями заяв, проектів документів з питань міжнаціональної політики.

7. Підготовка сесій і засідань РН і Президії РН.

8. Налагодження зв'язків з українською діаспорою за межами України.

9. Підготовка документів РН для розгляду їх на Великій Раді і Проводі НРУ.

10. Участь в організації масових заходів НРУ і партій на підтримку міжнаціонального миру в Україні.

11. Проведення правової експертизи нормативних документів з питань міжнаціональної політики, що готуються до розгляду у ВР України.

12. Організація роботи РН і Проводу НРУ по вирішенню питань міжнаціональної політики.

13. Чергування по РН для консультування працівників РУХу і громадян з питань міжнаціональних відносин.

14. Підготовка матеріалів для засобів масової інформації з питань міжнаціональної політики.

15. Участь в прес-конференціях, конференціях, "круглих столах", з питань міжнаціональних відносин.

16. Зв'язок з Комісією ВР України з питань міжнаціональних відносин.

17. Організація співробітництва з міжнародними організаціями у справах міжнаціональних відносин.

18. Розробка пропозицій по виробленню політичної лінії НРУ в питаннях міжнаціональних відносин.

Заступник Голови НРУ *О. Лавринович*
Голова РН НРУ *О. Бураковський*

1.08.1991 р.

ЛИСТ-ЗАПРОШЕННЯ НА КОНФЕРЕНЦІЮ «НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ТОВАРИСТВА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ВІДРОДЖЕННЯ І СУЧАСНІСТЬ»

Шановний голово!

13—14 вересня 1991 р. у Києві відбудеться конференція "Національно-культурні товариства в Україні: проблеми відродження і сучасність", яку проводить Рада Національностей у відповідності з рішенням Проводу РУХу.

Запрошуємо взяти участь в конференції представників Вашої Комісії. Для розробки порядку денного конференції прошу до 10 вересня ц.р. сповістити в Раду Національностей РУХу про бажання представників Вашої Комісії виступити на конференції з доповіддю чи повідомленням.

Рада Національностей пропонує обговорити на конференції організаційні засади і план спільної діяльності представництв національних груп, що проживають в Україні. При загальній згоді делегатів конференції міг би бути створений координаційний орган, який мав би бути позапартійним і основним своїм завданням мав би представництво інтересів національних меншостей в органах влади України.

Прізвище учасника, час його прибуття в Київ і необхідність бронювання місць у готелі просимо сповістити по телефону 224-91-51 до 10 вересня ц. р.

Довідки про місце і час початку конференції учасники можуть одержати за вказаним вище телефоном.

Заступник Голови НРУ *О. Лавринович*
Голова РН РУХу *О. Бураковський*

1.08.1991 р.

№ 33

МАТЕРІАЛИ IV СЕСІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ

13 вересня 1991 р.

ДОПОВІДЬ ГОЛОВИ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ О. БУРАКОВСЬКОГО

Вельмишановне товариство!

Колись наші пращури, ще в ті часи, коли мати рабів було престижно, все ж таки кожні 7 років відпускали майже всіх. Йдіть, люди добрі, живіть вільними. Але не всі користалися з цього. Звикли до рабства. І тоді їм пробивали у вухах дірку: дивіться — ці люди відмовилися від свободи самі.

Сьогодні ніхто нікому не пробиває вуха, але якщо б це робилося, багато з нас мали б таку прикрасу. І це лише тому, що багато десятиріч лицемірство і брехня були законами життя суспільства.

Колись Черчіль казав, що демократія — дуже гірка форма відносин, але кращої люди ще не придумали. Ще категоричніше з приводу демократії висловився Байрон. Це так, демократія — не є гарантією загальноспільної гармонії. А тим більше — гармонії міжнаціональної. І, все ж таки, до такої гармонії можна йти, якщо не обмежуватись загальними деклараціями.

Століттями жили і живуть в Україні десятки різних етнічних груп. Ідеологізований стереотип зображує їхнє минуле і сучасне як ілюстрацію споконвічної дружби і братерства. Це напівправда. Правда тільки в тому, що саме на цій землі знайшли вони свою Батьківщину. Але неправда в тому, що в реальному житті всі вони більшою або меншою мірою зустрічалися з перешкодами в галузі освіти, соціальної мобільності, забезпечення національно-культурних проблем тощо.

Коли не рахувати росіян, переважна більшість національностей в Україні зупинилася у своєму демографічному зростанні, а кількість багатьох скоротилася. Одна з причин цього — асиміляція, що її десятиліттями прославляли як вияв інтернаціоналізму. Насправді — це тривожний симптом, бо люди найчастіше зрікаються своєї національності тому, що не бачать для неї життєвих перспектив. Представники ряду етнічних груп залишають Україну. Вони роблять це з болем, зневірившись у національній справедливості.

Про все це стало можливим говорити в повний голос після демократизації суспільного життя в Україні, після розгортання руху за відродження національних культур народів, які живуть на українській землі. Виникли десятки національно-культурних товариств різної спрямованості, з відмінностями у своїх політичних та ідеологічних симпатіях. Нерідкі випадки, коли в середовищі однієї етнічної спільності виникають товариства з протилежними уявленнями щодо змісту і характеру своєї роботи. Така особливість етнічного відродження не являє собою загрози демократичному процесу, навпаки, вона є свідченням того, що плюралізм стає справжньою реалією нашого життя. Водночас, справжній демократизм можливий лише за умови рівноправного становища всіх національно-культурних товариств, гарантованого відповідними правовими актами, за умов, коли люди всіх націй зможуть почувати себе господарями.

Саме цю мету поставила перед собою з першого дня існування Рада Національностей Народного РУХу України. Два роки тому 9 вересня 1989 р. народився РУХ — масова громадсько-політична організація, що виникла як вияв народної ініціативи за оновлення суспільства.

І всі ці два роки працювала РН РУХу, не підпорядкована, як і РУХ в цілому, жодній громадській чи державній установі.

За цей час РН НРУ розробила свою Програму, Положення про РН, Декларацію принципів, напрями роботи, прийняла Перспективний план відродження національних культур народів України.

Було розроблено і виголошено десятки декларацій, ухвал, звернень, відозв. Такі як: Про допомогу кримським татарам; До Верховної Ради України; До обласних, міських, районних, селищних рад народних депутатів;

Заява з приводу подій у Перській затоці; З приводу 50-ї річниці початку фашистського геноциду щодо єврейського народу, багато інших.

З ініціативи РН НРУ в лютому 1990 р., коли по Києву, по всій Україні поширювались чутки щодо погромів, було проведено мітинг на площі Незалежності.

Але найбільше випробування впало і на наші плечі в час компартійно-військового перевороту. У ці часи всі демократичні сили України, всі партії, громадські організації, незалежно від їх орієнтації, об'єдналися навколо РУХу. В ці часи саме РУХ виявився єдиною цементуючою силою для всіх людей, які вже відчули смак свободи. У ці три дні саме в Спілці письменників України, у цьому залі, майже цілодобово відбувалися засідання, прес-конференції, розроблявся план спільних дій. 20 серпня об 11.00 зібралися члени Президії РН і прийняли може найважливіше із своїх звернень до громадян України, в якому засуджувався антиконституційний державний військово-компартійний переворот, було проголошено заклик до громадян не виконувати жодних розпоряджень путчистів. Рада націй витримала перевірку страхом.

Товариство! Сьогодні в РН РУХу працюють представники багатьох національно-культурних товариств України: ассірійського, білоруського, вірменського, грецького, єврейського, корейського, польського, російського, румунського, чехо-словацького, азербайджанського, кримських татар, литовського, інших.

В багатьох крайових організаціях РУХу було обрано, за рішенням V сесії Великої Ради РУХу, комісії з міжнаціональних стосунків, основною метою яких є консолідація сил національних меншин, допомога у відродженні їхніх культур, традицій, мови та ін.

За участю майже всіх представників цих комісій на Позачерговій сесії РН було розглянуто проекти законів УРСР "Про національні меншості" і "Про національні адміністративно-територіальні одиниці".

Це грунтовне обговорення закінчилося розробкою зауважень до обох проектів, а також спеціальної постанови, які були передані у Верховну Раду УРСР, а також у Раду Міністрів.

Вельмишановне товариство! Сьогодні в Україні відбувається велика історична подія: Україна здобула державну незалежність. Майже три з половиною сторіччя йшла вона до цього. А дві попередні спроби здобути незалежність закінчилися поразками у 1654 і 1922 рр, які відкидали народ України до стану диктату і повної безправності. Тому, мабуть, саме сьогодні можна говорити про початок дійсної демократизації суспільства, про що мріяли і за що боролися десятки поколінь людей, які, незалежно від національності чи віросповідання, любили цю багатостраждальну землю. Всім нам: українцям, росіянам, полякам, білорусам, молдаванам, румунам, кримським татарам, вірменам, німцям, грекам, ассірійцям, азербайджанцям, болгарам, євреям, представникам більш як ста національностей судилося жити на одній землі. У кожного з нас різні історичні корені, різні традиції, різна мова, спадщина. Але в той же час наші долі переплелися, доповнили одна одну і створили неповторний міжнаціональний пласт під назвою "народ України". Всі ми не мали свободи, всі були під страшним пресом тотальної уніфікації, деформування особистості, знищення національної і людської гідності. Але сьогодні вже можна собі дозволити

підняти голову, не йти шляхом приниження чи диктату, не ставати інструментом приборкання національних товариств, чия діяльність розходиться з офіційною політикою, як стало це з зареєстрованим Радою Міністрів УРСР 2 серпня 1990 р. "Статутом Ради національних товариств Української РСР", яку проголошено (цитую) "єдиним органом громадськості на території УРСР", і навіть більше того, їй надано "право заснування і реєстрації товариств, що утворюються", тим самим поставивши у пряму залежність від неї всі нові товариства. Крім того, "Статут" цієї "Ради", вимагає, щоб кожна етнічна спільність була представлена тільки одним товариством, бо коли вони існують різні у однієї національності, то "вони можуть входити до "Ради" лише з правом дорадчого голосу". Фактично, йдеться про тоталітаризацію всіх етнічних спільностей України, про виключне право "Ради" говорити від імені народу України, маючи суттєві переваги перед іншими товариствами.

Останню крапку в орієнтації згаданої "Ради" дає записка сьогодні вже не існуючого ЦК КПУ, підготовлена 19 квітня 1991 р. (№792/105), в якій чітко означений курс на підтримку "Ради" і на конфронтацію з тими товариствами, що підтримують РУХ та інші некомпартійні структури. Все це не має нічого спільного з демократією і створює дуже небезпечний прецедент.

Дорогі друзі, національне відродження в Україні для всіх нас тільки починається. І щоб здійснити його — треба всім нам об'єднатися навколо демократичних рухів, навколо демократичних сил України. Сьогодні на заваді діяльності майже всіх національних товариств стоїть відсутність елементарних умов для конкретної роботи: немає приміщень, телефонів, залів для спілкування, для виступів художніх колективів, демонстрацій, виставок. Майже немає національних шкіл, інститутів, видавництв, кафедр, театрів. Немає закону про національні права громадян України, не розроблено питання представництва інтересів десятків малочисельних народів у Верховній Раді УРСР, досі не працюють закони проти шовіністичних, дискримінуючих дій щодо тих чи інших національних груп та багато іншого. Спостерігалася явна тенденція до перетворення національних організацій у "потьомкінські села".

Тому ми запрошуємо Вас, представників різних національних груп населення, різних політичних орієнтацій, людей різного віросповідання обговорити на цій конференції спільні проблеми. Ми виступаємо за те, щоб громадяни України усіх етнічних груп могли вільно розвивати свої національні традиції, культуру, науку. Щоб держава якнайшвидше і без усяких передумов узяла на себе старі борги по духовній та матеріальній підтримці всіх національних меншин. Ми за те, щоб були створені умови для спільного вирішення проблем міжнаціональних відносин, розвитку демократії і взаємоповаги до кожного громадянина республіки незалежно від його національності, релігійної чи політичної орієнтації.

Ми простягаємо руку всім демократичним силам України для спільних дій по забезпеченню прав і свобод людини.

При загальній згоді делегатів конференції, представників всіх національних груп міг би бути створений сьогодні координаційний орган чи комітет, який би мав бути позапартійним і мав єдине завдання: підготувати загальнореспубліканські збори Ради Національностей України.

І на закінчення я знову хочу повернутися до історії наших пращурів. Колись, щоб замолити гріхи, вони брали козла, йшли за місто до пустелі й там відпускали його. Якщо він тікав у пустелю — всі раділи: відпустив Бог гріхи. Якщо ж козел біг знову у місто, люди падали на коліна і знову зверталися з молитвою до Бога. З тих пір майже у всіх суспільствах, коли настає криза влади, починають шукати "козла отпущения". І досі всіх нас штовхають іноді на цей шлях. Я певен, РУХ, його Рада Національностей, підуть іншим шляхом.

Дякую за увагу.

Голова РН НРУ *О. Бураковський*

13.09.1991 р.
м. Київ

ПРОГРАМА IV СЕСІЇ РН НРУ
КОНФЕРЕНЦІЯ «НАЦІОНАЛЬНІ ТОВАРИСТВА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ВІДРОДЖЕННЯ І СУЧАСНІСТЬ»

10.00—11.00 — реєстрація учасників сесії;
11.00—11.15 — відкриття сесії. Інформація про результати реєстрації, вибори президії, секретаріату, редакційної комісії затвердження регламенту і порядку денного;
11.15—11.30 — доповідь Голови РН О. Бураковського "Рада Національностей РУХу і національні меншості в Україні"
11.30—11.40 — співдоповідь заступника Голови РН К. Васіла "Загальні проблеми відродження національних структур в Україні"
11.40—11.50 — співдоповідь заступника Голови РН В. Гейченка"Проблеми національного відродження кримських татар";
11.50—13.00 — обговорення доповідей, виступи представників національних товариств України, громадських організацій;
13.00—14.30 — обідня перерва;
14.30—16.00 — дальше обговорення і виступи учасників конференції;
16.00—17.00 — прийняття резолюцій, ухвал, звернень;
17.00—17.30 — закриття IV сесії РН РУХу, об'яви тощо
17.30—19.00 — прес-конференція учасників сесії, конференції.

Регламент сесії: доповідь — 15 хв., співдоповіді — 10 хв., виступи — до 5 хв., повторні виступи, репліки — до 3 хв.

СПУ, вул. Орджонікідзе, 2
м.Київ

ЗВЕРНЕННЯ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ ДО ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Дорогі співвітчизники!

Сьогодні в Україні відбувається велика історична подія: після спроби компартійно-військових путчистів повернути країну до тоталітаризму народ піднявся і скинув кайдани. Україна здобула державну незалежність, над Верховною Радою замайорів національний синьо-жовтий прапор.

Україна йшла до цього майже три з половиною століття. Дві попередні спроби здобути національну незалежність закінчилися поразками 1654 і 1922 рр., які відкидали народ України до стану повного безправ'я і

Саме сьогодні починається дійсна демократизація суспільства, відбувається те, про що мріяли і за що боролися покоління людей, які, незалежно від національності і віросповідання, любили багатостраждальну нашу землю.

Дорогі друзі! Всім нам — українцям, росіянам, полякам, білорусам, молдаванам, румунам, євреям, кримським татарам, болгарам, вірменам, німцям, грекам, ассірійцям, азербайджанцям, словакам, представникам понад ста національностей судилося жити на одній землі. В кожного з нас різні історичні корені, різна мова, культурна спадщина. Але в той же час всі ми складаємо єдиний народ України. Всі ми не мали свободи, всі були під страшним пресом тотальної уніфікації, деформування особистості, знищення національної і людської гідності.

Єдиною сьогодні республіканською масовою організацією, що першою піднялася на захист всіх народів України, є РУХ. Ще на першому своєму з'їзді він звернувся до всіх неукраїнців України із закликом єднання, проголосив ухвалу проти антисемітизму, всіма своїми заходами домагався міжнаціонального миру в Україні.

Зараз знову поширюються плітки про РУХ, про інші демократичні організації, яким приписують український шовінізм. Не вірте пліткам! РУХ рішуче відмежовується від шовіністичних гасел, засуджує діяльність тих організацій, які проповідують ідеологію національної виключності. Давайте тверду відсіч будь-яким проявам шовінізму, використовуйте для цього всі можливості, надані законом. Разом викоренимо релікти шовіністичної політики і психології у всіх сферах нашого життя.

Співвітчизники! Національне відродження в Україні для всіх нас тільки починається. Його подальша доля залежить від того, кому народ довірить владу. Закликаємо на виборах Президента України віддати голоси представникам демократичних сил, підтримати Акт проголошення незалежності України. Єднаймося!

Рада Національностей Народного РУХу України

13 вересня 1991 р.

ЗВЕРНЕННЯ ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ Л. КРАВЧУКА

17 вересня 1991 р.

Голові Верховної Ради України
Пану Леоніду Кравчуку

Вельмишановний пане Голово!

4 вересня 1991 року Ви мали зустріч з представниками національно-культурних товариств. Такі зустрічі ми вітаємо і вважаємо, що вони мають стати традиційними. Але нам не зрозуміло, чому були запрошені тільки представники тих товариств, які співпрацюють з Радою національних товариств України, очолюваною паном І.Левітасом.

Згадана Рада була створена ЦК КПУ й мала основною метою внести розкол у національно-визвольний рух, бути альтернативою Раді Національностей НРУ. Рада об'єднувала тільки ті товариства, що співпрацювали з КПУ. На нашу думку, 4 вересня ц. р. було переконливо

продемонстровано, що, незважаючи на припинення діяльності КПУ, створені нею структури продовжують діяти в тому ж дусі, дезінформуючи органи влади та їхніх керівників щодо реального стану справ.

Тривога за зваженість політики влади України в національному питанні не покидає нас ще тому, що подальші події підтвердили невипадковість такого диференційованого підходу з боку органів влади України до різних національно-культурних товариств. Так, 16 вересня ц. р. голова Комісії з національних питань при Кабінеті Міністрів України п. Ю. Олененко проводив нараду з представниками національно-культурних товариств, на яку були запрошені знову ж тільки представники тих товариств, які співпрацюють з п. І. Левітасом. І це після того, як за три дні до цього п. Ю. Олененко брав участь у конференції "Національні товариства України: проблеми відродження і сучасність", яку проводила Рада Національностей НРУ.

Хочеться вірити, що Ваш вихід з КПУ означає розврив з її антинародною політикою, в тому числі й у національному питанні, що Ви будете підримувати рівноправні відносини з усіма національними товариствами України, не дозволяючи дискримінувати жодне з них.

Зберігаємо сподівання, що на наступні зустрічі з вищими посадовими особами України запрошуватимуться представники всіх національно-культурних товариств, незалежно від їхньої політичної спрямованості.

Рада Національностей Народного РУХу України

17 вересня 1991 р.

ЛИСТ ГОЛОВИ РУХУ п. І. ДРАЧА ДО ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

13 вересня 1991 р.
До Президії Верховної Ради України

Демократизація суспільного життя в Україні позначена розгортанням руху за відродження національних культур народів, які живуть на українській землі. Виникли десятки національно-культурних товариств різної спрямованості, з відмінностями у своїх політичних та ідеологічних симпатіях. Нерідкі випадки, коли в середовищі однієї етнічної спільності виникають товариства з протилежними уявленнями щодо змісту і характеру своєї роботи.

Така особливість етнічного відродження не являє собою загрози демократичному процесу, навпаки, вона є свідченням того, що плюралізм стає справжньою реалією нашого життя. Водночас, справжній демократизм можливий лише за умови рівноправного становища всіх національно-культурних товариств, гарантованого відповідними правовими актами.

Рада Міністрів Української РСР своєю постановою від 2 серпня 1990 року № 168 "Про реєстрацію Статуту Ради національних товариств Української РСР", зареєструвала Статут, ухвалений на установчих зборах Ради національних товариств 6 лютого 1990 року. Автори статуту оголосили в ньому, що "засновниками Ради є національні товариства Української РСР", причому перелік цих товариств не подано.

У малообізнаної з реальним станом справ людини може утворитися враження, ніби в утворенні "Ради" взяли участь всі без виключення існуючі на той час національні товариства. Насправді, до "Ради" увійшла лише частина товариств.

Згадана обставина не була б такою небезпечною з точки зору демократії, якби не окремі положення "Статуту", який, після його утвердження Радою Міністрів УРСР, стає по суті інструментом приборкання тих товариств, чия діяльність розходилася з офіційною на той час лінією. Перш за все, "Рада", до якої увійшла лише частина товариств, отримала право на статус "єдиного органу громадськості на території УРСР", і навіть більше того — "право заснування і реєстрації товариств, що утворюються". Тим самим всі нові товариства від початку поставлені у пряму залежність від "Ради".

По-друге, "Статут" по суті вимагає, щоб кожна етнічна спільність була представлена одним товариством, бо коли існують різні товариства однієї національності, то "вони можуть входити до Ради лише з правом дорадчого голосу", поки не утворять єдиного республіканського товариства. Фактично, мова йде про тоталітаризацію етнічних спільностей.

Таким чином, національні товариства, що стали засновниками "Ради", отримали з рук Ради Міністрів УРСР виключне право говорити від імені народів України, а також суттєві переваги над іншими товариствами. Хоча ні в згаданій постанові Ради Міністрів, ні в "Статуті Ради національних товариств" переліку цих товариств-засновників немає, ряд фактів свідчить про те, що право на особливий статус отримали ті товариства, що орієнтувалися на ЦК КПУ, стали провідниками його політичної лінії.

Зокрема, в доповідній записці до ЦК КПУ, підготовленій 19 квітня 1991 р. В.Острожинським і О.Смолянниковим (№792/105), чітко означений курс на конфронтацію з тими товариствами, що підтримують РУХ та інші некомпартійні політичні структури, і водночас — на підтримку товариств, які підтримують політичний курс КПУ. За наслідками "записки" тодішній перший секретар ЦК КПУ С. Гуренко 21 квітня 1991 р. дав доручення цілому ряду членів КПРС, які займали відповідальні посади, щодо здійснення запропонованих в ній заходів. Тим самим національні товариства в Україні поставлені перед вимогою підкорятися курсу тієї політичної організації, яка має владу, що не має нічого спільного з демократією і створює дуже небезпечний прецедент у практиці політичного життя незалежної української держави.

Виходячи з вищенаведеного, звертаємось до Верховної Ради України з проханням відмінити постанову Ради Міністрів УРСР від 2 серпня 1990 року № 168 "Про реєстрацію Статуту Ради національних товариств", поставивши тим самим всі національні товариства в Україні в рівноправні умови.

Голова Народного РУХу України, Народний депутат України *Іван Драч*

Голова РН РУХу *О. Бураковський*

Підготовлено Радою Національностей Народного РУХу України 13 вересня 1993 р.

ЗВЕРНЕННЯ ДЕЛЕГАТІВ КОНФЕРЕНЦІЇ ТА IV СЕСІЇ РН НРУ ДО ГОЛОВИ РУХУ п. І. ДРАЧА

13 вересня 1991 р.

Голові Народного РУХу України
І. Ф. Драчу

Шановний Іване Федоровичу

В русі за становлення демократії в Україні, зміцнення її незалежності об'єднуються громадяни України різних національностей. Водночас, в політичному житті нашого суспільства зустрічаються явища, які не можуть не викликати здивування, і навіть обурення. Одне з них — діяльність Української Націоналістичної Спілки (УНС). Проводячи регулярно у Спілці письменників України свої збори, активісти цієї спілки перетворили їх на вогнище шовіністичної, здебільшого антиросійської пропаганди. Доповіді, що виголошуються на цих зборах, спрямовані на утворення негативного образу росіянина, який зображується загарбником, варваром, неробою, одвічним ворогом української нації. Це поєднується з тезами про те, що нація по-справжньому живе, а не існує, лише у боротьбі з іншою нацією. Пропагується "хорватський варіант" здобуття незалежності як найбільш реальний. Дії демократів трактуються як наївні, або як такі, що переслідують особисті або групові цілі.

Рада Національностей НРУ вважає за потрібне зауважити з приводу вищенаведеного, що пропагандистська діяльність Київської організації УНС неприпустима, вона є образою гідності представників іншої нації, здатна завдати великої шкоди процесу становлення демократичної України. Об'єктивно ця діяльність грає на руку російським шовіністам, які намагаються збудити антиукраїнські настрої серед росіян в Україні, викликати у них негативне ставлення до ідеї української незалежності. Нарешті, діяльність УНС суперечить діючому законодавству нашої республіки.

Виходячи з вищенаведеного, Рада Національностей вважає за необхідне, щоби керівництво РУХу офіційно відмежувалося від ідеологічної платформи УНС і рішуче засудило її як несумісну з цілями і завданнями Народного РУХу України. Такий крок необхідний в зв'язку з тим, що свою пропаганду УНС проводить у супроводі української національної символіки, під гаслом української незалежності і тому у свідомості пересічного громадянина ототожнюється з діяльністю РУХу.

Одночасно просимо Вас дати вказівку про заборону на проведення акцій УНС у приміщенні Спілки письменників України.

Прийнято на конференції національних
товариств України та на IV сесії РН РУХу

13.09.1991 р.

РЕЗОЛЮЦІЯ КОНФЕРЕНЦІЇ «НАЦІОНАЛЬНІ ТОВАРИСТВА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ВІДРОДЖЕННЯ І СУЧАСНІСТЬ»

13 вересня 1991 р.

Заслухавши і обговоривши питання, пов'язані із сучасним станом відродження національних культур в Україні, конференція відзначає, що

проголошенням Акту про незалежність України утворено нові можливості для подальшого процесу відродження національних культур народів, що проживають на Українській землі. З падінням імперських структур відкривається шлях до побудови в Україні демократичного суспільства, вільного від національної дискримінації, заснованого на принципах гуманізму і дотримання прав людини.

Перебіг подій в Україні довів, що серед її населення, за окремими випадками, не знайшли розповсюдження ідеї шовінізму, чорносотенства, ксенофобії. Україна може пишатися тим, що в цей час її минули національні чвари, погроми, міжетнічна напруженість.

Серед представників різних національностей збуджується інтерес до своїх національних культур, прагнення до їх відродження. На грунті солідарності у боротьбі за побудову незалежної української держави зростає почуття взаємоповаги між національностями в Україні.

Разом з тим, існує цілий ряд перешкод на шляху реального відродження національних культур. Майже всі національно-культурні товариства не мають приміщень для нормальної роботи, необхідних коштів і обладнання. Товариства поставлені у нерівноправні умови. Перевага з боку влади досі віддається тим товариствам, які були утворені компартійними структурами, що заважає утворенню спільного для всіх координаційного органу.

Справі гармонізації міжнаціональних відносин суттєво шкодять дії окремих організацій та безвідповідальних осіб, які під гаслом української незалежності пропагують ворожнечу щодо інших народів. Подекуди знайшли притулок шовіністичні настрої.

Затягується справа з представництвом національних груп в органах влади, з підготовкою кадрів на терені відродження національних культур.

Конференція вирішує:

1. Звернути увагу органів влади всіх рівнів на неприпустимі умови роботи національно-культурних товариств і закликати їх вирішити всі питання з наданням товариствам цих приміщень, забезпечення їх усім необхідним, в першу чергу коштами.

2. Закликати Кабінет Міністрів розробити державну програму розвитку національних структур в Україні.

3. Вважати за доцільне утворення у Верховній Раді України окремої комісії з міжнаціональних питань, виділивши в її складі підкомісію для з'ясування причин розповсюдження шовінізму та розробки заходів по його подоланню.

4. Звернутися до національних груп в Україні з ініціативою про скликання республіканської наради представників національно-культурних товариств, на якій вирішити питання з формуванням єдиного координаційного органу. З цією метою скласти реєстр всіх функціонуючих в Україні національно-культурних товариств.

5. Активізувати підготовку Форуму народів України. Звернутися до Кабінету Міністрів з проханням надати допомогу у проведенні такої всеукраїнської акції.

6. Увійти до Верховної Ради України з пропозицією про створення при радах всіх рівнів структури у справах, що стосуються інтересів національних груп.

7. Закликати всіх членів національно-культурних товариств давати рішучу відсіч будь-яким проявам національної ворожнечі, шовінізму, застосовувати

з цією метою чинне законодавство. Поновити діяльність організації "Антишовіністична дія" з урахуванням сучасної ситуації в Україні.

8. Ввести в практику виїзні сесії РН НРУ і виїзні конференції з проблем національного відродження.

9. Запропонувати Кабінету Міністрів України утворити позабюджетний фонд розвитку національних культур. Поставити питання про утворення такого фонду перед обласними і районними радами.

10. Доручити Президії РН НРУ організувати зустріч представників національно-культурних товариств з керівництвом Народної Ради у Верховній Раді України.

11. Звернутися до Верховної Ради та Кабінету Міністрів України з вимогою розв'язати проблему повернення в Україну репресованого німецького населення, а також інших репресованих народів.

12. Звернути увагу Верховної Ради та Кабінету міністрів України на неприпустимість зволікання з вирішенням проблеми кримсько-татарського народу.

Прийнято делегатами конференції
13 вересня 1991 р.

м. Київ

ЛИСТ ДО ГОЛОВИ КОМІСІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ О. ЄМЦЯ ТА в. о. ГОЛОВИ КИЇВМІСЬКРАДИ О. МОСІЮКА

13 вересня 1991 р.

Голові Комісії з прав людини
Верховної Ради України Олександру Ємцю
В. о. Голови Київської міськради Олександру Мосіюку

На сьогоднішній день у Києві створено й діють більш як 30 національно-культурних товариств. Національно-культурні товариства в Києві служать тими осередками, навколо яких об'єднуються аналогічні товариства з інших міст і різних місцевостей України. Частина цих товариств уже мають всеукраїнські центри, що об'єднують представників певної національності на всьому терені України.

На заваді діяльності цих товариств стоїть відсутність елементарних умов для конкретної роботи: немає приміщень, телефонів, залів для виступів художніх колективів, виставок.

Рада Національностей РУХу та представники національно-культурних товариств звертаються до Київської Ради з проханням надати для потреб товариств колишній будинок політосвіти по вул. Володимирській № 38, який належав донедавна компартії України.

У випадку принципової згоди міськради конкретні питання щодо експлуатації будинку та взаємних зобов'язань міськради й національно-культурних товариств можна було б вирішити при зустрічі представників товариств, Ради Національностей РУХу та міськвиконкому.

Голова Народного РУХу України, Народний депутат України *Іван Драч*
Голова Ради Націй Народного РУХу України *Олександр Бураковський*

Прийнято депутатами конференції
13 вересня 1991 р.

№ 34

ЗАЯВА НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ З ПРИВОДУ ПОДІЙ У ПЕРСЬКІЙ ЗАТОЦІ

Серпень 1991 р.

Війна — завжди нещастя для народів. Не є вийнятком з цього огляду і війна в Перській затоці, яка стала наслідком багаторічного протистояння двох систем. У Перській затоці зіткнулися ідеологія, яка виправдовує агресію "історичними правами", "величчю держави", з ідеологією захисту прав людини й народу.

Історія має немало прикладів, коли відсутність опору агресорові, намагання задовольнити його вимоги, призводили до катастрофічних наслідків для народів. Захоплення Австрії, розчленування Чехословаччини, пакт Молотова-Рібентропа призвели до другої світової війни. Військові дії СРСР в Угорщині в 1956 р., Чехословаччині — 1968 р. і, нарешті, в Афганістані в 1979 р. не тільки не принесли добробуту народам цих країн, але й не дали достатку й щастя народам СРСР.

Міжнародна співдружність одностайно висловилася за припинення агресії Іраку проти Кувейту. Нині в СРСР знаходяться діячі, журналісти, котрі називають сили ООН у Перській затоці "так званими міжнаціональними силами", а їхні дії — "воєнною авантюрою", але чомусь не згадують про те, хто ж озброїв Саддама Хусейна сучасними ракетами й танками. Вболіваючи за долю невинних жертв в Іраці, забувають про жертви в Кувейті, Ізраїлі, Саудівській Аравії, вдають, що не знають, хто до останньої миті готував офіцерські кадри для його армії. Чи не кремлівські генерали відчиняли для них двері військових училищ і академій.

Агресор не зупиняється ні перед використанням як заложників іноземних громадян, ні перед терористичними актами по всьому світі. Ігноруючи норми міжнародного співжиття й загальнолідської моралі, агресор сам поставив себе поза законом.

Фактична зміна позиції Кремля в останні дні щодо подій в Перській затоці, підтверджена зміною тональності їхнього висвітлення в центральних засобах масової інформації, змушує Народний РУХ України заявити:

— РУХ як масова громадсько-політична організація висловлює рішучий протест проти спроб будь-якої підтримки режиму Саддама Хусейна.

Ми беззастережно схвалюємо всі вимоги Ради Безпеки ООН. Засуджуючи силові засоби вирішення конфліктів, вважаємо безпосередньо відповідальним за їхнє застосування та за всі наслідки війни Саддама Хусейна і тих політиків, які його підтримують чи намагаються виправдати.

Беручи до уваги можливі зміни в політиці СРСР щодо агресивних дій Іраку, звертаємося до найвищого органу влади в суверенній Україні — Верховної Ради за підтвердженням позиції України, як держави — засновника і члена ООН, висловленої в заяві Голови Верховної Ради УРСР Л. М. Кравчука і маємо надію, що Верховна Рада відмежується від сумнівних спроб реабілітації режиму Саддама Хусейна.

Проект Заяви підготовлений Президією РН НРУ
і був розглянутий ЦП НРУ в серпні 1991 р.

№ 35

ЛИСТ ДО РН НРУ ГОЛОВИ КОМІСІЇ З НАЦІОНАЛЬНИХ ПИТАНЬ КИЇВМІСЬКРАДИ

30 вересня 1991 р.

Голові Ради Національностей НРУ
п. Бураковському О. З.

Шановний Олександре Залмановичу!

Надсилаю на розгляд Ради Національностей документи, які надійшли з Комітету у справах національностей при Кабінеті Міністрів України.

Прошу звернути увагу, що проект постанови був підготовлений без погодження з нашою комісією, а також з міськвиконкомом.

Але враховуючи те, що він надісланий на розгляд до Кабінету Міністрів, прошу розглянути, внести пропозиції, зауваження і надіслати на адресу комісії в тижневий термін з дня одержання документів.

З повагою.

Голова комісії *С. Лі*

№ 36

ЛИСТ-ВІДПОВІДЬ ГОЛОВИ РН НРУ У КИЇВМІСЬКРАДУ

7 жовтня 1991 р.

Голові постійної комісії з національних
питань та впровадження закону
«Про мови в Українській РСР» пані Світлані Денхаківні ЛІ

Шановна Світлано Денхаківно!

Розглянувши документи, які надійшли на адресу Вашої Комісії з Комітету у справах національностей при Кабінеті Міністрів України, Рада Національностей Народного РУХу України повідомляє таке:

1. Запропонований проект постанови Кабінету Міністрів України грунтується на "Переліку доручень за підсумками зустрічі Голови Верховної Ради України Л. М. Кравчука з представниками національно-культурних товариств".

На цю зустріч, ставлення до якої ми висловили в своєму листі до пана Л. М. Кравчука, були запрошені тільки представники тих товариств, які об'єднані так званою Радою національних товариств України, з приводу чого Конференція національних товариств України і IV сесія Ради Національностей НРУ висловилась в листі до Президії Верховної Ради України ще 13.09.1991 року. В ньому обгрунтовується прохання про скасування постанови Ради Міністрів УРСР від 2 серпня 1990 року № 168 "Про реєстрацію Статуту Ради національних товариств", яка ставить усі національні товариства України в нерівні умови.

Тому погодження вищеназваного Проекту з Радою національних товариств, про що говориться в листі голови Комітету п. Ю. А. Олененка, ми розцінюємо як дискримінаційне по відношенню до всіх демократично створених національних товариств України, яких на цей час нараховується

десятки. В зв'язку з чим запропонований проект постанови Ради Міністрів України, побудований на наданні всіх повноважень, а також коштів, приміщень і т. п. тільки Раді національних товариств, ми розцінюємо як такий, що внесе ще більший розбрат у справу відродження культур національних меншин в Україні.

2. Утворення "Державного громадсько-культурного центру міжнаціональних і міжнародних зв'язків на базі Республіканського культурно-освітнього центру "Дружба" Міністерства культури України і театру "Дружба" Спілки театральних діячів України і підпорядкування їх Комітету у справах національностей при Кабінеті Міністрів України, а також створення при Комітеті Координаційного центру з числа представників національних товариств, дослідницького та культурологічного державного центру національних культур ми вважаємо передчасним.

До цього, на наш погляд, мають бути утворені:

при Верховній Раді — Комісія з міжнаціональних стосунків, а при Кабінеті Міністрів — відповідний Комітет, які не повинні призначатися компартійними структурами, як це має місце сьогодні з "Комітетом" при Кабінеті Міністрів, а обиратися, чи хоча б кандидатури членів Комітету і Комісії повинні обговорюватися представниками всіх національних меншин України і одержати підтримку останніх.

Таке рішення було схвалено і у відповідній резолюції форуму інтелігенції України, надрукованій у пресі, про це йдеться і в резолюціях Конференції національних товариств України і 4-ї сесії РН НРУ.

3. На наш погляд, проекти Закону про національні меншини і Декларація прав національностей України повинні бути надруковані в пресі, обговорені у всіх національних товариствах і тільки після врахування всіх думок і зауважень виноситися на обговорення Верховної Ради України. Інший підхід може привести до непоправних наслідків, які хворобу "національного миру" зможуть загнати ще глибше.

4. РН НРУ наголошує на тому, що Київський міськвиконком разом з Київським облвиконкомом вирішення питання "про розміщення Центру національних культур України, Ради національних товариств України в колишньому будинку політосвіти" має зробити тільки в контектсі з наданням всім існуючим національним товариствам, незалежно від їх політичної і громадської орієнтації, окремих приміщень для плідної роботи по відродженню своїх культур. Інакше частина товариств (саме тих, які орієнтуються на Раду національних товариств) будуть мати і те й друге, всі інші — нічого.

5. Рішення найважливіших питань міжнаціональних відносин і відродження культур нацменшин не можна знову вирішувати похапцем, орієнтуючись тільки на Раду національних товариств України.

6. Просимо терміново розглянути цей лист, додані до нього документи, а також рішення форуму інтелігенції України на засіданні Вашої Комісії, запросивши на це засідання представників всіх нацменшин і громадсько-політичних організацій.

З повагою,

Голова Ради Національностей
Народного РУХу України *О. Бураковський*

7 жовтня 1991 р.

№ 37

ВИТЯГ З РЕЗОЛЮЦІЇ ФОРУМУ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ УКРАЇНИ, ПРИЙНЯТОЇ НА ПРОПОЗИЦІЮ РН НРУ

14—15 вересня 1991 р.
м. Київ

п. 5. Форум інтелігенції України пропонує утворити при Верховній Раді України Всеукраїнську Раду з проблем національно-культурного відродження націй і народностей України, а при Кабінеті Міністрів — Комітет із відповідними структурами в столиці України і на місцях.

№ 38

ЛИСТ ДО ГОЛОВИ СЕКРЕТАРІАТУ РУХУ п. В. БУРЛАКОВА

3 жовтня 1991 р.

Голові Секретаріату РУХу України
пану Віктору Бурлакову

Вельмишановний пане Вікторе!

Перебіг подій сьогодення, наростаюча хвиля проблем відродження національних культур майже всіх нацменшин в демократичній суверенній незалежній Україні вимагають від Ради Націй РУХу України набагато більш інтенсивної і плідної роботи, для чого нам конче потрібно вже сьогодні мати в своєму розпорядженні телефон, ксерокс, комп'ютер (редакторське місце), необхідні канцелярські матеріали в необхідному обсязі.

Відкладати надалі вирішення цих питань більше неможливо.

З повагою, Ваш

Голова Ради Націй РУХу України
Олександр Бураковський

3.10.1991 р.

№ 39

РЕЗОЛЮЦІЯ 1-ГО ВСЕУКРАЇНСЬКОГО МІЖНАЦІОНАЛЬНОГО КОНГРЕСУ, ПРОЕКТ ЯКОЇ БУВ ПІДГОТОВЛЕНИЙ ЧЛЕНОМ ПРЕЗИДІЇ РН НРУ п. П. ОСАДЧУКОМ

16 листопада 1991 р.

Виражаючи волю понад ста національно-культурних товариств республіки, делегати І Всеукраїнського Міжнаціонального Конгресу заявляють про свою повну підтримку Акта проголошення незалежності України. Цей державно-правовий документ, прийнятий 24 серпня 1991 р. конституційною більшістю Верховної Ради, грунтується на законному праві націй на самовизначення, передбаченому Статутом ООН та іншими міжнародними актами, відповідає інтересам усіх національностей, що населяють нашу республіку і складають народ України. Він є продовженням і практичним здійсненням Декларації про державний суверенітет України, яка є правовою основою утвердження в незалежній, демократичній Українській державі

священних принципів свободи, гуманізму, соціальної справедливості, рівності всіх громадян незалежно від національності й віросповідання.

Делегати I Всеукраїнського Міжнаціонального Конгресу схвалюють Декларацію прав національностей України і звертаються до Кабінету Міністрів республіки, облвиконкомів, міських і районних виконавчих комітетів Рад народних депутатів вжити невідкладних заходів для реалізації проголошених принципів. Насамперед потрібно втілити в життя основний принцип, згідно з яким представники народів та національних груп обираються на рівних правах до органів державної влади всіх рівнів, займають будь-які посади в органах управління, на підприємствах, в установах та організаціях. Саме через своє представництво в державно-управлінських структурах національності та етнічні групи, що проживають на території України, зможуть в незалежній державі добитися державних гарантій, набути рівних політичних, економічних, соціальних та культурних прав.

I Всеукраїнський Міжнаціональний Конгрес звертається до Верховної Ради з пропозицією ввести відповідні правові норми до нової Конституції України, передбачити в структурі майбутнього українського парламенту створення Палати Націй чи Комітету у справах національностей, які на рівні вищого органу держави вирішували б весь комплекс міжнаціональних проблем, здійснювали протидію шовінізму, антисемітизму, розпалюванню міжнаціональної ворожнечі. Аналогічні структури повинні бути створені в органах виконавчої влади, починаючи від Кабінету Міністрів до обласних, міських, районних виконавчих комітетів Рад народних депутатів (чи мерій і муніципалітетів).

Делегати доручають національно-культурним товариствам до 15 грудня 1991 року подати у Верховну Раду України конкретні поправки до нової Конституції України в тій частині, що стосується забезпечення прав національностей, до законопроекту "Про національні меншості" і пропозиції щодо національного представництва і його структурних форм у виборних та державно-управлінських органах влади.

Зажадати від Комітету у справах національностей при Кабінеті Міністрів України розробити принципи пільгового оподаткування господарської діяльності національно-культурних товариств і пільгової оренди для них приміщень, підготувати положення про порядок повернення національним, національно-релігійним громадам культових приміщень та приміщень культурно-громадського призначення, українських домів та будинків "Просвіти", які раніш їм надлежали і були безпідставно вилучені на користь держави та різних організацій і установ, розробити концепцію державного фінансування національних шкіл та національно-культурних товариств.

Конгрес вважає, що Українська держава повинна закріпити в Конституції свою відповідальність за збереження національної ідентичності та культурно-історичного середовища всіх національностей, що складають народ України, сприяє відновленню і розвитку соціально-економічної інфраструктури на територіях, які вони населяють.

У відповідному Законі необхідно забезпечити всім національним і етнічним групам гарантоване право шляхом висування своїх представників брати участь в роботі Громадської Консультативної Ради національностей при Верховній Раді України і через її посередництво вносити свій вклад у творення законів Української держави.

Конгрес звертається до Верховної Ради з пропозицією прийняти Закон про реабілітацію репресованих народів і водночас до Кабінету Міністрів України з вимогою розробити державну програму повернення в Україну депортованих тоталітарним режимом національностей та етносів, зокрема кримських татар, поляків, німців, що досі позбавлені найбільшого, найсвятішого права — права на Батьківщину.

Зважаючи на те, що протягом багатьох десятиліть КПРС-КПУ вела політику, спрямовану на уніфікацію, денаціоналізацію народів, просити Верховну Раду України прийняти рішення про передачу частини майна КПРС-КПУ (приміщень і коштів), що буде націоналізоване, на потреби відродження національних культур.

І Всеукраїнський Міжнаціональний Конгрес наполягає на вирішенні в органах законодавчої і виконавчої влади таких невідкладних і перспективних проблем:

— Верховна Рада України повинна в грудні 1991 р. прийняти Закон "Про національні меншості" (краще назвати його "Про вільний розвиток національних і етнічних груп та їх право на адміністративно-територіальну й культурну автономію").

— Просити Верховну Раду України прийняти Закон, який включив би рекомендації Верховній Раді Кримської АРСР про організоване й планомірне повернення на Україну кримських татар, німців, греків, вірмен, болгар та інших етносів, які були силоміць виселені тоталітарним режимом.

Передбачити в цьому Законі поширення правових норм на репресовані національності України, вислані під час Великої Вітчизняної війни без слідства й суду в концентраційні табори НКВС — так звані трудармії, робочі колони, будівельні батальйони, які потім в місцях звільнення стали навічно спецзасланцями — Закону України "Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні". Законодавчо забезпечити порядок повернення на батьківщину українців, що були депортовані за межі України. Так само створити правову основу для вільного виїзду за кордон і повернення на батьківщину громадян України, незалежно від національності, політичних поглядів і віросповідання.

— Законодавчо відрегулювати бюрократично ускладнену процедуру оформлення поїздок громадян на свою історичну батьківщину, спростивши її до здійснення поїздок в межах держави.

— В місцях компактного проживання національностей і етнічних груп створювати школи-інтернати, найбільш обдарованих випускників направляти на навчання в історичну Батьківщину.

— Реалізуючи Закон "Про громадянство України", встановити, що в паспорті фіксується норма: "громадянин України", а в анкетах по обліку кадрів відміняється графа про національність.

Конгрес засуджує насильницькі дії на міжнаціональному грунті, всі конфлікти із застосуванням зброї.

Конгрес виступає з ініціативою видання міжнаціонального часопису "Етнос", який повинен би бути звільнений від податків і платежів у бюджет, як і всі національно-культурні товариства в період становлення господарської діяльності, що спрямовується на статутні цілі.

Національне відродження — невідкладна справа демократичної держави.

16.11.1991 р.
м.Одеса

№ 40

ПОЛОЖЕННЯ ПРО РАДУ НАЦІОНАЛЬНИХ ПИТАНЬ ПРИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОМУ (СІЧЕСЛАВСЬКОМУ) КРАЙОВОМУ РУСІ

Рада з національних питань (далі — Рада) утворюється при Дніпропетровському (Січеславському) крайовому РУСі з метою сприяння вільному і необмеженому розвитку національних культур, відродженню національних традицій, збереженню національної ідентичности громадян України, забезпеченню їхніх національних потреб а також з метою запобігання проявам міжнаціональної відчуженості, напруженості та ворожнечі, забезпечення мирного і взаємозбагачуючого розвитку національних груп у Дніпропетровській області.

Рада є консультативним органом і у своїх діях виходить з положень Загальної Декларації прав людини ООН, Паризької хартії та інших пактів, що визначають права людини, нації та національних меншин і груп, визнання рівности прав громадян незалежно від їхньої національної чи релігійної приналежности, визнання самоцінності національних надбань.

У своїх діях Рада керується чинним законодавством і Конституцією України.

До прерогатив Ради належать: розгляд питань, пов'язаних із національними, а в разі необхідності, релігійними проблемами; вироблення рекомендацій для національно-культурних товариств, земляцтв, національних груп; розроблення планів національно-культурного розвитку області та участь у реалізації цих планів; проведення консультацій, в тому числі з органами влади, з усіх питань, пов'язаних з національно-культурним розвитком області.

Рада є органом, незалежним від будь-яких громадських, державних та політичних установ і використовує для реалізації своїх рішень структури національно-культурних товариств та земляцтв і структури Народного РУХу України, а також реквізити цих організацій за їхньою згодою.

Рада сприяє утворенню, розвитку та функціонуванню національно-культурних товариств та земляцтв серед національних груп, встановленню та розвитку зв'язків національно-культурних організацій між собою та зв'язків національних груп з їхньою історичною батьківщиною на користь національної злагоди та поліпшення структури зв'язків України з іншими країнами.

Рада сприяє утворенню, розвитку та функціонуванню релігійних громад, розшуку та поверненню національним та релігійним громадам культових споруд та історично-культурних і релігійних цінностей, незаконно реквізованих у минулі роки.

Рада бере активну участь у запобіганні виникненню міжнаціональних та міжконфесійних суперечок та конфліктів і захисті громадянських та людських прав членів національних і релігійних груп, якщо порушення цих прав пов'язані з національною або релігійною приналежністю чи з діяльністю національно-культурних і релігійних громад.

Рада не втручається у внутрішні справи національно-культурних товариств, земляцтв, національних і релігійних груп. Всі рішення Ради, котрі

тим чи іншим чином стосуються цих угруповань, мають характер рекомендацій.

Вступ до Ради відкритий для представників всіх національних груп. Рада складається з повноважних представників національно-культурних товариств, земляцтв та представників національних груп.

Повноважні представники національно-культурних товариств і земляцтв делегуються до Ради своїми національно-культурними товариствами і земляцтвами. Представники національних груп, котрі не мають утворених національно-культурних організацій, входять до складу Ради за особистою заявою про бажання представляти інтереси своєї національної групи за умови згоди всіх без виключення членів Ради на входження даної особи до складу Ради. Такі представники є тимчасовими і втрачають право представництва своєї національної групи в Раді в разі утворення цією національною групою національно-культурного товариства чи земляцтва, котре надалі делегує до Ради свого повноважного представника. В разі наявності двох або більше національно-культурних товариств або земляцтв, утворених однією національною групою, питання про делегування представника до Ради вирішується шляхом консенсусу між цими товариствами або земляцтвами.

Повноважні представники підтверджують свої повноваження щорічно на дату 1 січня кожного року. Національно-культурне товариство чи земляцтво може відкликати свого представника у Раді з подальшим делегуванням іншого представника або без такого делегування.

Норма представництва у Раді — один член Ради від кожної національної групи.

Засідання Ради відбуваються регулярно 1 раз на місяць. В разі необхідности будь-який член Ради має право скликати надзвичайне засідання. Поважними причинами для скликання надзвичайного засідання вважаються:

1. виникнення загрози міжнаціонального або міжконфесійного конфлікту;
2. виникнення необхідності спільної участі національно-культурних товариств та земляцтв у заходах, котрі не заплановані заздалегідь;
3. факти порушень прав національних або релігійних груп, котрі потребують термінового реагування;
4. інші випадки, котрі об'єктивно вимагають негайних колективних рішень Ради.

Всі члени Ради мають рівні права.

Питання, котрі розглядаються на засіданнях Ради, вирішуються відкритим голосуванням з обовязковим обговоренням.

Організаційні питання, пов'язані з потічною роботою Ради, вирішуються простою більшістю голосів.

Всі інші питання вирішуються кваліфікованою більшістю у 2/3 голосів членів Ради. В разі, якщо будь-який член Ради робить заяву, що ухвалене рішення суперечить інтересам його національної групи, його думка обов'язково заноситься до протоколу, результат попереднього голосування з цього питання вважається недійсним і подальше рішення з цього питання приймається виключно консенсусом всіх членів Ради.

Присутність всіх членів Ради на засіданнях Ради обов'язкова. В разі неможливості присутності на засіданні член Ради у письмовій формі

делегує свій голос іншому членові правління своєї національно-культурної організації чи земляцтва або іншому членові Ради. Таке делегування голосу дійсне протягом місяця.

Члени Ради головують на засіданнях Ради по черзі. Черга на головування встановлюється на засіданні Ради і затверджується протоколом. Обов'язки секретаря Ради виконує член Ради, черга котрого на головування є наступною. В період між засіданнями Ради обов'язки голови та секретаря ради з правом представництва і підпису документів виконують голова та секретар попереднього засідання. Права голови і секретаря Ради не можуть бути делеговані іншим особам. Головою надзвичайного засідання Ради є член Ради, котрий скликав це засідання. Секретар надзвичайного засідання обирається з членів Ради.

Порядок денний чергового засідання готують голова та секретар Ради згідно з поданнями членів Ради, рішеннями попередніх засідань та планами роботи Ради.

Кожне чергове засідання Ради починається звітом попередніх голови та секретаря про зроблену роботу. Після цього голова та секретар передають свої обов'язки новим голові та секретареві згідно з встановленою чергою. Першим питанням порядку денного є затвердження порядку денного засідання, підготовленого попередніми головою і секретарем.

До порядку денного надзвичайного засідання включається єдине питання — те, з приводу котрого це засідання скликане.

Член Ради, котрий припустився образи національної чи людської гідности членів Ради, назавжди втрачає право на членство в Раді. Рішення про висловлення недовіри членові Ради ухвалюється лише консенсусом всіх членів Ради. В разі такого рішення член Ради повинен негайно покинути засідання Ради. Національно-культурна організація, земляцтво або національна група, котру цей член Ради репрезентував, має право на висунення іншого представника до Ради.

Всі засідання Ради відкриті для присутності всіх бажаючих. Право виступу на засіданні Ради особам, котрі не є її членами, надається головою засідання.

Протоколи засідань Ради, затверджені підписами голови і секретаря та печаткою Крайового РУХу, та інші документи Ради зберігаються у виконкомі Крайового РУХу і видаються для ознайомлення всім, хто того забажає, без будь-яких обмежень.

Рада делегує своїх повноважних представників до Ради Національностей Народного РУХу України згідно з нормами регіонального представництва та вимогами до членів Ради Національностей, визначених Положенням про Раду Національностей Народного РУХу України та рішеннями Ради Національностей.

Голова Ради з національних питань
при Дніпропетровському
Крайовому РУСі *Геннадій Сахаров*

№ 41

ЗВЕРНЕННЯ ДО НАСЕЛЕННЯ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ДО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

(отримане РН НРУ у жовтні 1991 р.)

К населению Днепропетровской области

Дорогие земляки и сограждане!

Во все времена наибольшей ценностью для людей был мир. Мир нужен всем независимо от цвета кожи, национальности, религии. Всегда и везде человек, нарушающий законы гостеприимства и сеявший вражду, становился изгоем. В этом мудрость, накопленная человечеством за тысячелетия.

И этим законом — законом гостеприимства и мира, открытостью для всех, кто приходил с добром, всегда славилась Украина. Веками складывалось население многонациональной Украины. За это время все мы научились жить рядом и уважать человеческое и национальное достоинство друг друга. И те немногие моменты истории, когда появлялись вспышки национальной и религиозной розни и нетерпимости, всегда были связаны с попытками разделить население по национальным и религиозным признакам и утвердить власть над ним.

Сегодня мы живем в обществе, освобождающемся от лжи. Ложь, которая десятилетиями рядилась в одежды правды и добра, не умирает сразу. Она еще способна отравлять умы и души наши и наших детей. Мы сегодня начинаем понимать, кому и для чего нужны были Карабах, Андижан, Ош, Фергана, каким ядом отравляли души тех, кто поднял руку на своего брата и соседа.

Украина сегодня является одним из островов национального мира в распавшейся империи зла. В этом заслуга всех нас, не поддавшихся провокациям, попыткам натравить русских, румын, венгров на украинцев, их вместе — на евреев, азербайджанцев, цыган, армян. Мы оказались мудрее и миролюбивее, чем представляли те, кто любой ценой, даже ценой невинной крови, стремился, разделив нас, сохранить свою власть.

Наша Украина, багатая природными ресурсами, славящаяся трудолюбием многонационального населения, народа Украины, встала на путь независимости. На протяжении многих лет наша республика беззастенчиво обиралась. Ее богатства уходили на затыкание дыр разваливающейся союзной экономики, на так называемую интернациональную помощь, на все возрастающие количество и мощь никому не нужного оружия. На нашу долю оставались очереди за самым необходимым, заботы о том, как прокормить наши семьи, за что и во что одеться и обуться самим, одеть и обуть наших детей. Только нашими совместными усилиями мы можем выйти из кризиса, вывести экономику Украины из тупика, в который ее завели правители бывшего Союза.

На территории нашей области проживают люди разных национальностей. Мы обращаемся ко всем — к украинцам, русским, евреям, белорусам, азербайджанцам, армянам, немцам, цыганам, грекам, к представителям

всех национальностей и народностей. Мы просим вас перед предстоящими референдумом по вопросу о государственной независимости Украины и выборами Президента Украины во имя нашего общего будущего, будущего наших детей, подумать о том, за что и за кого отдать свой голос — за развалившуюся и ограбившую нас империю или за демократическое многонациональное государство Украины, за представителя нарождающейся демократии или за бывшего партийного босса. Сегодня наше будущее зависит от нас больше, чем когда бы то ни было, сегодня наш голос решающий. Это наш шанс на лучшую жизнь, на свободный труд в свободном государстве, на взаимовыгодный экономический союз с другими республиками, становящимися, как и Украина, на путь независимости, путь к национальному миру, обеспеченной жизни наших детей. И пусть ваш выбор никогда не осудят ваши дети и внуки.

Думайте, решайте!

Совет по национальным вопросам при Днепропетровском Краевом РУХе.

Члены совета:

Исполнительный комитет Днепропетровского областного Совета народных депутатов.

Исполнительный комитет Днепропетровского городского совета народных депутатов.

Комиссия по вопросам культуры, науки, религии и межнациональным отношениям Днепропетровского областного Совета народных депутатов.

Комиссия по вопросам культуры, науки, религии и межнациональным отношениям Днепропетровского городского Совета народных депутатов. Совет по национальным вопросам при Днепропетровском краевом народном РУХе.

В связи с необходимостью проведения в городе Днепропетровске и Днепропетровской области национальной политики, способствующей реализации национальных прав граждан Украины, сохранения и развития национальных культур, сохранения национальными группами населения своей национальной идентичности просим оказывать содействие существующим и организуемым в городе и области национально-культурным обществам, центрам, клубам и землячествам в получении ими оборудованных телефонной связью помещений для работы и юридических адресов, предоставлении залов, открытых площадок и театральных сцен, эфирного времени на радио и телевидении, организации национальных школ, детских садов, театров, художественных коллективов, издании газет, книг и брошюр.

Выражаем надежду на взаимопонимание и плодотворное сотрудничество.

Совет по национальным вопросам
при Днепропетровском краевом РУХе.
Члены совета

№ 42

ПЕРСПЕКТИВНИЙ ПЛАН РОБОТИ РН НРУ НА 1992 р.
(проект)

Грудень 1991 р.

Зміст заходу	Термін виконання	Виконавці
Підготувати і провести науково-практичну конференцію "Шовінізм: минуле і сучасне"	листопад-грудень	Васіл К. Найман О.
Підготувати і провести науково-практичну конференцію "Інтелігенція національних меншостей у розбудові української держави"	грудень	Майборода О. Добродій О.
Сприяння створенню національних програм на телебаченні, УТ-2	постійно	Бєляєв О. Найман О.
Про роль депутатів ВРУ в активній підтримці та вирішенні питань національно-культурного відродження народу України	серпень	Осадчук П.
Роль і програми існуючих в Україні партій та громадсько-політичних організацій в питанні міжнаціональних відносин	серпень, вересень	Бєляєв О. Добродій О.
Розробка програми РН НРУ щодо вивчення, збереження і популяризації національних культур в Україні	вересень	Турбал Н.
Проблеми та програми РН НРУ по відродженню національних культур в Україні. Політичні і соціальні аспекти діяльності національно-культурних товариств	серпень	Васіл К.
Взаємодія РН НРУ з кримськими татарами. Спільні акції	постійно	Гейченко В. Чубаров Р.
Розробка і обговорення проектів законодавчих актів з національних питань	постійно	Майборода О.
Розробка проектів та плану втілення в життя міжнаціональних програм РН НРУ	постійно	Мазепа Л.
Організація та проведення мітингів, пікетів та інших акцій РН НРУ	постійно	Огульчанський Ю.
Робота з державними та громадськими організаціями України по меморіалізації місць, пов'язаних з трагічними сторінками в житті національних меншин	постійно	Шлаєн О.

Розглянуто на засіданні Президії РН НРУ
Грудень 1991 р.

№ 43

ВИТЯГ З РЕЗОЛЮЦІЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МИКОЛАЇВСЬКОЇ КРАЙОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НРУ

2 лютого 1992 р.

1. З метою координації і поліпшення дальшої роботи національно-культурних товариств у справі національного і духовного відродження створити при РУСі Раду національностей і докласти зусиль для відшукання відповідних коштів і приміщень, для чого увійти в контакт з іншими

громадськими і громадсько-політичними організаціями, рухами, партіями демократичного спрямування.

2. Виготовити і встановити інформаційно-агітаційні стенди у центрі м. Миколаєва, біля штаб-квартири РУХу, біля Будинку націй. Виготовити і встановити флагштоки і кронштейни для встановлення Державного прапора України і прапорів національних товариств.

3. Організувати показ по обласному телебаченню і через відеопрокат відеофільмів політичного змісту і фільмів про національне і духовне відродження України. Рекомендувати телебаченню надавати у конкретно визначений програмою час ефір для національно-культурних товариств, конфесій.

4. Вважати помилкою участь представників облвиконкому у таких заходах як Форум інтелігенції, Конгрес націй, Всеукраїнський конгрес і зробити відповідні висновки на майбутнє.

5. Розглянути в облвиконкомі питання про неприпустимість розпалювання міжнаціональної і міжконфесійної ворожнечі газетою "Южная правда" і про передачу її фондів на папір газеті облради "Радянське Прибужжя".

6. З метою запобігання виникнення національних і міжконфесійних конфліктів подати в суд на газету "Южная правда" за провокаційний анонімний матеріал і звернути увагу колективу газети на шкоду, якої може завдати газеті дальше перебування п.Самойленка на посаді головного редактора.

7. Вимагати від облвиконкому скасувати як незаконні рішення облвиконкому № 294 від 18.12.91 р.; № 29.01.92 і віддати громаді УАПЦ замість кінотеатру "Хроніка" храму Різдва Богородиці (колишнього Будинку офіцерів по вулиці Леніна, 10), громаді німців-лютеран — Лютеранську кірху по вул. Адміральській, 12, громаді Євангельських християн-баптистів — Молитовний будинок по вул. Інженерній, 18а і прискорити звільнення комунгоспом частини приміщень Молитовного будинку по вул. Степовій, а історико-краєзнавчим музеєм — Польської католицької школи.

8. Сьогодні точиться страшна братовбивча війна у Вірменії, Азербайджані, Грузії, що вже коштувала життя сотням невинних людей. РУХ звертається до миколаївців із закликом докласти всіх зусиль, щоб чуйним і уважним ставленням до біженців і представників цих націй допомогти їм забути про трагедію особисту і свого народу і знайти в Україні свою батьківщину, де б не було ворогів будь-якої національності чи віросповідання.

9. Подякувати єврейському, болгарському, вірменському національно-культурним товариствам за їхню велику роботу по національному і духовному відродженню, по організації інтернаціональних свят, виставок.

10. Привітати новостворені національно-культурні товариства, відкриття у Миколаєві синагоги і дитячої єврейської недільної школи, польського римо-католицького костьолу.

Член Секретаріату Миколаївського Крайового РУХу
з міжнаціональних і міжконфесійних стосунків *О. Малицький*

№ 44

ЗВІТНА ДОПОВІДЬ ГОЛОВИ РН НРУ О.БУРАКОВСЬКОГО НА III З'ЇЗДІ РУХУ

24 лютого 1992 р.

Вельмишановне товариство!

Сьогодні минає 188-й день з того часу, як Україна була проголошена незалежною державою і 88-й день всенародного "ТАК!" незалежній Україні. Але до того були десятки тисяч днів і ночей безправ'я і неволі. І все це тягарем лежало на плечах волелюбного і талановитого українського народу.

У народних, кобзарських та козацьких піснях лунала тяжка туга по волі, свободі, незалежності, любові до своєї неньки-матері землі. А українська інтелігенція ще в час Тараса Шевченка виборювала право України на незалежність, відмовлялася від посад, життєвого добробуту, навіть життя, заради свого народу. Тарас Шевченко писав: "Світе тихий, краю милий, моя Україно! За що тебе сплюндровано, за що, мамо, гинеш?".

Справді — за що? Чому на багатющій землі працелюбний народ не може жити щасливо? Чому земля, яка географічно розташована в центрі Європи і стала казаном, в якому вирували, варилися, переплавлялися десятки культур, мов, традицій різних народів, досі не стала для них щасливою? Чому, чому?

Питання ставити набагато легше, ніж відповідати на них. І все ж таки спробуємо зробити це. І саме з позицій тих, хто віками живе на цій багатостраждальній землі, любить її, але ніколи ще не був її господарем.

Ще 1910 р. відомий письменник, політичний та громадський діяч Володимир Жаботинський писав: "Віковічне, казенне насильство знепліднило у культурному відношенні майже всі національні меншості, задавило у корені їх творчі намагання та примусило або відмовитися від освіти, або шукати її у чужому джерелі... Створюється враження, ніби всі вже зрусифікувались, а ті, хто ще не встиг, тільки про те і мріють... справа переважно у психології: чи є в усіх цих народностей воля до національного життя, чи вони, можливо, вже примирилися з перспективою розчинення у казані чужої культури! У нас часто запевняють, нібито вже примирилися, особливо настійливо стверджують це щодо українців".

Так, проблема ця залишилася актуальною ще й дотепер. Ідеологізований стереотип зображує наше спільне минуле і сучасне як ілюстрацію споконвічної дружби і братерства. Це напівправда. Правда тільки в тому, що саме на цій землі знайшли всі нації і народності України свою Батьківщину. Але неправда в тому, що в реальному житті всі ми натрапляли, більшою або меншою мірою, на перешкоди в галузі освіти, соціальної мобільності, забезпечення національно-культурних проблем тощо.

Коли не брати до уваги росіян, переважна більшість національностей в Україні зупинилися у своєму демографічному зростанні, а кількість багатьох скоротилася. Одна з причин цього — асиміляція, що її десятиліттями прославляли як вияв інтернаціоналізму. Насправді, це тривожний симптом, бо люди найчастіше зрікаються своєї національності тому, що не бачать для неї життєвих перспектив. Представники ряду

етнічних груп залишають Україну. Вони роблять це з болем, зневірившись у національній справедливості.

Про все це стало можливим говорити в повний голос після демократизації суспільного життя в Україні. За останні три роки виникли десятки національно-культурних товариств різної спрямованості, з відмінностями у своїх політичних та ідеологічних симпатіях. Нерідко в середовищі однієї етнічної спільності виникає товариство не тільки з протилежними уявленнями щодо змісту і характеру своєї роботи, але й конфронтуюче одне з одним. Така особливість етнічного відродження не загрожує демократичному процесові, але й не прискорює його. Реалією нашого життя є й те, що різні національні товариства мають сьогодні різні можливості для відродження. Одні, які були утворені за допомогою колишніх компартійних структур і очолюються відповідними провідниками, мають приміщення, матеріальну допомогу. Інші — не мають нічого. Водночас, справжній демократизм можливий лише за умови рівноправного становища всіх національно-культурних товариств, гарантованого відповідними правовими актами.

Саме цю мету поставила перед собою з першого дня існування Рада Національностей НРУ, яка розробила свою програму, положення, декларацію принципів, напрями роботи, прийняла перспективний план відродження національних культур.

Були розроблені і виголошені десятки декларацій, ухвал, звернень, відозв. Наприклад: Звернення до народу України з приводу чуток про погроми, Про допомогу кримським татарам, До Верховної Ради України, до обласних, районних, селищних Рад народних депутатів, Заява з приводу подій у Перській затоці, з приводу 50-ї річниці трагедії у Бабиному Яру, багато інших.

Найбільше випробування впало на наші плечі під час компартійного військового перевороту. У ці часи всі демократичні сили України, всі партії, громадські організації об'єдналися навколо РУХу. 20 серпня об 11-й год. у Спілці письменників зібралися члени президії Ради Національностей і ухвалили може найважливіше із своїх звернень до громадян України із засудженням путчистів, із закликом не виконувати жодних їхніх розпоряджень.

Товариство! Сьогодні в Раді Національностей працюють представники більшості національно-культурних товариств України. У багатьох крайових організаціях РУХу за рішенням п'ятої сесії Великої ради РУХу обрано комісії з міжнаціональних стосунків: у Закарпатській, Львівській, Івано-Франківській, Рівненській, Миколаївській, Луганській, Донецькій, Чернівецькій та інших областях. Але багато крайових організацій досі не зробили цього. Провідники цих організацій вважають, що в їхніх областях нема національних проблем. З нашої точки зору ці керівники не розуміють, що від консолідації сил національних меншостей, від реальної допомоги їм у відродженні національних культур, традицій, мови та ін. залежить і загальна демократизація життя в їхніх осередках.

Керівництво ж Координаційної ради РУХу проводить таку тезу: вам (тобто Раді Національностей) потрібно — їдьте на місця і створюйте комісії з національних проблем, нам вони не потрібні. До речі, за останній

рік окремі лідери і Політичної ради РУХу висловлювали думки, що Рада Національностей — це антураж, вона не потрібна.

Коментувати такі позиції зайве. Тому що зайве нагадувати: руйнувати завжди легше, ніж будувати. Тим більше будувати те, що було не тільки зруйновано, але, й сплюндровано, стерто, знищено. І справа відбудови хоч чого-небудь з того, що ще можливо відродити — є не тільки проблемою суто національних меншостей.

На засіданнях Президії та чотирьох сесіях Ради Національностей РУХу, до складу якої сьогодні входить 30 представників майже від усіх крайових організацій, розглядалися такі концептуальні питання, як розробка проекту закону про національні права громадян України, розробка пропозицій до Верховної Ради України про введення відповідних правових норм до нової Конституції, про передбачення в структурі Українського парламенту палати (чи комітету) у справах національностей, який би на рівні вищого органу держави в дорадчому плані вирішував весь комплекс міжнаціональних проблем, здійснював протидію шовінізму, антисемітизму, розпалюванню міжнаціональної ворожнечі. Аналогічні структури, на наш погляд, мають бути створені за участю представників від національних громад і в органах виконавчої влади, починаючи від Кабінету міністрів до обласних, міських, районних, виконавчих комітетів, Рад народних депутатів (чи мерій і муніципалітетів).

Ми пропонуємо Кабінету міністрів передбачити для національно-культурних товариств, які займаються просвітницькою та відроджувальною роботою, пільгове оподаткування їхньої господарської діяльності, пільгової аренди приміщень культурно-громадського призначення, розробити концепцію державного фінансування. Ми вважаємо, що Україна повинна закріпити у Конституції свою відповідальність за збереження національної ідентичності та культурно-історичного середовища всіх національностей, що складають народ України.

Ми зверталися до Верховної Ради з пропозицією про реабілітацію репресованих народів, про повернення їх в Україну. Зокрема, це стосується кримських татар, німців, поляків інших.

Все це та багато іншого було зроблено за ініціативою та при безпосередній участі Ради Національностей РУХу. Особливо треба сказати про унікальну акцію, проведену спільними зусиллями РУХу, Кабінету міністрів України. Це — перший Всеукраїнський міжнаціональний конгрес, який відбувся 16 листопада 1991 р. в Одесі.

Це був форум делегацій всіх без винятку національно-культурних товариств України. А резолюцію, яку ухвалив Конгрес, можна, без всякого перебільшення, назвати історичною. Якщо Верховна Рада, уряд України, всі громадські організації виконають те, що скрупульозно, думка до думки, слово до слова увійшло в ту резолюцію, Україна стане державою міжнаціонального миру. На жаль, є багато симптомів того, що резолюція ця може стати блискучою декларацією — не більше. Які підстави для такого побоювання?

Сьогодні Україна робить перші кроки як незалежна самостійна держава. Майже три з половиною сторіччя йшла вона до цього. Дві попередні (1654 і 1922 рр.) спроби здобути і побудувати незалежність закінчилися

поразками. Вони відкидали народ України до стану ще більшого диктату і безправності. Втретє такого допустити не можна.

Всім нам, представникам більш як ста національностей, судилося жити на одній землі. В кожного з нас різні історичні корені, різні традиції, різна рідна мова, спадщина. Але наші долі переплелися, доповнили одна одну. Всі ми не мали свободи, всі були під страшним пресом тоталітарної уніфікації, який заважав формуванню особистості, знищував національну і людську гідність. І сьогодні, коли плюралізм думок став плюралізмом гасел і дій, ця спадщина проявляється гнітюче.

З'явилися періодичні видання, часописи, які пропагують шовіністичні ідеї, які перекручують історію, підтасовують факти, проголошують тезу "Україна для українців". І не треба списувати це явище на "провокаторів". Бо люди, які виборюють такі ідеї, не ховаються, вони є настійливими провідниками своїх поглядів, вони часто-густо пропагують навіть профашистські ідеї. І більшість з вас, які сидять у цьому залі, знають цих людей. Але ви не дивитеся на це як на явище, як на силу, яка може зруйнувати здобуте. На наш погляд, таке ставлення є чи політичною помилкою, чи історичною сліпотою, чи мовчазною підтримкою. І йдеться не про те, щоб щось, що не є порушенням закону, заборонити, навісити табу. Ні! Але йдеться про те, що не можна мовчати, треба давати рішучу і кваліфіковану оцінку всім цим течіям, гаслам, партіям, організаціям, які стоять на шляху національної нетерпимості, шовінізму, які перекручують факти історії, підтасовуючи їх під свої гасла.

Я хочу навести лише кілька прикладів такого становища саме в Україні, де міжнаціональний мир, слава Богу, існує. Бо говорити про відверто шовіністичні видання, які дотепер діють в Росії, зовсім безперспективна справа.

Так от, посидьте на засіданнях Української націоналістичної спілки, чи Української національної асамблеї. Почитайте, скажімо, науково-публіцистичний часопис клубу прихильників Дмитра Донцова "Націоналіст", чи деякі статті навіть в дуже гарній, загалом корисній, газеті "Слово" (наприклад, № 16, 1991 рік), або газети "Рівне" (27 липня і 7 вересня 1991 року) чи "Київський вісник" (1 серпня 1991 року) деякі інші періодичні видання, і ви побачите те, що далеко не на користь демократії в Україні.

До речі, про існуючі сьогодні партії. Їх майже два десятки. Декілька добре розрекламовано. І жодна з них не збирається вирішувати проблеми національних меншостей. А тільки проголошує певні декларації загального характеру. Ми це все проходили. Деякі з партій, навіть така, як ДемПУ, яка утворювалася більшістю лідерів РУХу (пам'ятаєте славнозвісний лист 22-х в газеті "Літературна Україна", після якого почався масовий вихід з КПРС) сьогодні заявляє, що вона не просто демократична, а національно-демократична партія. Ця мононаціональна ідея нинішніх керівників ДемПУ не на користь ні самій партії, ні Україні, ні, ясна річ, тим мільйонам людей неукраїнської національності, національно-культурні, соціальні та політичні права яких, виявляється, сьогодні не захищаються жодною партією чи громадсько-політичною організацією, крім РУХу.

І ще про одне. Останнім часом деякими провідниками РУХу пропагується "теорія за концептуальними засадами близька до демократичного

націоналізму під назвою ідеологія національного патріотизму". Що за цим стоїть?

Нещодавно я потрапив на науково-практичну конференцію "Український демократичний націоналізм проти великоруського шовінізму". І що там почув? Страшна річ. Відверто профашистські, антисемітські гасла, яким можуть позаздрити такі видання, як "Наш современник", "Молодая гвардия" деякі інші. А коли з'ясувалося, що ідеологами цієї конференції є керівники Селянсько-демократичної партії — стало зовсім сумно.

Чи можна дивитися на все це, як на прояв невихованості, деформованого світогляду невеличкої групи людей? Можна. Але можливе й інше. Саме сьогодні, коли пустують полиці, відсутній державний захист, безпорадні закони, загальне зубожіння народу — достатньо невеличкого спалаху, щоб зробити непоправне. Тому сьогодні доля РУХу, на наш погляд, це доля незалежної демократичної України. На РУХ, ще більше, ніж дотепер, лягає величезна відповідальність за долю відродження українського народу, його культури, за долю десятків так званих "малих народів" майже знищених у своєму культурному, соціальному і політичному значенні.

Саме сьогодні Україна стоїть перед роздоріжжям: піти тяжким шляхом демократизації всіх інституцій, чи найпростішою стежкою зміни колишнього великодержавного однопартійного монстра на тоталітаризм мононаціональної ідеї, тоталітаризацію всіх етнічних спільностей в Україні, виключне право будь-яких нових структур над всіма іншими.

Дорогі друзі!

Національне відродження в Україні для всіх нас тільки починається. І щоб здійснити його, треба всім нам об'єднатися навколо єдиної, впливової сьогодні загальнонаціональної громадсько-політичної організації, якою є РУХ. За останній рік багато робилося спроб розвалити РУХ зсередини. Досі завдяки зусиллям саме тих, хто не хотів зростання авторитету РУХу, не розроблено політичну, економічну, аграрну, військову, соціальну та інші програми РУХу. Не має РУХ і достаньої інформаційної підтримки, своєї масової регулярної преси, часу на радіо і телебаченні. Немає й своєї постійної фракції у Верховній Раді, більшість делегатів якої обрано свого часу за допомогою РУХу, а вони дуже швидко забули про це, отримавши певні портфелі і посади. Це теж — наука для всіх нас.

А найбільш, як завжди дістається національним меншинам — пани скубуться — у хлопів чуби тріщать.

Загальним майже для всіх національних етнічних груп, товариств, організацій є відсутність приміщень і коштів для культурно-просвітницької роботи, відсутність національних шкіл, кафедр, інститутів, видавництв, театрів. Досі немає закону про національні права громадян України, не розроблено питання представництва інтересів малочисельних народів у Верховній Раді, досі не працюють закони проти шовіністичних дій і багато іншого. Спостерігається тенденція перетворення національних організацій в "потьомкінські села".

Тому ми запрошуємо вас, представників усіх крайових організацій, людей різного віку, професій, політичних поглядів, але об'єднаних одним гарячим бажанням — побудувати врешті-решт незалежну демократичну

Україну, обговорити на цьому вирішальному з'їзді наші спільні проблеми з позиції доброзичливості, мудрості і честі.

І тут дуже важливо не перебільшувати можливості демократії. Бо і сьогодні існують високорозвинені країни, де демократичні принципи побудови суспільства вирішені на найвищому рівні. Одначе, в той же час, в цих країнах домінують і шовіністичні настрої, зверхність у ставленні до всіх інших. Тому найголовніше для нас — йти через демократизацію до панування законів взаємоповаги, до такого суспільства, в якому засуджується не стільки прояв неповаги особистості до держави, скільки держави — до особистості.

Рада Національностей РУХу, всі національно-культурні товариства, об'єднані в РУСі, або співчуваючі йому, простягають руку довіри всім демократичним силам України для спільних дій по забезпеченню загального добробуту, прав і свобод кожної людини.

Товариство!

Сьогодні доля України, доля нашої національної людської гідності в наших руках. Об'єднаймося ж! І як казав Тарас Шевченко: "Чи є що краще, лучче в світі, як укупі жити, братам добрим добро певне пожить не ділити..."

Слава Україні!

Опубл.: "Народная газета". — 1992. — № 9(38).

№ 45

ЛИСТ ГОЛОВІ КОМІСІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

24 березня 1992 р.

Голові Комісії з прав людини
Верховної Ради України
п. Ємцю О. І.

Шановний Олександре Івановичу!

Розпорядком роботи сесії Верховної Ради України передбачається розглянути проект закону України "Про національні меншості в Україні". Названий проект попередньо був надісланий до Ради Національностей РУХу, яка висловила свою думку щодо нього. З свого боку, Радою Національностей був запропонований проект закону України "Про національні права громадян України", який було передано через експедицію Верховної Ради Вам, а також депутатам Д. В. Павличку, І. Ф. Драчу, М. М. Гориню, Л. С. Танюку, І. Р. Юхновському, П. І. Осадчуку, В. М. Пилипчуку, А. Корнєєву, а також окремим листом надіслано Голові Комітету у справах національностей при Кабінеті Міністрів України Ю. Олененку.

Ми сподівалися, що в Комісії Верховної Ради з питань державного суверенітету, міждержавних і міжнаціональних відносин буде проведено порівняльне читання обох законопроектів з тим, щоб підготувати і винести на розгляд Верховної Ради законопроект, який максимально врахував би

думки і побажання всіх, хто причетний до справи гармонізації міжнаціональних відносин в Україні.

Нам стало відомо, що під час читань в Комісії запропонований нами проект фактично не згадується, не кажучи вже про його обговорення, чим чітко виявлено лінію на підтримку тільки одного проекту закону, підготовленого групою, створеною в свій час Радою Міністрів УРСР. На наш погляд, в даному випадку знайшов прояв суто відомчий підхід, бажання однієї установи монополізувати сферу міжнаціональних відносин, в тому числі і в правовій її частині.

Просимо Вас втрутитися в ситуацію, яка склалася і посприяти тому, щоб обговорення законодавства з національного питання відбувалося в демократичний спосіб, на альтернативній основі, з публікацією обох законопроектів в пресі і їх широким обговоренням.

Голова Ради Національностей НРУ *О. Бураковський*

№ 46

МАТЕРІАЛИ V СЕСІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ

28 березня 1992 р.

ДОПОВІДЬ ГОЛОВИ РН НРУ О. БУРАКОВСЬКОГО

Вельмишановне товариство, друзі! Майже місяць пройшов після III з'їзду РУХу. Його хід, його рішення і наслідки є віддзеркаленням загального стану державних і демократичних змін в нашому суспільстві. В контексті історичного часу, загальносвітових подій, демократичних перетворень в Європі, саме проголошення незалежності України стало однією з найважливіших подій, яка ще далеко не вичерпала свого впливу на весь хід історії.

Найголовнішою рисою сьогоднішніх змін в загальносвітовому контексті є пробудження національної свідомості, людської гідності, є пріоритет особистості перед загальними проблемами. Але деформоване, сліпе розставлення цих пріоритетів може призвести до анархії, падіння нравів, економічної і соціальної деградації суспільства. І збалансоване, демократичне, не зашорене ніякими догмами, вирішення національних і водночас загальнодержавних проблем — є найактуальнішою задачею сьогодення.

Панове, у своїй звітній доповіді на III з'їзді РУХу я зупинився на загальних проблемах національного відродження в Україні, проблемах національних меншин, етнічних груп, товариств, організацій. На виникненні в Україні поки що, слава Богу, не дуже потужних шовіністичних течій, навіть нацистських ідей. Зупинився на не дуже толерантному ставленні відповідних комісій Верховної Ради та Ради Міністрів до проблем національних меншин, на загальній декларативності багатьох дуже гарних за змістом, але бесплідних ухвал, рішень, заяв. Тому сьогодні я буду більше говорити про роботу РН НРУ на сучасному етапі нашого життя.

Нинішній склад РН в кількості 30 чоловік та її Президія у складі 11 осіб були обрані рік тому 2 лютого 1991 р. на III сесії РН, куди були запрошені представники регіональних організацій РУХу і національно-культурних товариств. До складу РН увійшли представники 16

національностей. На V сесії Великої Ради РУХу було прийнято рішення про створення у всіх крайових організаціях РУХу комісій з міжнаціональних проблем. Сьогодні ми майже вперше після тієї сесії маємо можливість всіх вас зібрати в одному залі і поговорити про загальні справи і проблеми. А їх багато, дуже багато. І не тільки тому, що сотні національно-культурних організацій, які виникли по всій Україні, часто мають різну спрямованість, дотримуються різних політичних і ідеологічних симпатій, протилежних уявлень щодо змісту і характеру своєї роботи, але, що найприкріше, намагаються виступати від імені всіх одноетнічних груп, уособлюючи в собі застарілі методи диктаторського керівництва. Деякі організації ще за часів компартійного диктату зареєстрували статути, за якими присвоїли собі виключне право, цитую "єдиного органу громадськості на території УРСР" і "право заснування і реєстрації товариств, що утворюються".

І в той же час все це не є загрозою загальнодемократичному процесові в Україні, але надзвичайно гальмує його.

РН РУХу з першого дня існування поставила перед собою завдання нікому нічого не навязувати, і всі наші програми, положення, декларація принципів, плани роботи, ухвали і звернення були підтвердженням саме такого підходу до делікатних проблем національних меншин.

Найголовніше, що зробила РН і її Президія за останній рік, є розробка проекту альтернативного закону про національні права громадян України, розробка пропозицій до ВР України про введення відповідних правових норм до нової Конституції, про передбачення в структурі Українського парламенту і Ради Міністрів дорадчих комітетів у справах національностей, до яких увійшли б представники від національних громад.

На жаль, ні ВРУ і її Комісії, ні Рада Міністрів навіть не відповіли на наші листи. РН РУХу переконана, що прийняття справді демократичного законодавства з національного питання може бути забезпечене лише шляхом розробки і розгляду альтернативних законопроектів, їх всебічного обговорення, максимального врахування позицій всіх національних громад в Україні. І дуже прикро, що комісія ВР України з питань державного суверенітету, міждержавних і міжнаціональних відносин проводить свої обговорення лише навколо одного законопроекту, підготовленого Радою Міністрів, а проект, поданий РН, демонстративно ігнорується, нібито його не існує. І це саме тоді, коли референдум І грудня 1991 р. дає підстави зовсім інакше глянути на етнополітичну ситуацію в Україні, адже виявилося, що прагнення до Української держави характерне тепер не тільки для українців, а й для більшості інших національностей.

Саме тому нам здається, що поділ населення держави на національну більшість і національні меншості — сьогодні анахронізм. Бо будь-який закон про право національних меншостей передбачатиме автоматичне надання всієї повноти прав українській більшості. В цьому закладається певний парадокс, коли чим більше прав виділяється якійсь окремій національності, тим менше у неї можливостей скористатися ними на практиці. Чи не краще всі національності апріорі визнати рівноправними учасниками державного будівництва і законодавчо визначити принципи взаємостосунків так званих "більшості" і "меншостей".

Тим більше, що такий розподіл на "білих і чорних" все настирливіше пропагується і на сторінках української преси, подивіться хоча б березневий за цей рік номер газети "Слово", яка вже не вперше віддає свої сторінки авторам з відверто шовіністичними, навіть профашистськими ідеями. Цитую кілька рядків з статті "Дух крові": "Здорове життя нації потребує усвідомити свого ворога, його ознаки і риси... Москалі, жиди, поляки — на нашій землі меншості... права ж на якусь окремішну історичність і так звану "самобутність" ця маса вже не має, і всякий опір з боку цієї біомаси повинен викликати негайні каральні застрашувальні акції".

Мабуть саме прочитавши такі статті, послухавши виступи деяких лідерів націоналістичних течій, один з активних членів РН три дні тому прислав мені листа, в якому пише, що не приїде на сесію РН, бо більше не вірить РУХові і не хоче будувати "Україну для українців". Прикро це читати.

Товариство! Сьогоднішні проблеми кримських татар, німців, євреїв найбільшою мірою відображають дійсний, а не бажаний стан національних проблем в Україні. Я не буду на них зупинятись, про це скажуть сьогодні представники цих громад. Але першою ластівкою, яка сколихнула надії на перехід від декларацій до конкретних кроків по відродженню етнічних громад, їх політичних, соціальних і культурних прав, був 1-й Всеукраїнський міжнаціональний конгрес в листопаді минулого року. Ми відносимо цю акцію до найбільших досягнень РН РУХу, за ініціативою якого вона відбулася. Але, в той же час, якщо знову всі рішення і ухвали залишаться на папері, цей конгрес може зайняти гідне місце серед інших, багато десятиліть декларованих акцій міжнаціонального лицемірства.

Тому нам треба зробити все можливе, використовуючи депутатів-демократів у ВРУ, міських і місцевих радах, у виконавчих органах, щоб надати всім етнічним групам рівні права і можливості. Нам треба ще і ще раз, поки нас не почують, звертатися до ВРУ, до Ради Міністрів із своїми пропозиціями, проектами законів, конституційними поправками. Нам треба давати рішучу відсіч і кваліфіковану оцінку всім існуючим течіям, гаслам, партіям, організаціям, які стоять на шляху національної нетерпимості, шовінізму, перекручують факти історії.

Нам треба добиватися приміщень, державного фінансування, повернення національних шкіл, кафедр, видавництв.

Нам треба зібрати окремо конгреси, чи конференції з проблем кожної національної громади, етнічної групи, на яких об'єднати, скоординувати дії роз'єднаних сьогодні одноетнічних національних організацій.

Нам треба вимагати від влади на всіх рівнях енергійніших дій по відродженню національних культур.

Нам треба домагатися певного і постійного часу на радіо і телебаченні для кожної етнічної групи, пропагуючи передачі мовами цих національних груп.

Нам треба наполягати на перегляді навчальних планів і програм усіх навчальних закладів і передбачити в них необхідну кількість годин для вивчення української та інших національних мов, історії і культури.

Розширити мережу державних і громадських літературних, краєзнавчих, етнографічних музеїв, а також музеїв видатних діячів іноетнічних культур, розширити мережу національних бібліотек.

Проводити регулярні фестивалі народної музики, свята фольклору, народної пісні всіх національностей, що живуть в Україні.

Треба переглянути структуру підготовки кадрів, які володіють мовами народу України, з метою забезпечення хоча б до кінця XX століття потреби закладів освіти і культури в національних кадрах.

Треба забезпечити підготовку спеціалістів вищої кваліфікації із знанням мов народу України через аспірантуру.

Треба передати всі культові споруди у придатному стані тим парафіям, які ними колись володіли і домагаються їх повернення.

Треба терміново переглянути підручники історії, з яких за останні 70 років було штучно вилучено все, що стосується історії народів, що населяють віками Україну.

Треба прийняти державні програми по меморіалізації та вшануванню пам'яті жертв фашистського геноциду, жертв сталінської "національної політики", депортованих народів, соціальної допомоги сім'ям потерпілих.

Нам треба зробити дуже багато. О, дай нам Бог сили, мужності, порядності і честі, щоб не відступити, щоб не скоритися, щоб віра не залишила нас.

Дякую за увагу. Слава Україні!

СКЛАД ПРЕЗИДІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ, ОБРАНОЇ НА V СЕСІЇ

Бураковський Олександр Залманович (голова)	Київ	Голова Товариства єврейської культури ім. Шолом-Алейхема
Васіл Карл Павлович (заст. голови)	Київ	Голова Чехо-Словацького товариства
Бєляєв Олександр Іванович (заст. голови)	Київ	
Гейченко Волеслав Васильович	Київ	
Мазепа Лєшек Зигмундович	Львів	Почесний голова Товариства польської культури Львівщини
Майборода Олександр Микитович	Київ	
Найман Олександр Якович	Київ	Асоціація "Антишовіністична дія"
Осадчук Петро Ілліч	Київ	Верховна Рада України
Огульчанський Юрій Антонович	Київ	
Турбал Ніна Лук'янівна	Львів	Заст. голови Російського культурного товариства ім. Сахарова
Чілачава Рауль Шалвович	Київ	Комітет у справах національностей
Чубаров Рафет Абдурахманович	Симферополь	Заст. голови Меджлісу кримсько-татарського народу
Шлаєн Самуїл Асирович	Київ	Центр "Бабин Яр"

ЧЛЕНИ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ
ОБРАНІ НА V СЕСІЇ

Басюк Сергій Кирилович	Херсон	Херсонська КО НРУ
Городецький Марк Давидович	Дніпропетровськ	Голова Товариства єврейської культури
Дермайнер Анатолій Григорович	Донецьк	Союз "Єднання"
Золотаренко Володимир Петрович	Київ	Заст. голови Київської циганської спілки
Ізовіта Валентина Василівна	Ізмаїл	Співголова районної організації НРУ
Кіндратенко Володимир Максимович	Чернівці	Голова Чернівецької регіональної організації НРУ
Ковальова Алла Дмитрівна	Луганськ	Крайова організація НРУ
Крижанівський Володимир Якович	Одеса	Член комісії з міжнаціональних відносин Одеської КО НРУ
Левбарг Овсій Семенович	Київ	Член правління Товариства єврейської культури ім. Шолом-Алейхема
Лі Світлана Денхаківна	Київ	Комісія з міжнаціональних питань Київського міськвиконкому
Маловський Роман Мар'янович	Київ	Голова Польського культурного товариства "Згода"
Мартинюк Володимир Семенович	Київ	Головний координатор молодіжної асоціації
Нестеров Микола Степанович	Тернопіль	КО НРУ
Нарійчук Федір Денисович	Одеса	Голова Української мовно-культурного товариства "Лелека"
Фірсанова Валерія	Чернівці	Російське товариство ім. Сахарова
Замостян Олена Василівна	Київ	Член правління товариства "Друзі Вірменії"
Вартанова Віра Асатурівна	Львів	Вірменське т-во "Ахпюр"
Бінатов Назім Мірза	Івано-Франківськ	Голова Азербайджанського національного товариства
Маркус Меєр Маркович	Івано-Франківськ	Голова Єврейської громади Ів.-Франковська
Фольберт Андрій Євгенович	Київ	Голова німецької євангелічеської громади України

РОЗПОДІЛ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ ЧЛЕНІВ ПРЕЗИДІЇ РН НРУ

Бураковський Олександр — Голова РН, загальне керівництво Радою Національностей, відділом міжнаціональних відносин

Осадчук Петро —представник РН в депутатській фракції РУХу ВРУ

Бєляєв Олександр — заступник Голови РН РУХу, відповідальний за зв'язки РН з політичними партіями та громадськими організаціями в Україні

Гейченко Волеслав — відповідальний за роботу з кримськими татарами.

Васіл Карел — заступник Голови РН РУХу, відповідальний за роботу з національними товариствами та організаціями в Україні

Майборода Олександр — відповідальний за роботу РН з відповідними комісіями ВРУ

Мазепа Лєшек — відповідальний за культурні міжнаціональні програми РН

Найман Олександр — відповідальний секретар Президії РН.

Огульчанський Юрій — відповідальний за контакти з громадськими організаціями різного спрямування, за проведення мітингів та інших загальних акцій РУХу

Чілачава Рауль — відповідальний за контакти з Держкомнацем та Кабінетом Міністрів України

Шлаєн Олександр — відповідальний за меморіалізацію місць, пов'язаних з трагічними сторінками в житті національних меншин в Україні

Чубаров Рафат — представник РН в Меджлісі

Турбал Ніна — відповідальний за програми РН щодо вивчення, збереження і розповсюдження національних культур в Україні

Голова РН НРУ *О.Бураковський*

Секретар *О.Найман*

Прийнято на засіданні Президії РН НРУ

28 березня 1992 р.

ЗВЕРНЕННЯ
РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ ДО ПРЕДСТАВНИКІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ В ОБЛАСТЯХ

30 березня 1992 р.

Серед питань, з якими доведеться зустрітися представникам Президента в областях, одним з найактуальніших є питання гармонізації міжнаціональних відносин.

За час, що пройшов від початку національного відродження в Україні, накопичено цінний досвід розв'язання міжнаціональних проблем, в середовищі демократичних сил сформувалися кадри активістів, які своєю роботою на практиці зарекомендували себе обізнаними, компетентними провідниками політики міжнаціональної злагоди.

РН НРУ закликає представників Президента на місцях визначити національне питання як окрему ділянку своєї роботи й запровадити інститут радників представників Президента з кола активістів національно-культурного відродження за узгодженням з крайовими організаціями НРУ.

Вважаємо, що такий крок сприятиме проведенню зваженої національної політики, яка максимально враховувала б інтереси всіх етнічних спільностей України.

Рада Національностей Народного РУХу України

Прийнято на V сесії РН НРУ
28 березня 1992 р.

№ 47

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ «ВЕЧІРНІЙ КИЇВ» З ПРОХАННЯМ ОПУБЛІКУВАТИ ПРОЕКТ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО НАЦІОНАЛЬНІ ПРАВА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ»

9 квітня 1992 р.

Редакції газети „Вечірній Київ"

Шановна редакціє!

Рада Національностей Народного РУХу України надсилає вам підготовлений нею проект закону України "Про національні права громадян України" з проханням опублікувати його для обговорення громадськістю.

Даний проект був розроблений нами як альтернативний проекту закону України "Про національні меншості в Україні", що його підготувала група, утворена при Раді Міністрів України. Розробляючи альтернативний проект, ми виходили з принципово іншого погляду на характер міжнаціональних відносин в сучасній Україні і на шляхи їх гармонізації в майбутньому.

Коли у 1989 р. зароджувався РУХ, він сприймався, і переважно так воно й було, як рух українців за незалежність. До інших національностей засновники РУХу зверталися в основному із закликом з розумінням поставитися до цілей і завдань організації. На початковому етапі дійсно можна було вести мову про прагнення корінної, найбільшої нації до утворення своєї національної держави, демократичний характер якої мав виявлятися в гарантуванні національним меншостям рівноправ'я з українцями.

Результати референдуму 1 грудня 1991 р. змусили по-новому глянути на етнополітичну ситуацію в Україні. Виявилося, що прагнення до Української держави характерне тепер не лише для більшості українців, а й для більшості інших національностей. Перед нами тепер складне переплетіння двох тенденцій етнополітичного розвитку — "політизації етнічності" (тобто прагнення до власної державності з боку українського етносу) і "етнізації політики" (утворення принаймні на рівні психології солідаризму певної спільності з різних етнічних груп у процесі побудови єдиної для всіх них держави). Чи доречним буде за таких умов поділ населення держави на національну більшість і національні меншості?

Будь-який закон про права національних меншостей передбачатиме автоматичне надання всієї повноти прав українській більшості. Якщо інших національностей це може зачіпати морально, психологічно, то для самих українців такий підхід, як це не парадоксально, може обернутися на порушення їхніх прав. Скажімо, росіяни як національна меншість вправі вимагати додаткових заходів з боку держави щодо розвитку російської

мови, навіть там, де вона успішно витіснила українську. А якщо такі вимоги будуть висуватися українцями, то це може розцінюватися як ущемлення прав меншості на користь більшості.

Якщо, наприклад, право на відновлення своєї справжньої національності гарантувати тільки не українцям, то українці, про яких, оскільки вони є національна більшість, закон мовчить, будуть позбавлені такого права.

Отже, перед нами, так би мовити, "закономірний парадокс" — чим більше прав виділяється апріорі якійсь окремій національності, тим менше в неї можливостей скористатися ними на практиці. Здається, краще одразу розставити всі крапки над "і": визнати всі національності рівноправними учасниками державного будівництва (без поділу на "більшість-меншість") і визначити принципи взаємостосунків між ними. Принаймні, кожна національність буде чітко знати, на що вона може розраховувати. Тоді буде можливість запобігти і синдромові "старшого серед рівних" в українцях, і психології утриманства в інших етнічних групах.

Рада Національностей НРУ направила свій законопроект через експедицію ВР депутатам Д. В. Павличку, І. Ф. Драчу, М. М. Гориню, Л. С. Танюку, І. Р. Юхновському, П. І. Осадчуку, В. М. Пилипчуку, А. В. Корнєєву розраховуючи, що він буде обговорений в Комісії з питань державного суверенітету, міждержавних і міжнаціональних відносин Верховної Ради поруч із проектом, підготовленим у Раді Міністрів. Нам стало відомо, що наш проект повністю замовчується, ніби він і не існує, натомість читання в Комісії ведуться тільки навколо іншого проекту.

Розуміючи, що редакція нашого законопроекту не може претендувати на те, щоби вважатися остаточною і завершеною, нам все ж таки хотілося б вивести її на розгляд громадськості для спільної розмови про дальший характер і напрямок етнополітичного процесу в Українській державі.

Голова Ради Національностей НРУ *О. Бураковський*

№ 48

ЗАЯВА РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ З ПРИВОДУ ПРОЯВІВ ШОВІНІЗМУ

17 квітня 1992 р.

Останнім часом різко зросла кількість повідомлень, що надходять до Ради Національностей НРУ, про факти шовіністичних проявів. Спостерігається активізація носіїв великоросійського шовінізму, експансія пропагованої ними ідеології міжнаціональної ворожнечі, антисемітизму, українофобії. В Україні зросла кількість емісарів "Пам'яті". Члени цієї профашистської організації провели підпільні збори у Житомирі. Антисеміти влаштували провокації у синагогах Києва і Харкова. Підняли голову і активізувалися проросійські шовіністичні сепаратистські сили в Криму, на Півдні і Сході. Це зокрема, Республіканський Рух Криму, осередки Донського козацтва, товариства так званих новоросів, чиї дії загрожують єдності Української держави.

Не менше занепокоєння викликають і факти проявів шовіністичних настроїв з боку окремих українських організацій та приватних осіб.

Небезпечне для нашого внутрішнього спокою політичне гасло "Україна для українців" в прямій або завуальованій формі пропагується членами Української націоналістичної спілки, Української національної асамблеї, деякими авторами таких видань, як часопис клубу прихильників Дмитра Донцова "Націоналіст", газет "Слово", "Рівне" та деяких інших.

Радою Національностей здійснювалися кроки по запобіганню шовіністичній пропаганді, друкувались відповідні матеріали у пресі, передавались до державних установ пропозиції щодо протидії розпалюванню міжнаціональної ворожнечі. В липні 1991 р. Голові Верховної Ради України Л. М. Кравчуку було передано звернення Ради Національностей, у якому містилася пропозиція створити у Верховній Раді підкомісію по з'ясуванню причин розповсюдження шовінізму і розробці заходів по його подоланню. На жаль конкретних кроків в цьому напрямку зроблено не було. Досі в Україні майже відсутня науково-практична і виховна робота по протидії шовінізму. З боку правоохоронних органів не застосовуються правові норми у відношенні до тих, хто розпалює міжнаціональну ворожнечу.

Виходячи з того, що шовінізм будь-якого гатунку і у будь-яких проявах являє собою найбільшу небезпеку справі консолідації українського суспільства, Рада Національностей вважає, що терміново мають бути вжиті такі першочергові заходи:

1. Створення у Верховній Раді України підкомісії з питань протидії шовінізму.

2. Створення при Комітеті у справах національностей експертної групи для кваліфікації проявів міжнаціональної ворожнечі та розробки рекомендацій по їх подоланню.

3. Посилення нагляду з боку правоохоронних органів за діяльністю політичних і громадських організацій, засобів масової інформації щодо додержання законодавства з національного питання.

4. Проведення республіканської науково-практичної конференції "Радянський шовінізм: минуле і сучасне".

Рада Національностей НРУ

17 квітня 1992 р.

№ 49

ЛИСТ РН НРУ ДО ЦЕНТРАЛЬНОГО ПРОВОДУ НРУ

8 травня 1992 р.

Останнім часом, особливо після референдуму І грудня 1991 року, в стані антиукраїнських сил відчувався брак історичних аргументів для роздмухування ворожнечі до українців з боку зовнішніх сил, а також і між українцями та національними групами, які населяють Україну. Тому українофобські настрої не мали підтримки, їм мало хто вірив. Однак в останній час в Україні почали активізуватися сили, які щедро постачають ворогів незалежної України "аргументами" для звинувачення українців в шовінізмі, в нетерпимості до росіян, євреїв, поляків, німців, представників інших етнічних груп.

Українофоби напевно вдячні харківському часопису "Нова Україна", що вважає себе спадкоємцем однойменного органу, який видавався у Харкові під час фашистської окупації міста в 1941—43 рр. Третій номер цього часопису (грудень 1991 — січень 1992) присвятив цілу сторінку матеріалам, що принижують гідність росіян, євреїв, поляків. Ці матеріали подані у вигляді спроби "подолання психологічних бар'єрів і пошуку шляхів цивілізованого міжнаціонального співробітництва". Однак наведені у газеті висловлювання досить суб'єктивні і паплюжать честь та гідність народів, які живуть в Україні та за її межами.

Видавці часопису дуже допомогли тим, хто прагне зобразити українців як запеклих антисемитів. Стаття Йосипа Терелі "Що є джерелом антисемітизму?" Дуже співзвучна виданням російських шовіністів типу Бегуна і Скурлатова, які зображували єврейську етику за допомогою вирваних з контексту витягів з Талмуду та інших джерел. Матеріали статті свідчать, що її автор не користувався першоджерелами, не знає Біблії та історії євреїв.

В історії кожного народу були люди і організації, що розпалювали ворожнечу до іновірців та інородців. Та люди, які прагнули жити у злагоді, не будуть судити християнство по діяннях інквізиції, а українців — по матеріалах "Нової України", "Слова" та деяких інших сучасних видань. Вони не тільки шкодять розвитку міжнаціональних стосунків в Україні, а й допомагають українофобам, підривають позиції України в міжнародному співтоваристві. Не дивно, що публікації "Нової України" викликали обурення представників різних національностей.

Дуже шкода, що ці спільники московських шовіністів намагаються виступати від імені української молоді, розвішують свої листівки на дошці об'яв та матеріалів СУМу на будинку НРУ. Можна собі уявити як зрадіють вороги РУХу, коли сфотографують поряд з вивіскою секретаріату НРУ стенд СУМу з шовіністичними статтями та листівками. До речі, про їх спільність з руськими шовіністами свідчить і листівка на захист іракського диктатора Хусейна.

Народний РУХ України об'єднує в своїх рядах організації і спілки, а також окремих громадян, широкого спектру політичних поглядів від членів Національної партії України до членів ДемПУ і ПДВУ. Це позитивне явище, бо РУХ справді має об'єднувати усіх будівників Нової України. Але РУХ має свою політичну і соціальну програми, які передбачають побудову в Україні демократичного громадянського устрою, одним з наріжних каменів якого повинна бути міжнаціональна злагода. Тому РУХ має рішуче відмежуватися від тих ультрарадикалів, які під виглядом боротьби за побудову нової України намагаються нав'язати нам свої профашистські погляди.

Вважаємо необхідним терміново вжити такі заходи для припинення провокаційної діяльності шовіністів:

1. Поставити під контроль Секретаріату НРУ усі матеріали, що вивішуються на стендах будинку РУХу.

2. Заслухати на найближчому засіданні Малої Ради РУХу поставлене вище питання з прийняттям відповідних резолюцій і заходів.

3. Передати до Прокуратури м. Києва матеріали про шовіністичну діяльність названих видань та організацій для юридичної кваліфікації та вжиття відповідних заходів.

Голова Ради Національностей НРУ *О. Бураковський*

8.05.1992 р.

№ 50

ЗВЕРНЕННЯ РН НРУ ДО ЧЛЕНІВ РН, ГОЛІВ КОМІСІЙ З МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ВІДНОСИН, ГОЛІВ НАЦІОНАЛЬНИХ ТОВАРИСТВ

31 липня 1992 р.

Членам Ради Національностей
Головам комісій з міжнаціональних відносин
краєвих організацій Народного РУХу України
Головам національних товариств

Україна вже рік як стала незалежною державою. Найголовніша мета, до якої йшов Народний РУХ України, досягнута. Існують український парламент, ради різних рівнів, Президент, які покликані будувати незалежну демократичну самостійну Україну. Все це було досягнуто завдяки міжнаціональному миру в Україні. Не останню роль в цьому зіграла Рада Національностей НРУ.

До кінця минулого року РН була єдиною громадсько-політичною організацією в Україні, що займалась міжнаціональними проблемами. Деякі проекти РН були реалізовані, хоч і дуже своєрідно (наприклад, створені Фонд розвитку національних меншин, Комітет у справах національностей при Кабінеті Міністрів України та ін.), але більшість наших пропозицій щодо реалізації проблем національних меншин ще й досі в стадії підготовки.

На наш погляд, в нових умовах роль РН повинна суттєво змінитися і її вплив на впровадження в життя нових законів має бути більш ефективним, щоб відійти, кінець кінцем, від декларацій щодо прав національних меншин до їх конкретного втілення в життя. Це особливо необхідно, бо компартія залишила нам в спадщину деформовані уявлення про національну свідомість, національну культуру, людську гідність, поняття честі і моралі.

Але існує і інша думка: РН вичерпала себе, влада в Україні загальнонародна, і всіма, в тому числі і міжнаціональними проблемами, повинні займатися існуючі органи влади всіх рівнів.

В зв'язку з цим ми звертаємося до Вас з проханням в місячний строк поділитися в письмовій формі своїми думками щодо майбутнього РН НРУ. Результати цього своєрідного "національного мініреферендуму" будуть винесені на спільне засідання Великої Ради НРУ разом з РН, яке має бути у вересні 1992 р.

Голова РН НРУ, заступник співголів НРУ *О. Бураковський*

№ 51

ВИТЯГ З ЛИСТА ВЧИТЕЛЯ З ЧЕРКАЩИНИ НА АДРЕСУ РН НРУ

травень 1992 р.

...Черкаська область, смт Лисянка:

...— зруйновано єврейське кладовище;

— в смт Лисянці лишилось тільки кілька сімей євреїв;

— РУХ не настільки сильний, щоб міг самотужки впорядкувати та поставити пам'ятний знак;

— необхідна підтримка і допомога по увіковіченню пам'яті євреїв, розстріляних у період Великої Вітчизняної війни і скинутих у лісову криницю;

Просимо допомоги і співпраці із єврейськими товариствами.

258660 Черкаська область, смт Лисянка,
вул. Київська, 5, кв. 38
Маленко Олександр Іванович
258662 Черкаська область, Лисянський р-н, с. Почанинці
Лаврега Михайло Теофанович (учитель історії, школа)

№ 52

МАТЕРІАЛИ VI СЕСІЇ РН НРУ

19 червня 1992 р.

РЕЗОЛЮЦІЯ VI СЕСІЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ, ЗВЕРНЕННЯ ДО ЦЕНТРАЛЬНОГО ПРОВОДУ НРУ

Від Ради Національностей сьогодні життя вимагає інтенсивної своєчасної роботи по розбудові незалежної самостійної соборної демократичної України в умовах міжнаціонального миру і спокою. Для цього необхідні мінімальні умови, пов'язані з доброзичливістю і розумінням цих проблем як від керівництва НРУ, його Центрального Проводу, так і від виконавчих структур РУХу.

На жаль, цього на сьогодні немає. За останній місяць співголовами РУХу двічі підписувались заяви на прийняття людини на посаду керівника відділу міжнаціональних відносин РН і двічі ця заява зникала в секретаріаті. Внаслідок цього претендент на означену посаду відмовився від роботи за таких умов. До речі, аналогічна історія мала місце і рік тому.

Робота Ради Національностей вимагає розробки, друкування і розповсюдження багатьох документів, спілкування з десятками національно-культурних товариств, прийому громадян, але досі ми не маємо пристойного приміщення, окремого номера телефону, комп'ютера, ксерокса та друкарської машинки. Все це, до речі, мають всі відділи та підвідділи НРУ. Навіть канцтовари, які ми придбали для РН, секретаріат вилучив на свої потреби.

Вимагаємо, щоб Центральний Провід зобов'язав секретаріат НРУ в певний термін забезпечити РН всім необхідним для нормальної роботи.

Прийнято 19 червня 1992 р.

ЗВЕРНЕННЯ ДО СПІВГОЛІВ РУХУ

Сьогодні Україна — незалежна самостійна держава. Але її перші кроки в розбудові незалежності дуже важкі. Особливо це стосується міжнаціональних проблем. В період активізації процесу створення національно-культурних товариств тоді ще існуюча КПУ проводила політику їх розколу та розбрату. Був чітко означений курс на конфронтацію з тими національно-культурними товариствами, що підтримували РУХ і, водночас, на підтримку товариств, які, власне і створені були за її участю. Таким чином в компартійних кабінетах народилась і так звана "Рада національних товариств", скасування антидемократичного, антиконституційного статуту якої вимагали РН та РУХ. Але всі наші заяви та звернення до Верховної Ради та Ради Міністрів не знайшли відповіді.

Остання акція "Ради національних товариств", яку до речі ніхто не обирав, активна участь в утворенні "Фонду" за підписом Президента Л. Кравчука та відповідного правління цього "Фонду", призведе до ще більшого розколу національно-культурних товариств, падіння моралі, і є, по суті, продовженням тієї політики, яку проводила свого часу КПУ, а тепер ті структури, які вона породила.

Ми просимо співголів РУХу разом з головою Ради Національностей особисто звернутися до Президента України з вимогою скасування постанови Ради Міністрів України від 2 серпня 1990 р. № 168: "Про реєстрацію статуту Ради національних товариств" і разом знайти вихід із існуючого становища.

При цьому ми вважаємо за необхідне Раді Національностей НРУ брати участь у використанні "Фонду" і введення її представників до складу правління "Фонду".

Прийнято на VI сесії Ради Національностей НРУ

ЗВЕРНЕННЯ ДО ДЕПУТАТІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Першого грудня 1991 р. абсолютна більшість народу України проголосувала за демократичну незалежну самостійну соборну Україну. До цього разом з українцями відчували на собі тягар денаціоналізації, знищення національної і людської гідності десятки інших націй та народностей, які живуть в Україні. Тому перемога 1 грудня була величезною історичною перемогою віри в краще життя, у волю і рівність, в можливість відродити знищене, відчути себе господарем на нашій землі.

Але на жаль після 1 грудня міжнаціональний мир в Україні, чим ми всі досі щиро пишаємось, стає під загрозою. Певні сили, дії яких не можна списувати на "провокації", штовхають Україну до громадянської війни. Вони не тільки поділяють всіх громадян на українців і неукраїнців, але й закликають до знищення всіх, хто не згоден з їх політикою. РУХові пропонується перейти на засади українського націоналізму (газета "За

Вільну Україну" від 14.05.92 р.), всіляко пропагується мононаціональна держава.

З'явилися нові часописи, які не приховують своїх шовіністичних, а іноді — відверто профашистських ідей і намірів. Особливо зловживають цим газети "Слово", "Нова Україна", "Нескорена нація".

Щодо "Слова" Рада Національностей НРУ звернулася до Прокуратури України з пропозицією порушення кримінальної справи, але отримали негативну відповідь, на наш погляд, абсолютно невмотивовану. І в той же час наступ агресивних, люмпенізованих сил наростає, прикриваючись святими для України гаслами, підбурюючи населення, підтасовуючи і перекручуючи факти історії. Це ми вже побачили в Криму, тепер цей "досвід" поширюється на всю Україну.

Додаючи до цього звернення документи, які РН НРУ надіслала і отримала від Прокуратури України, ми, в той же час, додаємо до цього ще кілька цитат хоча б з останнього червневого числа часопису "Нескорена нація":

— "формування еліти (української обов'язково) і прихід її до влади в Україні — головний імператив часу... насамперед, перерозподіл — мирний чи немирний — влади на користь національної еліти... в боротьбі з ворогом, боротьбі жорстокій, з чисельними жертвами з обох сторін. І добре, коли жертв буде більше з тієї сторони... Благо нації досяжне лише у своїй державі... в якій неможливо панування національних меншин... Нації завжди творилися шляхом насильства...";

— "націоналісти не лише декларували свої гасла, вони їх втілювали за допомогою зброї в життя, і якщо ви дійсно станете для них серйозною загрозою, коли розвіються всі ці "рухи", то вони вдадуться до традиційних засобів. Ви не боїтесь?.."

— "На наших очах, не шкодуючи ні своєї, ні вражої крові, виборюють волю орляндці і таміли, хорвати і курди, словенці й афганці. І ще багато інших націй. А "діти Козацькі", співаючи "Заповіт" Т.Шевченка, не задумуються, що ж то значить сьогодні оте "і вражою злою кров'ю волю окропіте"...

і так далі.

Суспільство наше стоїть перед загрозою розколу, вже депутати міськради втяглися в боротьбу з двох боків барикади, побудованої шовіністичними силами в Україні (дивись часопис "Хрещатик" за 21.04.92 та за 13.06.92 р.). Є і багато інших симптомів, які характерні для суспільства, що захворює на нацизм.

Тому ми звертаємося до Верховної Ради з проханням — поставити до порядку денного питання про обов'язкове використання Конституції і законів України, щодо їх порушників, що особливо незебпечно для міжнаціонального миру в Україні.

Ми просимо депутатську франкцію РУХу вийти з депутатським запитом до Верховної Ради щодо часописів, які провокують і штовхають Україну до громадянської війни.

Прийнято на VI сесії РН НРУ 19.06.92 р.

№ 53

ЗАЯВА ГОЛОВИ РН ГЕНЕРАЛЬНОМУ ПРОКУРОРУ УКРАЇНИ З ПРИВОДУ СТАТТІ У ГАЗЕТІ «СЛОВО»

Генеральному прокурору
України п. Шишкіну В. І.

ЗАЯВА

Газета "Слово" (№ 4, 1992), яку видає Всеукраїнське товариство "Просвіта", надрукувала рецензію Анатолія Щербатюка "Дух крові" на книжку Романа Коваля "Чи можливе україно-російське замирення" (Стрий, 1991).

Автор рецензії пише, що Коваль редагує газету об'єднання ДСУ "Нескорена нація", котра "зворушує своєю якоюсь первозданною поганською щирістю, так ненавидіти можуть лише чисті щирі люди, не зіпсуті попівською, жидо-христівською "мораллю", і, певен, це почуття стане незабаром... надбанням інших, ширших кіл, ще сьогодні не згуртованих єдиною метою і образом єдиного ворога українців, простих малокваліфікованих робітників, мешканців київських, дніпропетровських і одеських гуртожитків, що вони перед тим, як відроджувати й творити, ще встануть і підуть очищувати свої міста, робити їх українськими".

Змальовуючи образ ворога, яким автор рецензії вважає кожного неукраїнця, Щербатюк робить висновок: "Лише консолідовані праві, забезпечать Україні той омріяний "товарний" вигляд: рішучим чином знешкодивши гнилизну московського та інших впливів у українських містах, переповнених паразитами, тим брудним злюмпенізованим напівкримінальним московським кагалом, розселеним довкола нікому не потрібних заводів і підприємств. Лише чесною працею вони можуть заслужити право далі жити в Україні, поруч з народом, на екзістенціальні права якого вони посягнули. Права ж на якусь окремішну історичність і так звану "самобутність" ця маса вже немає, і всякий опір з боку цієї біомаси повинен викликати негайні каральні застрашувальні акції".

Наведені матеріали не викликають сумніву у їх спрямованості на розпалювання міжнаціональної ворожнечі. Тому просимо звернути увагу не тільки на діяльність у цьому напрямку газети "Слово" та А.Щербатюка, а й на Р.Коваля, і редаговану ним газету "Нескорена нація".

Згідно із статтею 97 КПК України прошу Вас у десятиденний термін перевірити факти, викладені у нашій заяві, розв'язати питання про притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за розпалювання міжнаціональної ворожнечі та дати нам вмотивовану відповідь за Вашим підписом.

Голова Ради Національностей
О. З. Бураковський

Опубл.: "Дума". — 1992, липень, № 9(12).

№ 54

ЛИСТ в. о. ПРОКУРОРА м. КИЄВА ГОЛОВІ РН НРУ

Голові Ради Національностей
Народного Руху України Бураковському О. З.

Прокуратурою міста Києва розглянуто Ваше звернення з приводу фактів розпалювання національної ворожнечі, які наведені у статті А. Щербатюка "Дух крові", надрукованій у газеті "Слово".

В ході перевірки, проведеної прокуратурою Печерського району міста Києва, був опитаний редактор газети "Слово" Сопронюк О. Й., було одержано висновки фахівців Комітету у справах національностей при Кабінеті міністрів України.

З урахуванням всіх даних прокуратурою Печерського району міста Києва обгрунтовано відмовлено в порушенні кримінальної справи по п. 2 ст. 66 Кримінально-процесуального кодексу України.

В.о. прокурора міста Києва, старший радник юстиції *Ю. І. Гетьманенко.*

Опуб.: "Дума". — 1992, липень, № 9(12).

№ 55

ЛИСТ ГЕНЕРАЛЬНОМУ ПРОКУРОРУ УКРАЇНИ п. В. ШИШКІНУ ВІД РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ

1 червня 1992 р.

Генеральному прокурору України
п. Шишкіну В. І.

6 квітня в Прокуратуру України була передана заява Ради Національностей НРУ (№ 4/13 від 03.04.92), у якій ставилося питання про притягнення до кримінальної відповідальності за розпалювання міжнаціональної ворожнечі у зв'язку з публікацією п. А. Щербатюка "Дух крові" у газеті "Слово" (№ 4, 1992).

Наша заява (вх. № 7-212-92) довго подорожувала від Прокуратури України до Київської міської прокуратури (вх. № 70-208-92), де нею займався п. Перепелиця І. М., а звідти — до Печерської районної прокуратури, на запит якої Комітет у справах національностей при Кабінеті Міністрів України спрямував відповідну експертну рецензію, складену фахівцями Інституту національних відносин і політології АН України.

У своїй рецензії фахівці інституту недвозначно вказали на те, що "Стаття носить виразну ідеологічну спрямованість, по суті це пропагандистський документ... Привертає увагу образливо принизлива, навіть брутальна, щодо представників певних національностей, форма статті. Вона привносить елементи конфронтації в співжиття народів України, провокує екстремістські настрої".

Незважаючи на таку експертну оцінку статті "Дух крові", працівник Печерської прокуратури м. Києва п. Печенюк Л. І., навіть не зустрівшись ані з Щербатюком, ані з представником РН НРУ, обмежився бесідою з головним редактором газети "Слово" п. Сопронюком О. і відмовив в

порушенні кримінальної справи. Про це нас повідомив в. о. прокурора м. Києва п. Гетьманенко Ю. (лист № 7-208-92 від 01.6.92), який вважає відмову районної прокуратури обгрунтованою.

Таке рішення не на користь демократизації життя незалежної, самостійної України і викликає, на наш погляд, подив, бо видавати бажане за дійсне більше притаманне ліркам, ніж Феміді. Тому ми наполегливо просимо Прокуратуру України переглянути рішення районної прокуратури м. Києва щодо публікації п. Щербатюка в газеті "Слово" (№ 4, 1992), бо проблема протистояння шовінізму стосується не тільки району чи міста, вона, на жаль, стосується всієї України, де сьогодні певні сили роблять свої перші злі кроки. Тим більше, що за розбудовою демократичної незалежної України слідкує весь світ.

Якщо ж Прокуратура України погодиться з "обгрунтуванням" в. о. прокурора м. Києва, то дуже просимо познайомити нас з ним в письмовому вигляді.

Голова РН НРУ *О. Бураковський*

№ 56

ЛИСТ ЗАСТУПНИКА НАЧАЛЬНИКА СЛІДЧОГО УПРАВЛІННЯ п. Є. ФОМЕНКА ДО РН НРУ

26 червня 1992 р.

Голові Ради Національностей
НародноГО РУХу України
п. Бураковському О. З.

Вивченням в Генеральній прокуратурі України матеріалів перевірки статті А. Щербатюка "Дух крові", опублікованої в газеті "Слово" за березень 1992 року, встановлено, що в порушенні кримінальної справи прокуратурою Печерського району м.Києва відмовлено незаконно, тому згадана постанова скасована і порушена кримінальна справа за ст. 66 КК України.

Справу надіслано прокурору м. Києва для організації розслідування.

За ходом слідства встановлено контроль.

Заступник начальника слідчого управління *Є. І. Фоменко*

№ 57

ЛИСТ в. о. ПРОКУРОРА м. КИЄВА п. Ю. ГЕТЬМАНЕНКА ДО РН НРУ

29 вересня 1992 р.

Голові Ради Національностей
Народного РУХу України
О. Бураковському

Прокуратурою міста вивчено Вашого листа на ім'я Генерального прокурора України № 607 від 9 вересня 1992 року, в якому повідомляються факти розповсюдження в м. Києві шовіністичних видань.

Як Вам повідомлялось в листі від 3.09.92 р., прокуратурою міста внесено подання Управлінню контролю за технічним та санітарним станом державної та комунальної власності міста про скасування дозволу на право торгівлі друкованою продукцією малому підприємству "Перспективні дослідження та розробки", працівники якого розповсюджували в підземному переході станції метро "Дзержинська" газети "Русский вестник", "День", "Замщина", "Русское дело", "Дело", "Историческая память" та інші.

За інформацією названого Управління Київської міської державної адміністрації 22 вересня 1992 року дозвіл на право розташування лотку та торгівлі друкованою продукцією в підземному переході площі Дзержинського, який був виданий МП "ПДР", скасовано.

Московському РУВС м.Києва запропоновано прийняти відповідні заходи для забезпечення виконання зазначеного рішення, що контролюється прокураторою міста.

В. о. прокурора міста Києва, старший радник юстиції *Ю. І. Гетьманенко*

№ 58

ЛИСТ ДО УЧАСНИКІВ І ГОСТЕЙ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО СИМПОЗІУМУ «РЕЛІГІЯ І ЦЕРКВА У НАЦІОНАЛЬНОМУ ВІДРОДЖЕННІ»

Шановні учасники і гості симпозіуму!

Звертаємося до Вас у зв'язку із занепокоєнням, що викликане загрозою міжнаціональній згоді. Симптоми цього стали виявлятись і в Україні, яка дотепер являла собою острівець миру серед країн колишнього Союзу.

Тривалий час шовіністичні кола Росії намагаються сіяти міжнаціональну ворожнечу серед народу України. Так, емісари "Пам'яті" проводили підпільні збори у Житомирі. Антисеміти влаштували провокації в синагогах Києва і Харкова, підпалили квартиру відомого поета А. Кацнельсона. Російські профашистські газети та листівки сьогодні спокійно розповсюджуються в Києві та інших містах України.

Не менше занепокоєння викликають факти проявів шовіністичних настроїв з боку окремих українських організацій та приватних осіб. Небезпечне для нашого внутрішнього спокою політичне гасло "Україна для українців" в прямій або завуальованій формі пропагується членами Української націоналістичної спілки, Української національної асамблеї, деякими авторами таких видань як часопис клубу прихильників Дмитра Донцова "Націоналіст", газети "Слово", "Нескорена нація", "Рівне", "Нова Україна" (Харків) та деяких інших.

Не потребує коментарів вплив такої преси на свідомість людей і процес національного відродження, що не може залишити байдужими тих, хто піклується про мораль та духовність людей. Тому ми сподіваємось, що Ви знайдете можливість висловити Ваше ставлення до шовіністичних проявів в Україні.

Ми звертаємося до духовних провідників різних конфесій із закликом у своїй наставницькій, проповідницькій діяльності частіше звертати увагу

своїх слухачів на несумісність з ідеалами релігії, церкви ворожих проявів до людей іншої національності, іншої віри.

На закінчення розділяємо з Вами щире співчуття щодо до тих, проти кого спрямовані несправедливість та утиски.

З побажанням успіху у Вашому служінні.

За дорученням VI сесії РН НРК
Голова Ради Національностей НРУ ***О. Бураковський***

№ 59

ЛИСТ-ЗАЯВА ГОЛОВИ РН НРУ ЦЕНТРАЛЬНОМУ ПРОВОДУ, МАЛІЙ ТА ВЕЛИКІЙ РАДАМ НРУ ПРО СТАН СПРАВ У НАРОДНОМУ РУСІ

7 липня 1992 р.

Після III з'їзду стан справ в НРУ різко погіршився. Більшість рішень, які приймає ЦП, не виконуються. Робота Секретаріату не витримує ніякої критики. Деякі керівники РУХу перевищують повноваження, непарламентськими методами впливають на проведення, чи відверто ігнорують рішення тих структур, які їм не підпорядковані. Виконавча дисципліна на всіх рівнях дуже низька. Будинок НРУ перетворився у прохідний двір, в якому немає господаря. Фракція РУХу у Верховній Раді перетворилася в оперетöчну організацію щодо взаємодії і підтримки РУХу. РУХ досі не спромігся розробити і представити народу України своєї економічної, політичної, аграрної, державної, безпеки та інших програм, характерних для провідної громадсько-політичної загальнонародної організації будь-якої незалежної держави. Все це призвело до того, що високий авторитет НРУ катастрофічно падає. І це пов'язано не стільки з загальним подінням економічного та соціального захисту суспільства і кожної людини зокрема, скільки з безпорадністю нових лідерів РУХу, які не встигають за політичними, соціальними, національними змінами в суспільстві, у свідомості людей, і тому діють навмання, йдуть найпростішими шляхами люмпенізованої частини населення, на ділі віддаляючись від демократичних принципів побудови самостійної України.

Особливо небезпечно це в справах міжнаціональних. Ще з часів компартійної диктатури майже всі національні товариства були штучно розколоті, поділялися номенклатурою на ті, які підтримують КПУ і ті, які солідаризуються з РУХом. Прикладом свідомого впровадження такої конфронтаційної політики може бути хоча б "Доповідна записка до ЦК КПУ", підготовлена секретарями ЦК від 19 квітня 1991 р. № 792/105...

Але всі спроби РН по демократичному об'єднанню зусиль національних громад України, по відродженню культури, самосвідомості і гідності розбивалися не тільки об протидію компартійців, які сьогодні переодяглися в тогу супердемократів і патріотів і перетворили колишні партійно-політичні кафедри по боротьбі з українським націоналізмом та сіонізмом на кафедри по відродженню культур національних меншин, але й об прикру байдужість до цих проблем з боку лідерів РУХу.

Наступне. Саме українці більше всіх інших потерпали від імперської політики "старшого брата", тому ідея українського демократичного націоналізму як ідея за відродження української нації, культури, традицій та ін., на терені якої мають відроджуватися так звані "малі народи", дуже позитивна. Але це не означає, що руського "старшого брата" має замінити український брат. Одначе все голосніше серед нових демократів (де вони були вчора?) йдеться по поділення народу України на "українців і неукраїнців", про "пріоритет української нації", про те, що давайте спочатку побудуємо українську державу для українців, а потім вже займемося і національними меншинами. Більш того, національна ідея все голосніше трактується певними колами в Україні не стільки, як патріотична щодо українців, скільки — як ворожа, непримиренна до всіх інших. І боротьба РН проти цього сповзання в болото псевдодемократії, на жаль, теж не знаходить підтримки в ЦП.

Далі. Україна — колиска десятків етнічних груп населення. Менше-більше, всі вони століттями жили між Сциллою імперської політики і Харібдою побутового шовінізму. Тому асиміляційні процеси в Україні набували катастрофічного для цих меншин значення. Так з'явилися "українці" німецького, польського, єврейського, російського і т. д. походження. Цим людям байдуже майбутнє своєї "минулої" національності, вони — етнічні манкурти. І будувати державу "Україну для українців" не є для них справою антидемократичною. Але і в цьому питанні сьогоднішні лідери РУХу не в змозі, не мають часу розібратися.

Можливо, саме тому, розроблений РН НРУ за участю більшості комісій з міжнаціональних відносин обласних крайових організацій РУХу альтернативний законопроект "Про національні права громадян України", який уникає поділу населення України на "більшість — меншість", не тільки не був розглянутий Верховною Радою, але жоден депутат від фракції РУХу навіть не поставив питання про те, щоб хоча б ознайомити з альтернативним законопроектом депутатський корпус. Коментарі, як кажуть, зайві.

Спроба приручення РН, перетворення її в кишенькову організацію, в "антураж", як відкрито висловлювалися і раніше деякі лідери РУХу, існували. Але більшість керівництва було іншої думки, і РН багато що зробила для мирного здобуття незалежності, самостійності України, для відродження у людей національної гідності і самосвідомості, гордості за Україну. Але останні симптоми можуть позбавити і цього. Наприклад, в спільному з ЦП засіданні РН від 19.06.92 р. проглядалося майже відверте бажання приручити РН, зробити її слухняним виконавцем, м'яко кажучи, не найголовніших, з точки зору міжнаціонального миру, ідей.

За результатами цього засідання вже кілька членів Президії РН звернулися з заявами про вихід з РН, як з структури, якій цілеспрямовано не дають плідно виконувати свої обов'язки.

І останнє. Все вищенаведене спонукає мене звернутися до членів ЦП, Малої і Великої Ради НРУ, до всіх членів РУХу з проханням терміново поставити на обговорення Великої Ради всі ці і будь-які інші питання, від яких залежить міжнаціональний мир в Україні. Бо йдеться про те, чи існуватиме РН як "антураж", "кишенькова" структура, чи буде й надалі займати чільне місце в розбудові демократичної незалежної України, роблячи все можливе для відродження національних культур.

Від Вас, від щирої, чесної дискусії, від залучення до неї представників національних меншин, залежить сьогодні і в майбутньому міжнаціональний мир в Україні.

Голова РН НРУ, заступник Голови НРУ *О. Бураковський*

7.07.1992 р.

№ 60

ЛИСТ ДО ЧЛЕНІВ НРУ, ГОЛІВ НАЦІОНАЛЬНИХ ТОВАРИСТВ ІЗ ЗАПРОШЕННЯМ ВЗЯТИ УЧАСТЬ У VII СЕСІЇ РН НРУ

13 жовтня 1992 р.

Членам Ради Національностей НРУ
Головам національних товариств

Шановні панове!

Запрошуємо Вас взяти участь у VII сесії Ради Національностей НРУ, яка відбудеться 7 листопада 1992 р. у актовому залі Комітету у справах національностей при Кабінеті Міністрів України (вул.Жовтневої Революції, 21/8, 4-й поверх) о 10.00. Їхати тролейбусом № 20, автобусом № 62, трамваєм № 27, 35 до зупинки "Будинок офіцерів".

Порядок денний сесії:

1. Обговорення сучасних проблем національних меншин в Україні та платформи РН НРУ з національних питань.

2. Звіт Голови РН НРУ, вибори членів РН НРУ та висунення кандитатури Голови РН на IV Всеукраїнські збори НРУ.

3. Різне.

Просимо також надіслати у РН НРУ Ваші пропозиції щодо участі у науково-практичних конференціях "Шовінізм: минуле і сучасне" та "Інтелігенція національних меншин у розбудові України", а також у роботі Центру історії національних меншин, який буде готувати та видавати підручники і учбові посібники з питань історії національних меншин України.

Голова РН НРУ *О. Бураковський*

№ 61

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКА ВІДДІЛУ МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ВІДНОСИН РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ

1. Підтримування зв'язку між членами Ради Національностей і комісіями з національних питань при краєвих організаціях НРУ.

2. Організація засідань Президії РН і Ради Національностей.

3. Оформлення документів РН і їх розсилка адресатам.

4. Введення документів РН в комп'ютер і їх тиражування.

5. Підготовка сесій і засідань РН і Президії РН (порядок денний, проекти рішень та ін.).

6. Чергування по Раді Національностей для забезпечення роботи з відвідувачами.

7. Ведення переписки РН з рухівськими структурами і національними товариствами.

8. Підготовка документів РН для їх розгляду на Великій Раді і Проводі НРУ. Допрацювання документів по зауваженням керівних органів НРУ.

9. Участь в організації і проведенні масових заходів НРУ в питаннях, що входять в компетенцію РН.

10. Консультація працівників РУХу з питань, що знаходяться в компетенції РН НРУ.

11. Забезпечення обліку і зберігання документів РН.

12. Реєстрація кореспонденції РН НРУ.

Заступник Голови НРУ *О. Лавринович*
Голова РН НРУ *О. Бураковський*

№ 62

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОБОВ'ЯЗКИ РЕФЕРЕНТА РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ З ПИТАНЬ ЗВ'ЯЗКІВ З ПОЛІТИЧНИМИ ПАРТІЯМИ ТА ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В УКРАЇНІ

1. Організація зв'язків з політичними партіями в Україні.

2. Вивчення національної політики партій, що діють в Україні. Розробка спільних з партіями та громадськими організаціями заяв, проектів документів з питань міжнаціональної політики.

3. Організація спільних з політичними партіями та громадськими організаціями акцій на підтримку міжнаціонального миру в Україні.

4. Участь в організації масових заходів НРУ і партій на підтримку міжнаціонального миру в Україні.

5. Вивчення політичної ситуації в прикордонних районах України.

6. Розробка пропозицій по виробленню політичної лінії Ради Національностей в питаннях міжнаціональних відносин.

7. Проведення правової експертизи нормативних документів з питань міжнаціональної політики, що готуються до розгляду Верховної Ради України.

8. Підготовка матеріалів для засобів масової інформації з питань міжнаціональної політики.

9. Підготовка документів РН для розгляду їх на Великій Раді і Проводі НРУ.

10. Підготовка сесій і засідань РН і Президії РН. Підготовка редагування, погодження і розмноження проектів всіх документів, ухвал, звернень і іншої друкованої продукції, яка виходить від РН НРУ.

11. Чергування по РН для консультування працівників РУХу і громадян з питань міжнаціональних відносин.

12. Реєстрація кореспонденції РН.

Голова Ради Національностей НРУ *О. Бураковський*
Голова Секретаріату НРУ *М. Бойчишин*

№ 63

ЛИСТ ДО ГОЛОВИ КИЇВРАДИ МІСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «ЗЕЛЕНИЙ СВІТ» п. В. НЕСТЕРЕНКА

5 листопада 1992 р.

Голові Київради, Голові КМО „ЗС"
п. Нестеренку В. П.

За останні місяці в Україні збільшилась кількість проявів шовінізму, які призводять до насильств, про що неодноразово повідомлялось у пресі.

На наш погляд, цей процес стимулюється такими публікаціями як стаття А. Щербатюка "Дух крові" ("Слово", № 4, 92), щодо якої порушено кримінальну справу по ст. 66 Кримінального кодексу України, тобто за розпалювання міжнаціональної ворожнечі.

На жаль, член Вашої організації В. К. Черінько не тільки виступив на підтримку права А. Щербатюка на розпалювання ворожнечі між народами України, а й підтримує розповсюджувачів російських шовіністичних газет (див. повідомлення в газетах "Хрещатик", 13.06.92, 20.6.92; "Вечірній Київ", 20.08.92).

Нас дуже непокоїть, що, незважаючи на критику публікацій Черінько ("Хрещатик", 10.7.92; "Голос України", 04.9.92), він продовжує цю діяльність.

Ми дуже хотіли б знати про Ваше ставлення до публікацій п. Черінька з національного питання.

Голова Ради Національностей НРУ *О. З. Бураковський*

№ 64

МАТЕРІАЛИ VII СЕСІЇ РН НРУ

7 листопада 1992 р.

ЗВЕРНЕННЯ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ ДО НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ТОВАРИСТВ УКРАЇНИ, ДО НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН УКРАЇНИ, ДО ОСЕРЕДКІВ І ПРИХИЛЬНИКІВ РУХУ, ДО ВСІХ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Минає рік з часу всенародного референдуму 1 грудня 1991 р. — історичної перемоги українського народу на його багатовіковому та багатостраждальному шляху до незалежності та державності. Результати референдуму перекреслили сподівання захисників імперської ідеї всіх мастей на збереження останньої світової імперії — червоного "Третього Риму". Її спіткала доля попередніх утворень, побудованих на крові й визиску поневолених та обдурених народів.

Результати референдуму розбили уявлення про українську націю, як про народ, який за століття фізичного та духовного ярма збайдужів до найвищих цінностей і до власної будучини. Вони осоромили багатьох скептиків та песимістів, які не вірили в силу і здоровий глузд власного народу і закликали скасувати референдум.

Результати референдуму також показали, що український народ має в особі кільканадцятимільйонного контингенту громадян України інших національностей вірних друзів, що так само хочуть будувати незалежну й вільну Українську державу. Цей факт, а насамперед властива українському народові толерантність унеможливили міжетнічні зіткнення в країні в процесі української революції кінця 80-х — початку 90-х років.

Народний РУХ України зі своїх перших кроків однією з найважливіших програмових цілей поставив рівноправність громадян України незалежно від їхньої національності, захист національних інтересів, можливість творчого самовиявлення шляхом вільного розвитку всіх національних культур, право кримськотатарського народу на свою державність.

Це все зумовило активну участь представників національних меншин у НРУ. Ми можемо пишатися тим, що світова громадська думка дуже високо ставить Україну, як країну, де відсутня дискримінація людей за національною чи релігійною ознакою.

Однак, криза, що охопила суспільство в Україні, на жаль, не обминула й сферу міжнаціональних відносин. Рада Національностей стурбована, що в умовах загального незадоволення економічними, соціальними, духовними умовами життя вірус шовінізму та ксенофобії, залишений нам у спадок від білої та червоної імперій, почав активно пускати метастази в свідомості людей. Цьому сприяють дестабілізуючі чинники як за межами України, так і в самій Україні. З-поза північно-східного кордону допливають отруйні випари російського шовінізму, що свідомо ставлять за мету зіткнути між собою громадян України за національною ознакою, дестабілізувати становище в державі, особливо в місцевостях, де значна частина неукраїнського населення (Крим, Донбас, Одещина).

З другого боку, деякі духовно люмпенізовані радикал-"патріоти", в яких завжди на все готові відповіді, вустами окремих публіцистів, та їхніх нечислених, але галасливих прихильників сіють далекі від здорового націоналізму ідеї "виключності української нації", котрі, як і всяка думка про виключність будь-якого народу, нічого не можуть принести Україні, крім лиха. Хоч би якою метою не керувалися їх речники, об'єктивно вони несуть зло для нашої країни. А те, що деяка частина населення, особливо на Сході і Півдні, сприймає ці прояви, як ідеологію РУХу, завдає шкоди авторитету й престижу НРУ. Подальше розростання метастаз шовінізму та ксенофобії може привести до трагедії України, такої, яку ми бачимо на прикладі Боснії і Герцеговини, тільки в незрівняно більших масштабах.

Рада Національностей НРУ, ще раз засвідчуючи свою вірність принципам програми РУХу — незалежності України, рівноправного здійснення національних прав, рівності громадян, демократичного розвитку, — закликає:

— Всі національно-культурні товариства України активно співробітничати з РУХом у справі відродження всіх народів, національностей та етнічних груп, які населяють Україну.

— Всі національні меншини брати активну участь у розбудові української держави, відродженні української та своєї культури, науки, мови. Пам'ятайте, що тільки за умови повного розквіту української нації, інші народи України можуть розвиватися як самобутні частини соціуму незалежної

України, що тільки вільний і відроджений український народ може гарантувати розвиток ваших етносів.

— Всі осередки та об'єднання РУХу та його прихильників — активізувати роз'яснювальну роботу щодо програмових завдань РУХу в галузі національної політики та міжнаціональних відносин, співробітничати з національно-культурними товариствами, ширше залучати громадян усіх національностей до своєї діяльності.

— Всіх громадян України до спільної праці, взаємоповаги, уважного ставлення до національних потреб кожного народу, до трагедії кримськотатарського народу.

Не даймо ворожим силам сіяти в нашій країні національну нетерпимість, зверхність, зневагу до будь-якого народу.

Слава вільній незалежній демократичній Україні!

VII сесія Ради Національностей НРУ 7 листопада 1992 р.

Опуб.: "Культура і життя". — 1992. — 5 груд.

ЗАЯВА З ПРИВОДУ ПОДІЙ У м. ЛЬВОВІ В ЖОВТНІ-ЛИСТОПАДІ 1992 р.

23 листопада 1992 р.

Україна стала незалежною державою і найважливішою справою для державних інституцій усіх рівнів і кожного громадянина країни є побудова в Україні громадянського суспільства.

Міжнаціональний мир в державі і тісна співпраця між різними верствами населення — наріжні камені в підмурку демократичної України. Через століття кривавої боротьби за незалежність України йшли поруч українці, росіяни, євреї, поляки, німці і представники інших національностей, що населяють Україну. І українці, і неукраїнці одностайно підтримали Акт про незалежність України під час референдуму 1 грудня 1991 р.

Україна переживає нині глибоку суспільну кризу. Одна з основних причин кризи — спадщина, одержана незалежною Україною від 70-річного панування імперського тоталітарного режиму. Але деякі політичні сили, переслідуючи свої вузькопартійні інтереси, звинувачують в усіх бідах України представників етнічних меншостей.

Дуже симптоматичні щодо цього події, які відбулися в жовтні-листопаді цього року в м. Львові. На 5-й регіональній конференції НРУ крайнє радикальне крило обласної організації РУХу виступило з позицій інтегрального націоналізму, що є на ділі прямим проявом шовінізму, за зміну політичної орієнтації НРУ в національній політиці: демократичний шлях побудови української держави себе повністю вичерпав і має бути повністю замінений на націоналістичний. Одним словом гаслом РУХу має стати "Україна — для українців!".

7-ма сесія Ради Національностей НРУ і присутні на ній повноважні представники 22 національно-культурних товариств України рішуче засуджують прояви шовінізму в організаціях НРУ і, конкретно, в Львівській крайовій організації. Народний РУХ України з перших своїх кроків заявляв про рівність громадянських прав усіх етнічних груп, що населяють Україну.

Вважаємо, що дії радиально-шовіністичного угруповання Валентина Мороза спрямовані на розкол Народного РУХу України, національно-де-

мократичних сил суспільства, і, зрештою, можуть привести до порушення міжетнічного миру в Україні. Україну штовхають на шлях, який може поставити її поза світовим співтовариством демократичних держав, перетворить її на новий Карабах, Югославію чи Молдову.

Така деструктивна політика львівських шовіністів не має нічого спільного з платформою НРУ в національному питанні і шкодить розбудові державності України. Шовінізм в усіх його подобах і проявах неспринятний для справжніх патріотів, для яких поняття державності невіддільне від поняття демократії.

Прийнято на VII сесії РН НРУ

7 листопада 1992 р.

ЗВЕРНЕННЯ ДО ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
п. І.. ПЛЮЩА

23 листопада 1992 р.
Голові Верховної Ради України пану І. Плющу

Вельмишановний Пане Голово!

7 листопада 1992 р. відбулася VII сесія Ради Національностей Народного РУХу України, в якій крім членів Ради Національностей брали участь повноважні представники 22 національно-культурних товариств України.

Виступаючи на сесії, члени Ради і представники товариств з тривогою відзначали посилення напруженості в міжнаціональних відносинах в багатонаціональній Україні, що може призвести до зриву існуючого нині в Україні міжетнічного миру. В усіх виступах лунала критика прийнятого Верховною Радою України закону "Про права національних меншин". Закон цей недосконалий, не враховує досвіду передових демократичних держав світу в сфері міжнаціональної політики. Зауваження до цього закону, подані Радою Національностей РУХу в Комісії Верховної Ради, очолювані народними депутатами пп. Ємцем, Корнєєвим, Осадчуком, і в Комітет в справах міжнаціональних відносин при Кабінеті Міністрів України, депутатами не вивчалися і не обговорювалися. Повз увагу народних депутатів пройшов і запропонований Радою Національностей НРУ альтернативний проект закону "Про національні права громадян України". Не було навіть спроби спільно з Радою Національностей РУХу розглянути зауваження і пропозиції до офіційного проекту закону про права національних меншин в Україні.

У зв'язку з викладеним, пропонуємо доручити відповідним Комісіям Верховної Ради України ще раз розглянути питання про стан законодавства України в сфері міжнаціональних відносин, взявши до уваги зауваження і пропозиції Народного РУХу України, а також розглянути альтернативний законопроект "Про національні права громадян України", поданий Радою Національностей НРУ.

Прийнято на VII сесії Ради Національностей
Народного РУХу України

7 листопада 1992 р.

ЛИСТ ДО НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ М. ГОРИНЯ, Д. ПАВЛИЧКА, П. ОСАДЧУКА, О. ЄМЦЯ ТА ГОЛОВИ КОМІТЕТУ У СПРАВАХ МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ВІДНОСИН Ю. ОЛЕНЕНКА

23 листопада 1992 р.

Народним депутатам України п. Михайлу Гориню,
п. Дмитру Павличку, п. Петру Осадчуку,
п. Олександру Ємцю,
Голові комітету в справах міжнаціональних відносин
при Кабінеті Міністрів України п. Юрію Олененку

Вельмишановні панове депутати!

Багатовікова боротьба українського народу за свою державність увінчалася успіхом — незалежна Україна стала повноправним членом світового співтовариства.

Загальновизнаним є факт, що в цій боротьбі, жорстокій і кривавій брали участь не тільки представники корінної нації — українці, хоч, безперечно, їх роль у цьому була вирішальною, а й представники усіх етнічних груп, що населяють Україну. Одностайна підтримка Акту про незалежність України на референдумі 1 грудня 1991 р. — незаперечне свідчення відданості українській національній ідеї всіх національних груп народу України.

Основне завдання часу — побудова в Україні демократичного суспільства. На цьому має стояти твердо кожний громадянин України. А для цього всім громадянам повинні бути забезпечені рівні громадянські права і можливості незалежно від походження, соціального стану, освіти, віросповідання і національності. Проголошення цього невід'ємного права громадянина України було головним заповітом 1-го Всеукраїнського Міжнаціонального конгресу, який відбувся в листопаді 1991 року в місті Одесі.

Але з часом інші питання, пов'язані з необхідністю найскорішого виходу з загальної кризи, що охопила Україну і була успадкована нами від імперського тоталітарного режиму, відсунули питання міжнаціональної політики на задній план. Цьому сприяв і міжнаціональний мир в нашій державі, який нам вдалося зберегти, незважаючи на підривну діяльність проімперських і прокомуністичних сил всередині держави і поза її межами.

Криза в державі поглиблюється. Як уже не раз траплялося в подібних випадках, крайні радикали одним з винуватців кризи бачать національні меншини, які нібито через нерозуміння національної української ідеї саботують її здійснення.

Останні події в різних регіонах України свідчать про свідоме нагнітання міжнаціональної напруженості. А державні акти, що приймаються парламентом України, своєю недосконалістю не сприяють вирішенню проблем забезпечення міжнаціонального миру в державі.

Назріло багато важливих питань в сфері міжнаціональної політики, які мають знайти своє вирішення на державному рівні. З метою прискорення цієї роботи пропонуємо організувати і провести в Києві в березні-квітні 1993 р. 2-й Всеукраїнський міжнаціональний конгрес, як це було передбачено рішеннями 1-го Конгресу. Рада Національностей НРУ готова виконати основну роботу по організації Конгресу.

ПЛАН РОБОТИ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ
НА І ПІВРІЧЧЯ 1993 р.
(проект)

1. Проведення науково-практичної конференції: "Подолання шовінізму та екстремізму — важливіша передумова міжнаціональної злагоди і громадянського миру в Україні" (Київ, 6—7 лютого, проведення засідань оргкомітету, формування програми конференції, залучення громадських та державних організацій в Україні та за її межами, пошук спонсорів, підготовка до видання тез доповідей та ін.).

2. Проведення наукової конференції: "Інтелігенція національних меншин у розбудові України" (підготовка засідань оргкомітету, залучення спеціалістів до участі у конференції, розробка її програми).

3. Участь у семінарі з прав національних меншин України, який проводить Комітет у справах національностей Кабінету Міністрів України.

4. Участь у конференції: "Міжнаціональні відносини на Півдні України" (Запоріжжя, травень).

5. Сприяння створенню в областях України регіональних об'єднань національно-культурних товариств та асоціацій "За міжнаціональний мир і злагоду".

6. Підготовка разом з державними установами та громадськими організаціями 2-го Всеукраїнського міжнаціонального Конгресу.

7. Проведення наукової ради Науково-методичного центру історії національних меншин України (підготовка до видання історії німців, поляків, греків України та ін.).

8. Проведення VIII сесії РН НРУ (вибори Президії РН, обговорення і затвердження плану роботи та ін.).

9. Звернення до правоохоронних органів та інших державних організацій та взаємодія з ними для заборони розповсюдження в Україні російських шовіністичних видань.

Голова РН НРУ *О. Бураковський*

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ
VII СЕСІЇ РН НРУ

7 листопада 1992 р.

"...щодо принципів вибору Президії РН та членів РН НРУ, вирішено формувати їх не тільки по діловим якостям, але і з максимальним представництвом від різних національних меншин України...

...Сесія прийняла пропозиції про зміни і доповнення до Програми та Статуту НРУ...

... Делегати сесії запропонували IV Всеукраїнським зборам НРУ обрати на посаду Голови НР НРУ п. Олександра Бураковського..."

Секретар VII сесії РН НРУ *О. Найман*

№ 65

ВИСТУП ГОЛОВИ РН НА VIII СЕСІЇ
(Доповідь підготовлено і схвалено Президією РН НРУ як звітну РН НРУ, але не включено до Програми зборів)

20 лютого 1993 р.

Україна вже рік як стала незалежною державою. Найголовніша мета, до якої йшов Народний РУХ України, досягнута. Існують український парламент, ради різних рівнів, Президент, які призвані будувати незалежну демократичну, самостійну Україну. Все це було досягнуто завдяки міжнаціональному миру в Україні. Не останню роль в цьому зіграла Рада Національностей НРУ.

До кінця минулого року РН була єдиною громадсько-політичною організацією в Україні, що займалась міжнаціональними проблемами. Деякі проекти РН були реалізовані, хоч і дуже своєрідно (наприклад, створені Фонд розвитку національних меншин, Комітет у справах національностей при Кабінеті Міністрів України та ін.). Але більшість наших пропозицій щодо реалізації проблем національних меншин ще й досі в стадії підготовки.

В своїй доповіді я хочу зупинитись на трьох проблемах: національній політиці в Україні, проблемах національних меншин і проведення 2-го Всеукраїнського міжнаціонального Конгресу, майбутнього РН НРУ.

Спочатку про національну політику. Україна здавна керувалася духом патріотизму і демократії. Досить пригадати демократичні принципи конституції Пилипа Орлика 1710 р., республіканський устрій козацької держави, прогресивні законодавчі акти УНР у 1917—1918 рр. І от сьогодні ці традиції стали знову найактуальнішими, знову ідеї демократичного патріотизму вийшли на порядок денний молодої незалежної України після 1 грудня 1991 р.

Україна дотепер ще не була вільною, і не мала практики будівництва незалежної держави, в якій віками проживають десятки етнічних груп населення. Нація — це народ, який має свою державність. Без державності нація з неминучістю деградує, асимілюється, зникає. І, в той же час, існують два принципи, за якими може розвиватись державність в будь-якій країні, тим більше в Україні, третина якої не є етнічними українцями: або поняттям українська нація будуть охоплюватись лише етнічні українці, і в такому разі всі інші опиняються в статусі меншин; або під українською нацією розумітиметься політико-державна спільність всіх громадян України.

В першому випадку національна політика матиме своїм орієнтиром пріоритетний розвиток українства із наданням гарантій меншинам. В другому випадку — це політика етнокультурного плюралізму (багатокультурність) із однаковими правами і однаковими обов'язками для всіх етнічних спільностей. Етнополітична модель в такому разі формується навколо певних "правил гри", однаково обов'язкових для всіх учасників (суб'єктів) міжнаціональних відносин.

Можна передбачити, що кожен з варіантів матиме і прихильників, і опонентів в складі кожної національності.

За першого варіанту етнічні українці отримають певну морально-психологічну перевагу як нація, яку всі інші визнають творцем держави. Але

за цю перевагу вона буде змушена розплачуватись постійною патерналістською політикою своєї держави щодо меншин, гарантуючи державне забезпечення (фінансове і матеріальне) їхнього розвитку. В такій моделі українці нестимуть повну відповідальність за соціальний, економічний, духовний стан меншин, за ситуацію в міжетнічних стосунках. Враховуючи матеріальне зубожіння населення, значна кількість людей серед національностей України охоче погодиться з патерналістським статусом українців в обмін на гарантовані фінансові ін'єкції з боку держави.

Зрозуміло, що модель розподілу влади у такому варіанті передбачатиме її переважне наповнення українським елементом, а для всіх інших національностей має бути передбачений механізм впливу на політику держави з тим, щоб вона максимально враховувала інтереси меншин.

У другому випадку українці опиняться в якості одного з рівноправних учасників державного творення. За такої ситуації кожна з національностей змушена буде покладатися в своєму розвитку насамперед на власні сили. Що ж до державних програм, то вони формуватимуться з врахуванням пропорційного розкладу населення по національностях. Держава надаватиме гарантії розвитку всім без винятку національностям, в т. ч. українцям.

За будь-якого варіанту Рухові з точки зору РН варто продекларувати ті принципи і механізми, які були викладені в проекті Закону України "Про національні права громадян України", розробленому РН, і визначити їх досягнення як свою програмну мету.

На даному етапі доцільно привернути увагу розвитку общинної форми самоорганізації неукраїнського населення. Національні общини були б формою взаємодопомоги, організації ділового життя, етнокультурного самозбереження, а також виховання молоді з метою запобігти її участі в антиправових угрупованнях, які останнім часом все частіше формуються за етнічною ознакою.

Народний депутат України Олександр Піскун, член комісії з питань державного суверенітету, міжреспубліканських і міжнаціональних відносин, який був одним з провідників прийнятого ВРУ закону "Про права національних меншин", у "Вечірньому Києві" (16.02.93) пише: "Аналіз вирішення проблем національних меншин у світі дозволив дійти до висновку, що кращим варіантом для України в момент становлення її державності буде... концепція законопроекту про національні меншини в Україні..." І далі: "Концепція готувалась гласно, в ході гострих дискусій, зіткнень різних, часом протилежних думок... враховуючи пропозиції науковців та практиків, позиції політичних партій та національних товариств..."

Але, по-перше, О. Піскун добре знає, що "світовий досвід", це чудово, але кожна держава має будувати свою національну політику виходячи, насамперед, із своїх історичних, демографічних та традиційних обставин. Чомусь депутат не приводить як приклад ситуацію, яка склалась сьогодні в Югославії, де патерналістський принцип державності домінував майже 50 років.

По-друге, яким це чином були "враховані пропозиції... національних товариств", якщо альтернативний законопроект "Закону про національні права громадян України", розроблений РН НРУ разом з більшістю національних громад України, не тільки не був надрукований для всенародного обговорення, а й навіть не обговорювався на Комісії ВРУ.

Нам необхідно ще визначитись з гаслом федеративно-земельного устрою України. Навряд чи підтримка цього гасла на даний момент буде на користь Україні. Якщо не у більшості будуть прихильники цієї ідеї, то обов'язково має бути проголошене право етнічних груп на національно-територіальну автономію. Автономії, які неминуче опиняться в складі земель, можуть бути противагою прагненням земель до відокремлення від України.

У мовному питанні РН і РУХ в цілому і надалі повинні залишатися провідником відродження української мови, яке можливе лише за умови її статусу як єдиної державної. Доцільно окремо викрити гасло російсько-української державної двомовності, як спробу використати наслідки попередньої політики русифікації для остаточного витіснення української мови на периферію суспільного життя.

Тепер щодо внутрішніх проблем національних меншин. Серед представників різних національностей збуджується інтерес до своїх національних культур, прагнення до їх відродження. На грунті солідарності у боротьбі за побудову незалежної української держави зростає почуття взаємоповаги між національностями України.

Разом з тим існує цілий ряд перешкод на шляху реального відродження національних культур. Більшість національно-культурних товариств не мають приміщень для роботи, необхідних коштів і обладнання. Товариства поставлені у нерівноправні умови. Перевага з боку влади досі віддається тим товариствам, які були утворені компартійними структурами, що заважає утворенню спільного для всіх координаційного органу.

Ми підтримуємо роботу Комітету у справах національностей, створення при ньому Ради представників громадських об'єднань національних меншин України. Водночас ця Рада не є, на жаль, представницькою від національно-культурних громад України і не може представляти думки навіть більшості етнічних груп населення.

З другого боку, ще 2 серпня 1990 р. Рада Міністрів своєю постановою № 168 зареєструвала статут Ради національних товариств України. Згаданий статут і Рада не були б такими небезпечними з точки зору демократії, навіть через те, що її на початку ніхто не обирав, а призначив колишній член ЦК КПУ Єльченко в своєму кабінеті, якби не окремі положення статуту, який є інструментом приборкання тих товариств, чия діяльність розходилась з офіційною на той час лінією. Ця Рада отримала з рук ще того Кабінету Міністрів "виключне право говорити від імені народів України".

Крім того, отримали особливий статус, матеріальну і технічну допомогу тільки ті товариства, що орієнтувались на ЦК КПУ, були провідниками його ідей.

Так в доповідній записці ЦК КПУ від 19 квітня 1991 р. № 792/105 чітко визначений курс на конфронтацію з тими національними товариствами, що підтримують РН НРУ, і, водночас, на підтримку інших, які йдуть курсом КПУ. Якщо проаналізувати нинішній стан національних громад, ми чітко побачимо, що досі майже нічого не змінилося, і вчорашні лідери КПУ сьогодні вже в іншому вбранні продовжують ту саму політику. Але куди дивляться демократи?

Ми не пропонуємо "лівий фланг переставити на правий", чи навпаки. Ми за те, щоб, кінець кінцем національні меншини самі вирішували свої проблеми без будь-якого старшого брата.

Саме для цього РН НРУ ще на своїй VII сесії 7 листопада 1992 р. вийшла з пропозицією зібрати II Всеукраїнський Міжнаціональний Конгрес, на якому обговорити проблеми відродження національних культур, обрати Всеукраїнську координаційну Раду, яка б мала всі повноваження представляти всі національні меншини України.

Хочеться вірити, що кінець влади КПРС-КПУ стане кінцем її антинародної політики, в тому числі у національному питанні. Що держава буде підтримувати рівноправні відносини з усіма національними товариствами України, які сьогодні майже всі розколоті, в межах кожної спільності існує по декілька товариств і організацій, які не тільки не підтримують одна одну, але й ворогують.

Так тільки у Києві більш як десять єврейських товариств, по чотири польських, німецьких, декілька паралельних структур у товариств народів Дагестану, тюркомовному центрі і т. д. Теж саме і в інших містах України. І в цьому не було б нічого поганого, якщо б ці товариства не використовувалися б партіями, владою на свій смак залежно від ситуації.

Все це є прямим наслідком минулої політики. На жаль, нові демократи, навіть вчорашні рухівці замість допомоги цим громадам, маневрують, використовують таке положення в своїх політичних цілях, заради особистих амбіцій. Вони є "політичними Фігаро", які сьогодні тут, завтра там, говорять одне, роблять друге, а думають, я певен, зовсім третє. Вони готові тимчасово спілкуватись з самим чортом, якщо це їм вигідно. Це не є політика — це аморальність.

Все це разом узяте, ті умови, в які поставлені сьогодні національні меншини, є ніщо інше, як спроба тоталітаризації етнічних спільнот.

З першого дня існування РУХ та РН НРУ однією з найважливіших програмових цілей поставили рівноправність громадян України незалежно від їхньої національності, захист національних інтересів, можливість творчого самовиявлення шляхом вільного розвитку національних культур. Все це зумовило активну участь національних меншин у НРУ. Ми можемо пишатися тим, що світова громадська думка дуже високо ставить Україну, як країну, де відсутня дискримінація людей за національною чи релігійною ознакою.

РН НРУ була єдиною загальнореспубліканською організацією, яка опікувалась в Україні проблемами національних меншин, розробляла відповідні документи, проекти законів, збирала наукові конференції, заснувала науково-методичний центр історії національних меншин України.

Після IV з'їзду НРУ ядро РУХу перетворилось в партію-РУХ, з чіткою дисципліною, звітністю і саме таким чином зареєстрована в Мінюсті. За Статутом же РУХ, як громадсько-політична організація включає не тільки членів НРУ, тобто членів партії, але і прихильників, симпатиків РУХу, його асоційованих членів. Останні не є членами РУХу, не виконують його завдань, вони є громадською частиною організації НРУ, і можуть бути членами будь-якої партії.

На наш погляд, майбутнє РН НРУ — саме у громадському статусі цієї міжнаціональної незалежної всеукраїнської організації.

Після проведення 2-го Всеукраїнського Міжнаціонального Конгресу, після обрання на ньому Всеукраїнської Координаційної Міжнаціональної Ради можливо, що необхідність в РН НРУ як в загальнореспубліканській організації відпаде і залишиться в РУСі, скажімо, відділ з міжнаціональних

стосунків, який може називатися так само, як і сьогодні — РН НРУ. Але її завдання будуть обмежені програмою і статусом партії — РУХ, і не нестимуть на собі відповідальності за міжнаціональну злагоду в Україні.

Скрутні часи переживає нині наша держава. Здобута політична незалежність не підкріплена ефективно діючим економічним механізмом, правовими гарантіями. Сьогодні Україні не бракує недоброзичливців, які уповають на соціальний вибух в надії повернути втрачене. Чимало і просто збитих з пантелику людей. Але ми маємо досить свободи, щоб політичними методами розв'язати будь-який конфлікт, особливо небезпечний на національному грунті. Легких шляхів до незалежності не існує. Свобода всюди в світі має досить високу ціну.

Не даймо ворожим силам сіяти в Україні національну нетерпимість, зверхність, тоталітарні методи керування, зневагу до будь-якого народу! У єднанні наша сила й запорука перемоги.

Слава вільній незалежній демократичній Україні!

Голова РН НРУ *О. Бураковський*

№ 66

ВИТЯГ
З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ РН НРУ

15 грудня 1992 р.

Присутні: Бураковський О., Баратов Х., Бєляєв О., Левбарг О., Найман О., Волинкіна В., Васіл К., Огульчанський Ю., Гейченко В., Майборода О.

Слухали: Про завдання РН НРУ у зв'язку із змінами згідно з новими документами, прийнятими IV Всеукраїнськими зборами НРУ.

Бураковський О. — РУХ став організацією партійного типу і ряд людей вже заявили про відхід від нашої структури. Які є пропозиції по нашій подальшій роботі?

Волинкіна В. — Партійність звужує роботу РН. Якщо створювати іншу структуру, то необхідні гроші.

Бєляєв О. — РУХ повинен був стати партією. Інакше він був би усунений від політичної боротьби. Не уявляю, як стати позапартійною організацією, але це треба робити.

Баратов Х. — Наше земляцтво позапартійне, і ми не можемо підтримувати будь-яку партію.

Майборода О. — Я за те, щоб РН залишилась позапартійною демократичною загальнореспубліканською структурою. Треба все зробити, щоб саме такою залишилась РН.

Гейченко В. — Нема про що говорити. Рішення про перетворення РУХу в партію — є знищенням РН в тому вигляді, в якому вона існувала. Я особисто з РУХу вийду.

Левбарг О. — Поправки до Статуту НРУ мало що змінили. Національні товариства, які поділяють програму НРУ, можуть залишатись асоційованими членами РУХу, але чи знайдуться такі?

Васіл К. — Почитавши зміни у Статуті НРУ, я зробив висновок, що асоційовані члени повинні виконувати всі рішення керівних органів РУХу. Тобто, національні товариства повинні нести відповідальність за дії НРУ. Можна зробити нову національну структуру, але хто буде її фінансувати? Я в партії-РУХ не буду.

Огульчанський Ю. – "Рада національних товариств" фактично виконує роль РН при соцпартії. Вважаю, що ми повинні залишатись при РУСі і треба все зробити, щоб позапартійною частиною РУХу стала саме РН.

Вирішили: Продумати різні варіанти і напрямки подальшої роботи РН НРУ, прийняти до уваги думки і пропозиції членів РН, Президії РН НРУ на черговому засіданні (після першого післяз'їздівського засідання Великої Ради НРУ) прийняти відповідні рішення щодо подальшої долі РН НРУ. На наступній, VIII сесії РН НРУ, всі ці проблеми повинні бути вирішені остаточно. РН НРУ повинна залишатися поза РУХом-партією. До VIII сесії РН Президії РН розробили нове Положення про РН і розіслати його у все крайові організації НРУ, а також всім членам РН і в національні товариства.

Секретар РН НРУ *О. Найман*

№ 67

ПОРЯДОК ДЕННИЙ VIII СЕСІЇ РН НРУ

20 лютого 1993 р.

1. Етнополітична і міжнаціональна ситуація в Україні з точки зору РН НРУ. Майбутня доля РН НРУ як громадської республіканської організації. Проведення 2-х Всеукраїнських міжнаціональних зборів. (Доповідь Голови РН НРУ).
2. Обговорення доповідей, виступи, пропозиції.
3. Обрання нового складу Президії РН НРУ.
4. Прийняття ухвал, звернень, рішень.

м. Київ, актовий зал інституту "Укргазпроект", вул.Артема, 77

№ 68

ЛИСТ ДО ГОЛОВИ НАРОДНОЇ РАДИ У ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ п. І. ЗАЙЦЯ

12 лютого 1993 р.

Голові фракції Народної Ради
у Верховній Раді України пану І. Зайцю

За останній рік збільшився тиск імперських шовіністичних сил на Україну. Крім українофобських газет, що засилаються в Україну і розповсюджуються організаціями типу "Слов'янський союз", імперці

використовують деякі україномовні видання, що подекуди навіть без перекладу передруковують ксенофобські матеріали з російських видань. Це "Нескорена нація" (ДСУ), "Нова Україна" (Харків), "За вільну Україну" (Львів) та деякі ін.

Діяльність шовіністичних груп трансформується у наруги над пам'ятниками, публічне спалення демократичної преси, створення організацій профашистського типу. РН НРУ, КНДС та інші організації неодноразово виступали з заявами про небезпеку шовінізму в Україні, пропонували заходи по його подоланню. Однак владні стуктури не звертають уваги на ці документи, а деякі з них навіть виступають проти антишовіністичних заходів. Так, Голова Комітету у справах національностей при Кабінеті Міністрів України Ю. Олененко виступив проти проведення науково-практичної конференції: "Подолання шовінізму та екстремізму — важливіша передумова міжнаціональної злагоди і громадського миру в Україні", хоч працівники Комітету офіційно брали участь у її підготовці.

Прошу поставити у Верховній Раді України питання про створення депутатської комісії для з'ясування причин низької ефективності протидії шовінізму та розробки заходів по його подоланню.

Голова РН НРУ *О. Бураковський*

№ 69

ЗАЯВА ГОЛОВИ РН НРУ ГОЛОВІ РУХУ, ЦП ТА ВРР

20 лютого 1993 р.

Голові РУХу п. Чорноволу Вячеславу,
Центральному Проводу РУХу, Великій Раді РУХу

Заява

Мій життєвий досвід, історична пам'ять, національна та громадська свідомість, підказують мені, що представникові — тим більше Голові національної етнічної громади, бути виразником національних ідей в будь-якій партії, тим більше — в патерналістській державі, яку сьогодні будують більшість партій України, неминуче призведе до тяжких міжетнічних наслідків.

Тому я прошу викреслити мене із членів РУХу-партії і зарахувати його прихильником. У цьому статусі я спробую вплинути на національну, громадську та державну свідомість і здоровий глузд членів Центрального Проводу та Великої Ради з тим, щоб зберегти Раду Національностей як громадську частину громадсько-політичної організації РУХ. Бо це — єдина можливість зберегти цю структуру як загальнореспубліканську і демократичну.

Член Центрального Проводу,
Голова Ради Національностей НРУ *О. Бураковський*

20 лютого 1993 р.

№ 70

ПОЛОЖЕННЯ ПРО РАДУ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ, РОЗРОБЛЕНЕ ПРЕЗИДІЄЮ РН ПІСЛЯ VIII СЕСІЇ РН І ВІДХИЛЕНЕ В ПОДАЛЬШОМУ СЕКРЕТАРІАТОМ РУХУ

20 березня 1993 р.

НОВЕ ПОЛОЖЕННЯ ПРО РАДУ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ

І. Загальні положення

1. Рада Національностей НРУ — є незалежною громадською організацією, що виникла і діє спільно з РУХом, як вияв ініціативи демократичних сил, національних громад, етнічних груп, національних товариств, спрямованої на відродження та зміцнення свідомого національного життя, розбудову державної незалежності України.

2. Головною метою діяльності РН є:

— утвердження і розбудова незалежності демократичної України;

— сприяння всім національностям, які живуть в Україні, у відродженні їх національних культур;

— захист прав усіх національностей України на всіх рівнях законодавчої, виконавчої і судової влади.

3. Членами РН можуть бути члени і прихильники будь-яких партій та громадських організацій незалежно від їхньої національності, релігії, як особисто, так і в складі асоційованих при РН організацій. Членство в РН не тягне за собою автоматичне членство в НРУ.

4. Склад РН обирається на сесії РН представниками національних товариств, асоційованих членів, окремих національних громад і затверджується Великою Радою на її першому засіданні після сесії РН.

5. Перед Всеукраїнськими зборами РУХу на сесії РН обирається кандидатура Голови РН НРУ та його заступник. Кандидатура Голови РН НРУ затверджується Всеукраїнськими зборами РУХу.

6. Склад Президії РН НРУ обирається на засіданні сесії РН після затвердження її складу Великою Радою РУХу.

7. РН розробляє та подає до Верховної Ради України, Всеукраїнських зборів РУХу, керівництва інших партій і організацій пропозиції щодо питань національного життя в Україні. РН захищає і представляє інтереси всіх національностей, народностей та етнічних груп України, чиї представники є членами РН.

8. РН спирається в своїй роботі на національно-культурні товариства, комісії з міжнаціональних стосунків при крайових організаціях РУХу, своїх асоційованих членів, окремих представників етнічних груп.

9. РН співпрацює як незалежна громадська організація з усіма національними громадами, етнічними групами, що не входять до її складу і дотримуються інших поглядів.

10. РН співпрацює з усіма законодавчими, виконавчими, партійними та громадськими організаціями в Україні.

II. Основні завдання РН НРУ

1. Вивчення основних тенденцій розвитку національних меншин, узагальнення досвіду роботи національних громадських об'єднань.

2. Участь у підготовці проектів нормативних актів, висновків до законопроектів, законодавчих актів та ін.

3. Сприяння створенню необхідних умов національним меншинам для утвердження їх етнічної, мовної, культурної і релігійної самобутності, розвитку культурно-просвітницьких центрів, фондів та ін.

4. Вносити на розгляд Президента України, Верховної Ради та її комісій, міністерств, Комітету у справах національностей документи, пропозиції з проблем міжнаціональних відносин, розвитку національних громад, подолання проявів міжнаціональної зневаги.

III. Структура РН НРУ

1. До складу РН делегуються представники будь-яких громадських об'єднань національних меншин України, крайових організацій НРУ з правом періодичної ротації (переобрання) на сесії РН.

Керівництво РН здійснює Голова РН, його заступник і Президія.

2. Голова РН здійснює загальне керівництво роботою Ради, координує діяльність всіх її підрозділів, комісій, скликає та веде засідання РН організує через заступника, членів Президії підготовку необхідних заходів та ін.

3. Члени Президії РН беруть участь в обговоренні всіх концептуальних питань роботи РН, виконують поточні доручення Голови РН і його заступника, організовують роботу на своїх напрямах діяльності.

4. Засідання РН оформлюються протоколами, які підписує секретар-референт РН. Рішення Президії і РН приймаються простою більшістю від тих членів Ради, які присутні на засіданні при наявності кворуму.

5. Матеріальне, фінансове, довідково-інформаційне забезпечення РН, видача засобів оргтехніки здійснюється відповідним відділом НРУ, спонсорами, іншими організаціями.

6. РН може мати свій субрахунок і валютні надходження.

IV. Права національних представників у РН

1. Кожне національне товариство РН має право узагальнювати, відпрацьовувати та подавати до РН відповідні пропозиції та проекти ухвал, готувати нормативні акти, документи з питань розвитку своїх національно-культурних автономій.

2. Малочисельні народності, які проживають в Україні і не матимуть змоги висувати своїх представників у РН, можуть делегувати свої повноваження іншим національним представникам з обов'язковою письмовою заявою, яка має бути розглянута на Президії РН.

3. Представники національних організацій, які не є членами РН, мають право бути присутніми на засіданнях сесій РН у статусі спостерігачів з правом дорадчого голосу.

4. Чисельність РН не обмежується, чисельність Президії — 13 осіб, включаючи Голову РН і його заступника.

5. Сесія РН збирається не рідше ніж два рази на рік. Засідання Президії РН — не рідше одного разу на два місяці.

Проект Положення РН НРУ розроблений з врахуванням позиції Президії РН НРУ, виступів і зауважень членів РН на її VIII сесії, а також пропозиції членів комісії для підготовки цього проекту О. Майбороди, О. Бураковського, Ю. Огульчанського, О. Наймана. Остаточна редакція підготовлена Головою РН О. Бураковським.

20.03.1993 р.

№ 71

ЗАМІТКА АГЕНЦІЇ «РУХ-ПРЕС» ПРО РОБОЧЕ ЗАСІДАННЯ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ

Березень 1993 р.

На робочому засіданні Ради Національностей Народного РУХу обговорено проект нового положення про її статус. Голова Ради Олександр Бураковський запропонував перетворити її на громадську організацію при РУХові. Пропозицію він мотивував фактом реєстрації Міністерством юстиції РУХу як політичної організації, що позбавляє лідерів національних товариств, які бажають залишатися членами інших партій або безпартійними, права перебувати в керівних органах РУХу. Остаточне рішення про статус Ради Національностей мають ухвалити керівні органи РУХу.

№ 72

ЗАМІТКА «РУХ ПРОВЕЛ „ЧИСТКУ РЯДОВ"» У ГАЗЕТІ «КИЕВСКИЕ ВЕДОМОСТИ»

19 червня 1993 р.

"РУХ провел "чистку рядов": подследственный А. Щербатюк высказал по этому поводу свое одобрение".

"... В апреле Совет национальностей РУХа фактически был ликвидирован, как полагают создатели СН, во многом из-за принципиальной позиции в отношении А. Щербатюка. Председатель СН А. Бураковский подал в отставку, пополнив список основателей НРУ, порвавших с этой организацией..."

ДОДАТКИ

—

ХРОНОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ НРУ (1989 — 20.02. 1993 р. — найголовніші події)

1989

1.06., м. Київ, Будинок кіно	Установча конференція Київської регіональної організації НРУ за перебудову Обрана Координаційна Рада у складі 74 осіб на чолі з В. Яворівським
1.07., м. Київ, актовий зал СПУ	Збори Координаційної Ради РУХу
Серпень, м. Київ, актовий зал СПУ	Спільна "Заява" Координаційної Ради РУХу та КЕКПТ
8.09., м. Київ, Будинок культури КПІ	І Установчий з'їзд НРУ

1990

11.02., м. Київ, актовий зал СПУ	І сесія РН НРУ, Перша конференція представників національних товариств України
23.06., м. Київ	Засідання Великої Ради РУХу
8.10., м. Київ	Спільне засідання РН НРУ та Президії "Дії"
19.10., м. Київ, актовий зал СПУ	ІІ сесія РН НРУ
14, 28.09, м. Київ	Засідання Президії РН НРУ
25—28.10., м. Київ, Будинок культури «Україна»	ІІ з'їзд НРУ

1991

2.02., м. Київ, приміщення НРУ	ІІІ сесія РН НРУ
19.05., м. Київ, приміщення НРУ	Позачергова сесія РН НРУ
20.08., м. Київ, актовий зал СПУ	Заява Президії РН НРУ з приводу заколоту "ГКЧП"
13.09., м. Київ, приміщення НРУ	IV сесія РН НРУ
14—15.09., м. Київ, Будинок кіно	Форум інтелігенції України
16.11., м. Одеса, Оперний театр	І Всеукраїнський міжнаціональний конгрес

1992

27.02., м. Київ, Будинок культури КПІ	ІІІ з'їзд НРУ
28.03., м. Київ, актовий зал Комітету у справах національностей при КМУ	V сесія РН НРУ
19.06., м. Київ	VI сесія РН НРУ
31.10., м. Київ, приміщення НРУ	Засідання Президії РН НРУ
7.11., м. Київ	VII сесія РН НРУ
4.12., м. Київ, Будинок культури КПІ	IV з'їзд РУХУ

1993

20.02., м. Київ, актовий зал проектного інституту «Укргазпроект»	VIII сесія РН НРУ

СПИСОК НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ТОВАРИСТВ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ЇХНІХ ЛІДЕРІВ, ЯКІ ЗАПРОШУВАЛИСЯ НА СЕСІЇ РН НРУ

Назва центру	Голова товариства	Адреса
ТУМ ім. Тараса Шевченка	Мовчан Павло Михайлович, секретар СП	Київ-1, Музейний пров., 8
Республіканський нац.-культ. центр тюркомовних народів	Масаутов Рафаель Зінурович, нар. художник України	Київ-103, Неманська, 7
Республіканський культ.-освіт. центр вірменськ. культури	Хачатурова Віолетта Цолаковна, зав. відділом Ін-ту автоматики	Київ-35, Кавказька, 7, кв. 30
Республіканське т-во рад. німців "Дойчтум"	Тутик Валентина Федорівна, наук. спів. Ботсаду АН України	Укр. фонд культури
Всеукраїнський фольк.-етнограф. центр "Рідна хата"	Моісеєв Ігор Костянтинович	Київ, Ентузіастів, 35/1
Українське республіканське т-во російської культ. "Русь"	Єрмолова Валентина Іванівна, секретар СП	Київ, Мілютенка, 11/9
Республіканське т-во єврейської культури	Левітас Ілля Михайлович, референт фонду "Пам'ять Бабиного Яру"	Київ, Осипенко, 4
Республіканський дагестанський нац.-культ. центр	Гасанов Гаді-Магомед Мінкалакович	Київ, Ванди Василевської, 24
Асоціація єврейських общин та організацій України	Зісельс Йосип, Куперберг Ігор Леонідович	Київ, Курська, 6, Київ-50, Артема, 77, кв. 6
Польське культ.-освітнє т-во "Пшиязнь"	Ромейко Анатолій Антонович	Київ, Івана Франка, 16/2, бібл. ім. Фурманова
Чехо-Словацьке нац.-культ. т-во	Васіл Карл Павлович, НВД "Електронприлад"	Київ, Маршала Гречка, 18г, кв. 108
Республіканське т-во болгарської культури "Родолюбіє"	Стоянов Іван Андрійович	При українському фонді
Республіканське т-во ассірійське "Хаядта"	Тамразов Промар Мелікович	При українському фонді

Назва центру	Голова товариства	Адреса
Азербайджанське культ.-освітнє т-во ім. Чеменземини	Алишов Надир Ісмаїлович ст. н. с. Ін-ту кібернетики	Київ-103, Неманська, 7
Республіканське т-во литовської культури "Майроніс"	Петраускас Альфондас, ст. ред. ЦНБ АН України ім. Вернадського	Київ, Січневого повстання, 21, кв. 5
Татарське нац.-культ. т-во	Мурсалімов Муртріс Хайдунович, наук. спів. НВО "Славутич"	Київ-103, Неманська, 7
Осетинське нац.-культ. т-во	Гудієв Борис Ахбулатович, ст. тренер "Динамо"	Київ-103, Неманська, 7
Гагаузьке нац.-культ. т-во	Денчеогло Іван Пантелеєвич, пров. інженер Ін-ту проблем енергозб.	Київ-103, Неманська, 7
Караїмське нац.-культ. т-во	Мусієнко Тетяна Георгіївна	Київ-103, Неманська, 7
Арабське нац.-культ. т-во	Мухамед Сенд Алі	Київ-103, Неманська, 7
Чечено-інгуське нац.-культ. т-во	Асхабов Осман	Київ-103, Неманська, 7
Бурятське нац.-культ. т-во	Цирендоржієв Рабдан Бинбринович, інженер-полковник, пенсіонер	Київ-103, Неманська, 7
Туркменське нац.-культ. т-во	Рустамова Бежакана Мухамедівна, зав. сектором Жовтневого палацу	Київ-103, Неманська, 7
Узбецьке нац.-культ. т-во	Абібод Султан Турфунович, ст. н. сп. Ін-ту електродинаміки АН України	Київ-103, Неманська, 7
Слов'янський фонд України	Сенченко Микола Іванович	Київ, Просп. 40-річчя Жовтня, 3
Асоціація укр.-груз. культ. зв'язків ім. Д. Гурамішвілі	Чілачава Рауль Шалвович, СП, поет	Київ, Просп. Свободи, 15/1
Український меморіал ім. В. Стуса	Танюк Лесь, Маняк Володимир	Київ-24, Банківська, 2
Єврейське т-во ім. Шолом-Алейхема	Бураковський Олександр Залманович	Київ-24, Банківська, 2, кімн.14
Київська асоціація корейців	Юн Генадій Миколайович, зав. каф. КІІЦА	Київ-21, Кірова, 34/1, кв. 82
Українське відділення франц. культ.-освіт. т-ва "Альянс-Францез"	Бернар Вантон	Київ, Просп. 40-річчя Жовтня, 3
Т-во "Щире братство"	Бойко Андрій Павлович, ст. н. сп. заповідника	Київ-1, пр. Музейний, 8

Назва центру	Голова товариства	Адреса
Т-во "Діти Чорнобиля"	Артеменко Анатолій Петрович, викладач КПІ	Київ-56, Просп. Перемоги, 37
Асоціація "Зелений світ"		Київ, Контрактова пл., 4
Республіканський міжнародний центр "Україна-США"		
Культ.-освіт. центр "Дружба"	Бубнов Руслан Федорович	Київ, Січневого повстання, 21, кв. 5
Циганська спілка "Барі Йори"	Грищенко Микола Євтухович, Золотаренко Володимир Петрович	Київ-54, Тургенєвська, 30, кв. 4
Українська Демократична спілка угорців	Віг Янош	Київ, Полярна, 5, кв. 89
Спілка поляків України	Шалацький Станіслав Антонович	Київ-53, Киянівський пр., 3-7
Російське т-во ім. О. Пушкіна	Сокуров С. А.	Львів
"Росіяни за незалежну Україну"	Трашутін Сергій Іванович	Харків, Держпром, 3 під'їзд, кв. 19
Т-во румунської культури	Посларій Іван Опанасович	Київ, Січневого повстання, 21
Таджицько-українське культ. т-во	Мірзоахмедов Фахріддін	Київ, Кустанайська, 11, кв. 9
Німецьке т-во "Відродження"	Фольберт Андрій Євгенович	
Український фонд культури	Логвиненко Анатолій Андрійович (заст. голови)	Київ, Рози Люксембург, 2, кв. 16
Українська молодіжна асоціація	Мартинюк Володимир	
Об'єднання чехів з Волині	Бартошек Георгій	Київ-139, Кібальчича, 6, кв. 21
"Росіяни за незалежність України — "Русское Собрание"	Потапова Ала Вячеславівна	Київ-24, Банківська, 2
Міжнародний Центр "Бабин Яр"	Шлаєн Олександр Олександрович	Київ
Республіканське т-во "Пошук"	Радченко Юрій Михайлович	Київ, Січневого повстання, 21, кв. 19, кімн. 10
Обласні і районні відділення національно-культурних товариств		Обласні і районні центри України. Всього близько ста п'ятдесяти організацій

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

НРУ — Народний РУХ України (до проголошення РУХу як партії)
РН — Рада Національностей
КЄКПТ — Київське єврейське культурно-просвітницьке товариство ім. Шолом-Алейхема
КПІ — Київський політехнічний інститут
СПУ — Спілка письменників України
"Дія" — громадська організація, створена в січні 1990 р., основною метою якої було протистояння будь-яким шовіністичним діям. В складі Правління "Дії" були відомі на сьогодні лідери багатьох партій України, члени Верховної Ради України
ВРУ — Верховна Рада України
КДУ — Київський державний університет ім. Т. Шевченка
РНТ УРСР — Рада національних товариств Української Радянської Соціалістичної Республіки
ВРР — Велика Рада РУХу
МРР — Мала Рада РУХу
КМ — Кабінет Міністрів
ЦП — Центральний Провід
КО НРУ — Крайова організація НРУ
КМС — Комісія з міжнаціональних стосунків

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ

Ukrainian Studies